

Werken. Deel 26. Oranje in de Kempen

August Snieders

bron

August Snieders, *Werken. Deel 26. Oranje in de Kempen*. Maatschappij 'Voor God en 't Volk', Antwerpen 1926

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/snie001oran02_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

Oranje in de Kempen.

I. In de Oude Vryheyt.

't Ging er druk toe in de *Oude Vryheyt* - eene deftige taveerne, in de Gasthuisstraat te Turnhout, gehouden door den 'eerzamen waard' Quinten Stoffel en bezocht door de beste poorters der aloude Vrijheid.

Of kwam daar niet menig lid der schepenenbank en van het Consistorie van den Horen, en in vroeger dagen, toen er nog ridders in de Vrijheid waren, menig kind van goeden huize, eene pint schuimenden gerstenwijn drinken?

Ja, in de *Oude Vryheyt* werd dikwijls lustig geteerd, gesmeerd, gespeeld en menigen stuiver 'vertoebackt'. Zelfs werd er niet altijd gerstennat gedronken; maar ook wel eens *rosolis* of sonnedauw - eene mengeling van wijn, suiker en kostbare kruiden. Doch de costuymen werden er immer geëerbiedigd, en voorwaar! dat eischte ook Quinten Stoffel.

Nu sedert jaren werd de herberg van Stoffel slechts zelden door vreemde heeren bezocht. Immers, de oorlog woedde in de Nederlanden en de grensplaatsen werden nu eens door vrienden, dan weêr door vijanden gebrandschat.

Eindelijk was het jaar 1648 aangebroken, en te Munster werd den 30 Januari den vrede tusschen Spanje en de Staten gesloten; doch reeds in 1647 had men, in gemelde stad, eene overeenkomst getroffen, waarbij het Land en de Heerlijkheid Turnhout overging, met alle ‘Dorpen, Gehuchten ende ander Rechten’, aan het huis van Oranje-Nassau, aan de prinses douairière Amalia van Solms, weduwe van Frederik Hendrik.

Dat was voor gansch de Vrijheid eene heugelijke tijding geweest; het nijverige Turnhout, dat gedurig van heer verwisselde en geruimen tijd de bijzondere eigendom der Spaansche vorsten was geweest, had zich sedert de Vrouwe Maria van Hongarië, niet juist over de vrijgevigheid zijner meesters te beroemen.

De dagen integendeel, toen de Vrijheid aan de prinsen van Oranje behoorde, waren dagen van bloei en welvaart geweest.

Niet slechts had men de nijverheid van Turnhout met voordeelige octrooien begiftigd; maar uit den aard harer ligging alleen was die stad inniger met de noordelijke gewesten verbonden dan met de zuidelijke, en vonden de producten harer weverijen en potbakkerijen derwaarts een voordeeligen uitvoer.

‘Leve de nieuwe Vrijvrouw!’ die kreet had reeds meer dan eens door de *Oude Vryheyt* van Quinten Stoffel geklonken, en het herhaald kleppen met de deksels der bierpotten, duidde genoegzaam aan, dat èn de leden der schepenenbank, èn de leden van de Consistorie van den Horen zelfs dreigden de costumen te braveeren.

Reeds in Juli 1647 waren twee gevolmachtigden, deze voor den koning van Spanje, gene voor de prinses van

Oranje, in de Vrijheid aangekomen, om de overdracht te bewerken; doch de heer Houyne, geheimraad van den koning van Spanje, en ridder Jan de Knuyt, heer van Oud- en Nieuw-Vosmaer, en ‘gedeputeerde van Vrouwe Princesse’, hadden de zaken nog niet juist in vollen regel bevonden, of beter gezegd de laatstgenoemde, een man die verstond dat tweemaal twee vier is, had vermeend omtrent zekere som, in klinkende munt te betalen, de noodige voorbehouding te moeten maken.

Wel stond er geschreven, dat men het Land en Heerlijkheid Turnhout, met kasteel en ab- en dependentiën, met al wat er vroeger den Lande en der Heerlijkheid had toebehoord, aan de prinses-douairière afstond, en dat de koning beloofd had 20 à 25.000 gulden te besteden om datgene terug te koopen of te ontlasten, wat vroeger van de Vrijheid gescheiden en vervreemd werd, maar ridder de Knuyt was een Hollander en die dus tellen kon, en inderdaad ook bij iedere gelegenheid telde.

De nieuwe eigenaars en particulieren weigerden in de overdracht toe te stemmen, vóór dat hun de penningen ter vergoeding waren uitbetaald en ridder de Knuyt wilde, namens de prinses van Oranje, niets aanvaarden, voor dat de belofte waarheid zou geworden zijn.

De overdracht werd dus uitgesteld.

Wel waren de schoutet, rentmeester en schepenen van hun eed jegens den koning van Spanje ontslagen; maar nog niet aan den dienst der nieuwe Vrijvrouwe verbonden.

Alles had dus een voorloopig karakter, en sommigen vreesden zelfs dat er eindelijk van de overdracht niets komen zou.

In de herberg van Quinten Stoffel, waar men zich dagelijks vereenigde om over de tijdsomstandigheden te spreken en eens te polsen bij dezen of genen schepene, of er eindelijk beslag aan de zaak komen zou - in de *Oude*

Vryheyd werd, niettegenstaande alle woorden van bemoediging, veel minder geklept en gedronken.

Geen ruiter reed de Vrijheid binnen, of jong en oud stak nieuwsgierig den neus buiten de deur; geen zware reiskoets mocht er binnen schokken, of men stak de hoofden bijeen; geen vreemd gezicht vertoonde zich aan den kant van het onbewoonde kasteel, of er ging een stroom van veronderstellingen op, die echter welhaast weêr in het niet terugzonk.

De winter kwam; het vorstelijk kasteel met zijne prachtige warande, doorsneden met lanen, met zijne hoven, vijvers en sieraden, met rustplaatsen en vergezichten, bleef in zijne doodsche kalmté gedompeld, en weldra sloeg de sneeuw een doodskleed om hetzelfde heen, en dit van zijnen door 't water bevochtigden voet tot aan het spits zijner torens, die over de hooge kruinen van de boomen der warande heenstaarden.

Zoolang in het kasteel des avonds geen licht aan de vensters glimde, zoolang daar, binnen en buiten, geen leven van menschen, rijtuigen, kavalieren, jagers, valkeniers en honden opdaagde, was er ook nog niet veel reden tot hopen.

En toch hoe dikwijls had deze of gene poorter, als dit of dat gerucht van winkel tot winkel, van weefgetouw tot weefgetouw, van taveerne tot taveerne geloopt had, des avonds zijne lantaarn ontstoken en was, in den dikken mantel gewikkeld, nog naar Quinten Stoffel gegaan, om te hooren of er in den loop van den dag of in den vooravond, niets aangaande het gerucht verhandeld was.

De man keerde echter telkens zonder goeden uitslag terug; hij bracht niets thuis dan een bibberend lijf, natte voeten en soms nog een grooten schrik; want 't was des avonds maar akelig in de Vrijheid, als alle huizen gesloten waren, als er geen lichtje in de straat pinkte, tenzij hier en daar voor een beeld van de moeder Gods; als hij geen

sterveling ontmoette, tenzij soms een nachtwaker met piek en snuffelenden hond.

Dat lijkkleed heinde en verre; dat klepperend zwaaien van een uithangbord; dat sjierpen van eene lantaarn aan hare ijzeren hengsels, onder een kruisbeeld; dat piepend klagen van een weêrhaan; dat kraken van de sneeuw; dat fantastisch gerammel van den beiaard, opgevolgd door het bonzend slaan der klok; het kerkhof, daar in het midden der stad en rondom de kerk, en eindelijk het doodsch en langgetrokken getoet van den nachtwaker op den toren - dat alles geeft ons wel het recht, 'akelig' te zeggen; maar het bewijst ook met wat gespannen verwachting men bezield was, en in welken hoogen graad van vertrouwen de taveerne van Quinten Stoffel stond.

De lente van 1649 kwam; men was omtrent het midden der maand April. De natuur herleefde: buiten was alles reeds heerlijk groen; over het goudgele koolzaad hommelden de bieën; in de tuinen binnen de Vrijheid waren de knoestige fruitboomen met bloesems overdekt en staken als groote bloemtuilen tusschen de donkerroode ticheldaken uit.

De warande van het kasteel hing zich, in plaats van den sneeuw- en ijspels, een groen en met bloesems doorstippeld kleed om.

Dat gebeurde nu wel ieder jaar; maar 't was of men aan die verandering ditmaal een feestelijk voorteeken hechtte, en men had zich niet bedrogen.

Den 12 April verscheen andermaal ridder Jan de Knuyt, ditmaal vergezeld van ridder Sebastiaan Daems, heer van Noirmont, raad- en rentmeester des konings in het kwartier Antwerpen, op het stadhuis en dewijl de koning voldoening gaf aan door Knuyt gemaakte opmerkingen, betreffende de penningen, had ook dien dag de overdracht plaats.

De taveerne van Quinten Stoffel had drukken toeloop en er heerschte zelfs eene halve schemering, ten gevolge

der talrijke ‘toebacksmookers’ of, zooals men wel eens zeide, ‘toebacklurckers’.

Wel had men de heeren ‘gecoitteerden’, den schoutet, de schepenen, den rentmeester, in hun zondagspak ernstig en overtuigd van hunne waardigheid, naar het stadhuis zien gaan; wel waren de poorters en straatjongens, die voor het stadhuis samenschoolden, eerbiedig nu voor dezen dan voor genen opdagenden magistraat uit den weg geweken; wel had men hen beurtelings de trappen van het Vrijheidshuis zien opklimmen, doch dit was ook alles.

De deuren waren toegevallen en de vorster hield druk de wacht en belette wel, dat deze of gene nieuwsgierige wever of potdraaijer het oor tegen het sleutelgat kwam leggen.

En nieuwsgierig waren inderdaad allen: geen wever bevond zich dien dag op zijn getouw, geen potbakker aan zijn oven, geen schoenlapper op zijn driepikkel, geen smid aan zijn moker; - alles liep in bonte mengeling dooreen, en tusschen hen mengden zich vrouwen, kinderen, deftige poorters en geestelijken.

Dewijl er echter niets te winnen was met naar het stadhuis en zijn blazoen, een loopend hert; te staan gapen, ging men wel eens ongeduldig naar de taveerne van Quinten; want daar had men een paar knechten van ridder de Knuyt zien binnengaan; ofwel men ging naar den *Ossenkop*, bij de weduwe Van Immerseel, waar men, door de openstaande poort, de zware gele reiskoets met opgerolde lijnwaden portels, zag staan, en die den vorigen dag, vergezeld door eene gansche bende juichende straatbengels, en met drie paarden bespannen, binnen de stad kwam; - in die reiskoets had ridder de Knuyt ‘met den langen neus’ gezeten.

Niet dat de ridder ‘representeerende den Adel in de Staten van Zeeland, gecommitteerde ter vergaedinghe van hoogmogende heeren Staten-Generael der vereenigde

Nederlanden, eersten raed van onzen Sone den heere Prins van Oranje' - niet dat de ridder dien bijnaam droeg; maar de jonge tijkwevers en potbakkers hadden den vorigen dag, onmiddellijk dit in het oogvallend punt op zijn aangezicht bemerkt en den ridder, volgens kempisch gebruik, met dien bijnaam herdoopt.

Het publiek ging dus rechts en links, ook naar het kasteel; nergens was juist iets te zien, maar er hing iets in de lucht, en daarvan hadden de kramers, liedjeszangers, kunstmakers en ander volkske gewis een voorgevoel gehad, want er slingerde hier en daar reeds een vertegenwoordiger der reizende kunst tusschen de menigte.

Wij zeiden dan dat vooral de taveerne van Quinten Stoffel een middenpunt der samscholing was; die geen duiten had om een pot bier te drinken, bleef buiten staan.

Die verteeren kon, trad binnen en vond daar in een talrijken kring, Simon, den lijfknecht van ridder de Knuyt, een man van zoo wat veertig jaar, met rood opgezwollen, vroolijk gezicht, den kleinen snuifschepper schuins op de gepoederde pruik en het wapen van zijnen meester op de blinkende knopen van zijnen jas.

Simon dronk mild en snapte niet minder; een aantal burgers luisterden naar hem als naar een orakel, en Quinten Stoffel verwenschte schier het gedurig kleppen met de ledige potten - telkens het signaal, dat hij naar den kelder moest en dus verhinderd werd te luisteren naar hetgeen mijnheer Simon vertelde.

'Dan zal de zaak toch eindelijk vereffend worden?' had de dikke brouwer gezegd.

'Ja, daar kun je een brouwsel op aanleggen, man!' antwoordde Simon met een sterken Hollandschen tongval. 'Nu, negen maanden geleden schoof de zaak niet, omdat mijnheer ridder de Knuyt een man is, die, weet je, een duit in vieren klieven zou; maar nu de koning eindelijk gezien heeft, dat hij den ridder geen knollen voor ci-

troenen in de hand stoppen kon, heeft hij den kop in den schoot gelegd, en de zaak is afgedaan.’

‘Zoodat onze Vrijheid in al hare rechten van vroeger dagen terugkeert?’ vroeg bedeesd een klein kereltje met levendig oog.

‘Daar geef ik je mijn woord op, man!’ zeide Simon, met zooveel stoutheid alsof hij de ‘gecoitteerde’ der prinses van Oranje zelf geweest ware.

‘Maar de personen in bediening?’ viel nu een lange, magere wever in.

‘Zou jij wellicht schoutet der Vrijheid willen worden, mijnheer de boonstaak? Nu, dan zal je 't deksel van de kan scherp op den neus slaan; je kerk blijft kerk; je hemeldragonders....’

‘Gij wilt zeggen de heeren geestelijken,’ onderbrak de donderende stem van den hoefsmid, die met ongewasschen gezicht, zwart schootsvel en den tinnen pot in de gespierde vuist tegen het venster leunde. ‘Men spreekt in de Vrijheid met eerbied van kerk en priester.’

‘En wat raakt jou dat, jij schouveger?’ antwoordde de lijfknecht onbeschoft.

‘Dat raakt me zooveel, dat ik u in een twee drie, pruik en ooren zwart schilderen zal, als gij u vermeet oneerbiedig van ons geloof en geestelijkheid te spreken. En indien de de nieuwe Vrijvrouw denkt....’

‘Peis, Huib, peis!’ riepen tien of twaalf stemmen tegelijk; ‘de costuymen der Vrijheid verbieden u oneerbiedig van onze Vrouwe te spreken.’

‘De prinses van Oranje is onze Vrouwe nog niet.’

‘Zij zal het worden.’

‘Welnu, dewijl zij het nog niet is, heb ik nog vrij spreken: indien de prinses, uw Knuyt en heel de winkel er aan denken zouden, ons hier in onze oude Vrijheid in ons katholiek geloof te komen hinderen, zooals men zulks op dit oogenblik in de Meierij doet, en dit nog wel

krachtens het tractaat, zou hun bezoek hun slecht bekomen. Indien zij meenen hier in de Kempen, de geuzerij te zullen ontmoeten en ons aan Luther en Calvinus te verkoopen, zullen zij zich wel bedrogen vinden: - wij hebben nog kneukels....'

De oogen van den smid gloeiden als twee kooltjes vuur, door zijn blaasbalg aangewakkerd; de vergadering was het omtrent zijne denkwijze eens, want er heerschte een dreigend gemompel.

Quinten Stoffel, die den driftigen smid in den aanvang had willen sussen en den uitgestreken, met groote spieren dooraderden, blooten arm naar beneden wilde halen - Quinten Stoffel zelf zweeg, hij vond de uitdrukking van 'hemeldragonders' van wege dien gepoederden worm, ongepast.

Simon snaterde echter dapper tegen, maakte kwinkslagen op wit en zwart, op zijne meelpruik en Huibs's roetgezicht; doch dat alles - het krachtig gerstennat onophoudelijk kwaad stokende - bracht de verbittering nog hooger, en zoo hevig werd de twist, dat men dezen tot buiten op de straat hoorde en de nieuwsgierigen dichter bij de twee vensters drongen, om te vernemen wat er gaande was.

Plotseling trad een persoon van gemiddelden ouderdom, doch vreemdeling in de Vrijheid, de taverne binnen. Hij was deftig in het zwart gekleed en droeg een witten kraag of bef, uit welken twee witte kwispels te voorschijn kwamen; op de donkerbruine haren, die in lokken langs het aangezicht neêrhingen, stond de hoed met liggende oranjeveêr.

Met een oogslag had hij den toestand der gemoederen in de *Oude Vryheyt* verkend, en zijn blik viel op den lijfknecht, die omgekeerd op den stoel gezeten en de armen en kin op de leuning latende rusten, den smid uitdagend en spottend in de oogen zag.

'Ben jij het weêr, Simon', zeide de binnenge tredene

streng, ‘die hier de oude praatmoêr komt spelen. Pak je weg! Heer ridder de Knuyt laat u rechts en links opzoeken, en ik dacht wel dat ik je weêr in de taveerne vinden zou.’

Wie was die heer? Dit wist het gezelschap niet; maar Simon scheen het wel te weten, want hij slingerde als een slang zoo verdoken, door het volk heen, naar buiten.

‘Beste vrienden,’ ging de binnengekomene voort, ‘ik heb niet alles gehoord, wat die snoeshaan van een knecht u gezegd heeft; maar wat ik gehoord heb, is eene schande, en nooit is het Harer Hoogheid, de prinses van Oranje, in het denkbeeld gekomen, om u in de vrije uitoefening van uwen eeredienst te hinderen. Knechten, die aan de deuren luisteren, bederven niet zelden den toestand hunner meesters. Geloof mij, ik, de geheimschrijver van den heer ridder de Knuyt, weet er zeker meer van dan die ridder van den kleêrklopper en den borstel!’

Er ging een algemeen gelach in de taveerne op; Huib de smid was gewroken.

‘Zeg aan allen,’ ging de vreemdeling voort, ‘dat het plechtig bepaald en besloten is, dat de katholieke godsdienst in den toestand, waarin hij zich nu bevindt, behouden blijft; de overeenkomst luidt: ‘... ende dat de catholique Religie aldaer sal worden gemainteneert, inder vueghen gelyck de selve daer nu tegenwoordich is, ende Geestelycke in hunne goederen, functiën, ende vrye exercitiën en surrityten.’

‘Dan is ons de prinses van Oranje dubbel welkom!’ riep de smid.

‘Ja, ja!’ klonk het uit aller mond. ‘Leve Hare Hoogheid! Leve Amalia van Solms! Leve de prinses van Oranje?’

Die kreten werden vergezeld door het geklep der bierpotten en het kloppen op de tafel, en Quinten Stoffel nam

de Arendoncksche slaapmuts van zijn kalen schedel, en zwaaide ze herhaalde malen boven het hoofd.

‘Overigens,’ hervatte de spreker, die tevreden was over den indruk dien hij op de vergadering teweeg bracht, ‘Hare Hoogheid Amalia van Solms is eene brave en edele vrouw, die haar gegeven woord ten uwen opzichte in niets breken zal.’

‘Dan zal mijn moker haar ook verdedigen tot den dood!’ onderbrak de smid.

‘En om te doen zien, dat Hare Hoogheid niet naar verandering haakt, heeft ze den schoutet en de schepenen, allen die in bediening zijn, in hunne functiën behouden; heeft ze ‘wederom ingeroepen ende gecontinueert om als schepenen haerder bancken der Poort ende Vryheyte van Turnhout te dienen naer usantie en costuyme.’

‘Leve de Vrijvrouwe!’

‘Zoo even hebben allen “den behoorlycken eedt” en “naar ouder gewoonte *mutatis mutantis*” afgelegd.’

‘Hoezee!’ riep de smid. ‘t Is maar, mijnheer, dat wij aan onze oude traditiën houden; aan geloof en vrijheid moet men in ons midden niet komen pluizen.’

‘Daarin geef ik je volkomen gelijk, en ik zal dien praatzieken Simon, die u uit louter domheid tegen den staat van zaken kwam ophitsen, eens duchtig den bol doen wasschen.’

‘Neen, dat is niet noodig,’ liet er de smid op volgen; ‘de man meende het waarschijnlijk zoo kwaad niet, en ik was misschien wat al te snel op mijn paard gesprongen. Laat ons liever eens vroolijk klinken op de goede tijding die ons vandaag, na zooveel ramp en lijden, gebracht wordt. Hier, Stoffel, een pot best bruin voor den heer geheimschrijver, Huib is er goed voor!’

De geheimschrijver was op het punt voor het aangebodene te bedanken, Stoffel greep reeds naar zijne blinkende bierkan; iedereen maakte zich gereed den

hoogen gast feestelijk te onthalen, toen eensklaps het klokkengelui over de Vrijheid heen klonk.

In een wenk was de taveerne ontruimd; iedereen zette de kan neêr, en in eene vlaag van nieuwsgierigheid naar buiten stormend, wierp menigeen het bier zijns buursmans om.

De zware galm der klokken uit St.-Peters-toren, de zilveren klank der klokjes uit kapel en klooster, versmolten zich en vervulden het luchtruim met iets feestelijks, dat zich aan al de bewoners meêdeelde.

Eensklaps klonk het horengeschal der *Jonggesellen*⁽¹⁾ voor het stadhuis, en dit korps trompetters deed gansch de bevolking, op dat middelpunt der Vrijheid bijeenstroomen.

Oud en jong, rijk en arm, wereldlijk en geestelijk, alles was daar, en terwijl de klokken galmden en het volk jubelde, speelden de *Jonggesellen* het prinsen-lied, en zongen honderden stemmen:

Wilhelmus van Nassauwen
Ben ick van Duytschen bloet,
Het vaderlant ghetrouwe
Blijf ick tot in den doedt.

De overdracht had eindelijk in waarheid plaats gehad.

Onder het spelen der *Jonggesellen* verschenen de ‘gecoitteerden’ van Zijne Majesteit den koning van Spanje en van Hare Hoogheid, in al hunne deftigheid en statigheid, omringd door de pas beêedigde schepenen, onder welke men opmerkte: Van Zoutelande, Christiaen Mallans, Laurens Reyns, Jacob Wils van Heuvel, Lauwes Sone, Jacob Claessens, Willem Reguyts, de secretaris Proost en anderen - allen recht fier en bewust van hunne hooge

(1) De *Jonggesellen*, zegt Heuvelmans, vormden een korps trompetters, dat reeds tijdens Karel V bestond.

waardigheid, in welke zij bevestigd waren, en blijkbaar trotsch op de overdracht die door hun handteeken bezegeld werd.

De dikke vorster der Vrijheid ging vooruit en splitste het volk in twee rijen; het zweet liep den man tappelings over de dikke kaken, maar hij zelf gevoelde wel dat men hem bewonderde en als een voornaam persoon beschouwde.

Had hij overigens niet post gevat aan de deur der zaal, waar de ‘gecoitteen’ vereenigd waren? Had hij die niet uit- en binnengelaten, en telkens een blik in de vergaderzaal kunnen werpen?

Had hij den ridder de Knuyt niet zien zitten aan de groene tafel in zijn deftig zwart kleed, met witten kraag, waaruit de ridderketen te voorschijn kwam, met den degenbandelier over den rechterschouder naar de linkerzijde afdalende.

Had hij den ridder met zijn kalotje en pinrechte haren, met zijn langen en scherpen neus, diepe groeven om den mond, koud en doordringend oog, niet des te beter kunnen gadeslaan, daar deze vier of vijf malen, met den heer de Noirmont sprekende, op eenige voetstappen van den vorster had stil gestaan?

Dat alles leverde immers een ruime stof op voor het gezelschap in de *Oude Vryheyt!*

Door twee rijen poorters heen, gingen de heeren van het stadhuis en de gezanten naar den *Ossenkop*, waar een prachtig maal werd opgedischt.

Het wildbraad smaakte den gezanten overheerlijk, en de wijn die in de roomers kraalde, stemde de gemoederen tot vroolijkheid, zoodat de statige ridder de Knuyt verklaarde, nog nooit, zoolang hij was volgens zijn vriend den dichter Constantijn Huygens, ‘een eerlick spie... een schildwacht buyten wals’ - dat is, zoolang hij gezant was geweest, vroolijker den uitslag eener onderhandeling te hebben zien vieren.

De man begon dan ook, met *vin d'ay* in den roomer, krachtig te toasten, en men beantwoordde hem in niet minder krachtige taal.

Men dronk aan Amalia van Solms, aan het huis van Oranje, aan het *orange, blanje, bleu*, aan den edelen ridder de Knuyt, alsook aan de tegenovergestelde partij, hetgeen aan Laurens Reyms zeggen deed, dat alles, zoet en zuur, in hetzelfde glas verdronken werd.

De gasten zongen vroolijke liedekens en vergaten de plechtige statigheid, die zij straks nog aan den dag legden.

Doch wat meer dan het feest in den *Ossenkop*, bij de weduwe Van Immerseel, de nieuwsgierigheid van het volk opwekte, was de komst van een paar zwaar geladen karren, die, zeiden eenige straatjongens, de poort van het kasteel waren binnengereden, vergezeld van een kavalier.

Men maakte veel gissingen, doch niets lekte over die nieuwe gebeurtenis, op dien dag zoo rijk aan gebeurtenissen, door.

De poort van het kasteel viel toe en er heerschte daar rust gelijk te voren; alleen dit wist men; het kasteel was bewoond.

Tot laat in den avond dwaalden eenige nieuwsgierigen rond het vorstelijk verblijf, in de hoop dat de gasten wel eens zouden buiten komen, om zich dit of dat in de stad aan te schaffen; doch het scheen wel dat zij van alles voorzien waren, want toen het donker geworden was, had zelfs Quinten Stoffel, in de warande staande, aan een der vensters licht zien pinken.

Wie was die kavalier? Wie waren de twee vrouwen, die men in hare mantels gewikkeld, op eene der karren en als onder de witte huif verborgen, had meenen te zien zitten?

Hoe wisten deze personen den weg in dien doolhof van zalen, gangen en vertrekken? Hoe durfden zij den nacht in dat zoolang onbewoond kasteel doorbrengen? Konden

zij niet beter in een der afspanningen van de Vrijheid vernachten? Of wilden zij niet gezien of gekend zijn?

Wie weet, groote hemel! of het de prinses van Oranje zelve niet was geweest? Nu dat zal wel niet; maar toch.... Inderdaad, Quinten Stoffel zou er des nachts niet van slapen.

II. Het Kasteel der Vrijheid.

Het was den volgenden dag een heerlijk weêr; de zon glansde nog pas over de toppen der hooge boomen van de warande, toen reeds een der vensters van het kasteel geopend werd en een paar levenslustige vrouwenkopjes daarin verschenen. De beide personen lieten nieuwsgierig het oog over de verwaarloosde, en zelfs hier en daar verwilderde, tuinen, de deels met kruid en gras begroeide vijvers, de dichte bosschen, de grauw en zwart geworden beelden en rustende fonteinen, waren.

Al zou men op den boord der vest staan, daar nog zou het moeilijk zijn, met het bloote oog, de trekken dezer twee kopjes te onderscheiden; laat ons dus den afstand oversteken, het kasteel binnentreden, de trappen opgaan en, in den doolhof van kamers en gangen, het vertrek opzoeken waar de twee vrouwen zich bevinden.

De brug, langs welke wij het kasteel binnentreden, verkeert in ellendigen toestand; het houtwerk is vermeuteld, het ijzer verroest, de leuning verhakkeld en verbrokkeld. Er is echter geen gevaar, dat wij onzen tocht met een koud bad zullen bekoopen.

Binnengekomen, treden wij den breeden trap op en bereiken welhaast de gangen en kamers der verdieping.

Hier en daar walmt ons die duffe schimmelreuk tegen, zoo eigen aan een onbewoond huis. De spin heeft haar web voor de ruiten en in de hoeken der vertrekken geweven; het stof ligt alom een halven vinger dik op de randen; de vloeren zijn hier en daar vermeuteld; de muren verre van onberispelijk wit; de kalklaag op vele plaatsen gescheurd en afgebolsterd.

Ieder stap, dien men zet, klinkt hol en akelig door gang en kamers; kortom, alles duidt aan dat het groote massieve lichaam op dat oogenblik geen ziel heeft.

Moeten wij u op den flinken, solieden, soms hier en daar eleganten, bouwtrant opmerkzaam maken? Moeten wij u wijzen op de reeks vertrekken, die vierkant in het rond van het gebouw, meestal met elkander in betrekking staan, en wier wanden, hoewel hier met geschilderd doek, daar met goudleêr, ginds met gebloemd tapijtwerk behangen, nochtans een alles behalve frisch uitzicht hebben.

Zelfs de breede schouwen, met gedraaide marmeren kolommen geschraagd, ofwel de laatste sierlijk in hout gesneden; het witte beeldhouwwerk boven de deuren en in de eenigszins pyramidaal oplopende schouwen - echter niet altijd beeldhouwerij, maar wel eens meesterlijk met diepe en donkere schaduwen geschilderde figuren, 't geen ons zou doen zweeren dat het beitel-, terwijl het penseelwerk is; de soms kunstig gestukadoorde zolderingen; de met jachtgereedschap, hertenkoppen, faisanten en loofwerk besnedene trapleuningen - dat alles houdt ons niet bezig.

Aan al die bijzonderheden zullen wij meer aandacht geven, wanneer de nieuwe Vrijvrouw het huis weêr zal hebben beziend; als de lange zijden of damasten gordijnen de nissen mysterieus zullen hebben gemaakt; als de mollige tapijten hier en daar het geluid van den voetstap

zullen hebben verdoofd - kortom, als er ons, rechts en links, binnen en buiten, weêr menschelijke stemmen te gemoet klinken.

Wij openen eene deur en treden het vertrek binnen, waar wij de twee vrouwen aan het open venster hebben gezien.

Beiden zijn in eene zwarte stof, doch zeer netjes gekleed; de groote witte kragen, die langs voren puntig neêrhangen, en de witte kapjes die zij op het hoofd dragen en welke de achteruitgestreken donkerbruine haren ophouden, zouden bij het eerste gezicht aan eene soort van geestelijke zusters hebben doen denken; doch de weelde der haren, de vroolijke gezichtjes, de heldere blauwe kijkers, die onder de fijn gebogen wenkbrauwen fonkelden - dat alles zegt ons, dat wij hier wereldsche, doch lief nederige, wereldsche meisjes voor ons hebben.

De twee meisjes zijn beiden voor in de twintig oud; het moeten zusters zijn - wie weet! misschien wel tweelingzusters.

Denkt gij nu dat zij juist denzelfden familietrek hebben? Dan zal men zeggen, ja en neen. Er is in het geheel, zoo dunkt ons, eenige overeenstemming: in de uitdrukking der gevoelens, in den toon der stem, in de oogen, in den glimlach; doch niet in de trekken zelven. Het neusje van deze is misschien wat fijner gebogen dan dat van gene, de lippen kunnen wat geestiger geplooid zijn, de blauwe oogen van deze wat dieper liggen, de trekken rond den mond misschien wat eêler zijn; doch wie nu juist de schoonste is, kan moeilijk worden uitgemaakt.

Als de sinjeurs over dat punt begonnen te haspelen - en in iederen stand, te beginnen met den minderen om te eindigen met het Hof in den Haag, was dit punt reeds aangeraakt - dan waren en dan bleven de partijen ten slotte nog altijd verdeeld, en men eindigde gewoonlijk met

te zeggen: 'Elie is eene ernstige, Retha eene vroolijke schoonheid.'

Elie - eene verkorting van Elisabeth - en Retha - verkorting van Margaretha - waren de dochters van Eric Ralph, die langen tijd eerste valkenier, of zelfs zoo iets of wat meer, van den prins van Oranje was geweest, en nu - en misschien wel omdat die Eric een Brabander was en, onder ons gezegd, altijd en niettegenstaande de reformatie en de gereformeerde omgeving, roomsch was gebleven - naar de roomsche Vrijheid gezonden werd, om daar, namens de prinses-weduwe, wat orde te stellen in kasteel, jacht en wat zoo al meer.

Eric Ralph was een flink man, met wien de grooten gaarne te doen hadden, en die zich door zijn deftig gedrag, onberispelijken levenswandel en streng zedelijke begrippen, aller achting verworven had.

Zijne Hoogheid sprak niet zelden met Ralph, zelfs over datgene wat noch den valk, noch de jacht betrof, en de prins van Oranje had meer dan eens voor het valkeniershuis stilgehouden en wel eens met Retha en Elie eenige woorden gewisseld.

Deze hadden dan ook eene meer verzorgde opvoeding genoten, dan dit met de meisjes van haren stand 't geval was; zij spraken niet alleen hollandsch, maar ook fransch; zij lazen niet alleen de dichters van Nederland, maar zij maakten ook muziek en tokkelden zeer lief de gitaar, haar door een muzikmeester uit den Haag, tot tijdkorting, geleerd.

Meer dan dat: Retha en Elie kenden verscheidene beroemdheden in persoon, en dit werd wel eens toegeweten aan de bijzondere gunst waarin de twee lieve meisjes bij Hunne Hoogheden stonden, want niet alleen waren zij gekend door den prins, maar zelfs door de vorstelijke douairière.

Vondel, den grooten Vondel, hadden de twee zusters

eens te Amsterdam gezien, en, ja, dat was eene onvergetelijke gebeurtenis; zij hadden hem zelfs gesproken. Zij herinnerden zich nog altijd, dat hij Brabantsch bloed in de aderen had, even als zij.

Ridder Huygens had meer dan eens in het valkeniershuis vertoefd, als hij Ralph over jacht en visscherij kwam raadplegen; maar dan ook had hij niet zelden eenige dichtstukjes bij zich van Anna Roemer, Hooft, Simon de Beaumont, Westerbaan, Jan Starter en vooral wel eens van zijn eigen persoon; want al waren de valkeniersmeisjes even ‘beroomd’ als de eerstgemelde dichteres, en al hielden zij dan ook aan ‘de groote Papenstadt’, toch was de gewezen secretaris niet ongevoelig aan haren lof.

De beide meisjes wierpen rechts en links blikken door het venster; 't was, zooals wij zeiden, een heerlijke morgen; de zon deed een helder frisschen gloed over de spitse, hooggetopte populieren glansen.

De lucht was blauw; de reiger dreef op zijne breede wieken boven het park, gewis om er weldra op neêr te slaan en in den vijver ongestoord te visschen; honderde musschen tjilpten, de zwaluwen scheerden over het watervlak, in hetwelk soms de karper opsprong en een oogenblik het spiegelgladde water rimpelde.

Beneden, rond den gouden zonnwijzer, langs het marmeren bekken der fontein, schoten bloemen in het wilde op, of tusschen het gewone hout bloeiden purpere en witte ceringen, de bloeiende doorn en hier en daar een vruchtboom.

Achter het kasteel strekte zich het hertenkamp uit, door eene omheining van het gebouw gescheiden.

Het edele wild was er schaarsch op dat oogenblik; maar toch was een enkele ree schuchter over de vlakte van het park komen rennen, om aan de tegenovergestelde zijde in het hout te verdwijnen.

‘Wat heerlijke en frissche natuur, Elie!’ riep Retha,

die men wel eens de vroolijke noemde. ‘Hoe jammer dat alles een zoo verwaarloosd uitzicht heeft. Nu, men mist hier inderdaad de “hollantsche properigheyt”.’

‘Ik zeg niet neen.’ antwoordde de zuster met hare diepliggende blauwe oogen; ‘maar het uitzicht op die warande is inderdaad aantrekkelijk. Mocht ridder Huygens, de heer van Zuylichem, ze zien, hij maakte er gewis een liedeken op.’

‘Toch niet; die heeren zingen het liefst den lof van *hun* eigendom!’ lachte Retha, en het meisje maakte zonder er op na te denken, hier eene groote en scherpe kritiek.

Elie luisterde niet; zij mijmerde en volgde schijnbaar de vlucht van den reiger.

‘Herinnert gij u die verzen van den heer van Zuylichem, Retha?’

Hier is....

En dewijl de herinnering bij Elie tekort schoot, viel Retha in:

‘Meent gij dat vers *Het Voorhout*, waarin Rome zoo ongepast en zoo hatelijk wordt aangehaald, en waarvan de ridder ons eens de eerste strophen opdreunde?’

‘Juist zoo.’

‘t Was ongeveer als volgt:

Hier is Kauw en Kraey aen 't reppen,
Hier de Reyger in de lucht,
Hier den Oyevaer aen 't kleppen,
Hier de Swaluw in de vlucht.’

‘Indien mijnheer Vondel die warande, die frissche natuur, die kalmte en rust eens bezingen kon!’ hervatte Elie, altijd het oog op het landschap gericht.

‘Ja, dat zou heerlijk zijn; maar ook ridder Huygens

tegenover Vondel, dat is de kikvorsch tegenover den nachtegaal, dat is de klamper tegenover den arend.’

‘Uw oordeel is streng; maar ik stem het in.... Ik zal van ons verblijf in den Haag toch altijd een goed aandenken bewaren,’ ging Elie op mijmerenden toon voort. ‘Wij hebben er gelukkige dagen gesleten en lieve menschen ontmoet, en Brabant moge ons geboorteland zijn, toch was het mij allengs ontgaan.’

‘Maar ook hier zullen wij welwillende menschen vinden....’

‘Zeker wel; maar Turnhout moge zich ook *Klein Brussel* noemen, het is toch den Haag niet. Dat herinnert mij uwe vergelijking van zoeven tusschen Huygens en Vondel.’

Nu, op mijne beurt, stem ik met u in; maar van lieve menschen gesproken - hoe vindt gij dan mijnheer Midletown?....’

Er liep, doch schier onmerkzaam, een purper blosje over Elie 's wangen.

‘Hendrik Midletown is een zeer lieve jongen, een die ons in de reis herwaarts recht veraangenaamd heeft. Ik moet bekennen, dat, als de Vrijheid vele Midletown 's bezit, zij bijna met den Haag zou kunnen worstelen; maar ik vrees er voor....’

‘Wie weet!’

‘Overigens, mijnheer Midletown is eigenlijk geen Brabander, maar wel van oorsprong een Engelschman.’

‘Ja, maar toch van kindsbeen “een heiboer,” zoo als hij zelf zeide!....’ viel Retha lachend in.

Elie antwoordde niet meer, en terwijl Retha in en uit het vertrek ging om nu dit en dan dat te verrichten, staarde zij nog altijd op water, tuinen en warande, zonder echter bepaald iets te zien, zelfs niet den reiger die, op den vijverboord plonsend, eindelijk door eenig gerucht opgejaagd, verschrikt over de boomtoppen naar boven steeg.

Waaraan dacht de schoone Elie? Ze deed in hare verbeelding andermaal de reis van den Haag naar de Vrijheid - eene ongelooflijk verre reis in die dagen, en waarin de trekschuit met haar jagertje, het snelste vervoermiddel was.

Dacht zij aan al het afwisselende, dat ze op den tocht gezien had? Aan het weeldrig hollandsch weiland met zijne waterloopen, grachten, lijnrechte wegen, lanen en dijken; met zijne molens, hoeven, bloeiende dorpen en steden? Aan de reis met de schuit, met den wagen, met de boerenkar, door de vale en eindelooze heivlakten van Brabant en het kwartier der Kempen?

Neen, dat juist niet; maar wel aan den jongen reisgezel, waarvan hare zuster zoo even gesproken had, en dien zij in de schuit bij het vertrek uit den Haag, had opgemerkt.

Bij toeval was de sinjeur met haar vader in gesprek gekomen, en 't was eene goede tijding geweest, dat hij, even als de familie Ralph, naar de Kempen, naar de Vrijheid reisde.

Eene goede tijding zeggen wij, want die heer zag er zeer geschikt en zeer kloek uit: in alles een voortreffelijk gezelschap.

In de schuit was hij een onderhoudend en fatsoenlijk spreker; aan boord van het beurtschip, dat de reizigers naar Dordrecht brengen moest, had hij, vooral bij onstuimig weêr des nachts, menig angstig oogenblik verdreven; tijdens de reis op een boerenwagen, meer dan eens eene behulpzame hand geleend, als de wielen in het diepe, modderige karrespoor bleven steken, en in de eenzame heide, altijd lachend, geruststellend en beschermend de hand over beide meisjes uitgestrekt.

Midletown had eene gespierde vuist, hanteerde flink het rapier en had een paar goede pistolen bij zich.

Eens het waterland verlaten, vond de jonge reiziger bij een boer het paard terug, in het oprijden, aan dezen

toevertrouwd; Eric Ralph kocht in de baronnie van Zevenbergen een zeer geschikt rijbeest, en nu ging het op witte huifkarren, naast welke de twee kavalieren, dwars door de heide, schier zoo eindeloos als de zee, nu en dan eens afgewisseld door donkere mastbosschen, kreupelhout, moerassige vlakten, bebouwd land en dorpen, die als oasissen in het midden der Brabantsche woestijn lagen.

Voorwaar, men mocht in dat akelige land, waarin gewis de baanstroopers en dieven niet ontbraken, wel door een paar goede rapieren beschermd zijn!

Wij gelooven dan ook wel, dat hier en daar achter de boomstammen een hebzuchtig oog op de welgevulde huifkarren, ieder met een koppel paarden bespannen, loerde; maar de stevige ruiters die de voertuigen vergezelden, moesten het in bedwang hebben gehouden.

Hendrik Midletown had waarschijnlijk wel een ridderlijk avontuurtje gewenscht, om bij de schoone Elie nog hooger in gunst te stijgen dan hij er blijkbaar in stond; doch hij moest zich met het alledaagsche, met de gewone hoffelijkheid, met de bewijzen van kleine diensten, tevreden stellen.

In deze laatsten was de jonge kavalier echter onbetaalbaar, vooral in de landstreek die hij zoo voortreffelijk kende en dank aan hem, kon men soms, in eene boerenafspanning, met Hondius zeggen:

Twee drie coppels jonge duyven.
 Geven tijdverdrijf in knuyven;
 Of men valt aen jonge kiecken,
 Of aen een lancksoppich hoen.
 Daarvan scheure ick een goe diecken⁽¹⁾
 Of van een gemest cappoen.

Ja, Elie moet het zich zelve bekennen; onder de huif uit

(1) Een boutje, een dijken.

heeft ze dikwijls naar den reisgezel geloerd, en zij was recht tevreden indien de weg toeliet dat hij zijn paard zoo dicht naast de kar kon doen stappen, dat hij met haar een gesprek kon gaande houden.

Waarom jaagt haar hartje op dit oogenblik, nu zij aan dit alles denkt, sneller dan gewoonlijk? Waarom kleuren zich hare wangen? Zou haar hart door een rein en edel gevoel jegens dien Hendrik overmeesterd zijn?

Elie deed eene plotselinge beweging met den rechterarm en den schouder, alsof zij een lastig wezen, in vleesch en bloed, van zich wilde afstooten; de beweging was echter enkel tegen een haar plagend denkbeeld gericht.

Toen Elie zich omwendde, stond dat ‘denkbeeld’ inderdaad in vleesch en bloed voor haar: Hendrik Midletown wachtte met vroolijk uiterlijk en den breed geranden hoed in de hand, op den dorpel van het vertrek, en riep het meisje een gul ‘goê morgen!’ toe.

Elie neigde en antwoordde met een ‘goê morgen, mijnheer Midletown!’ Er lag in den toon, waarop zij dien groet uitsprak, een gevoel van kwalijk verborgen geluk.

‘Mag ik aan het Haagsche jofferke eens vragen, hoe zij den eersten nacht in de Vrijheid heeft doorgebracht?’ zeide Midletown met een licht Brabantschen tongval.

‘Dat juist kan niet zeer roemenswaardig heeten!’ was het vroolijk antwoord. ‘Wij logeerden wel in een vorstelijk kasteel, doch de vloer, hij moge dan ook van ouds koninklijk zijn, is gewis geen dons, niet waar, Retha?’

Retha kwam juist binnen, en antwoordde met stemverheffing en eene theatrale beweging:

‘Vorstelijk, vorstelijk!’

‘Mijnheer Ralph had *mijn* voorstel moeten aanvaarden en den eersten nacht den intrek genomen hebben in het huis mijner moeder, die u allen met vriendschap zou hebben ontvangen.’

‘Uw aanbod was inderdaad vriendelijk...’ zeide Elie.

‘Wij hebben nu als echte zingaris gehandeld,’ viel Retha in. ‘Een peluw op den vloer gelegd en ons hoofd neêrgestreken; wij zijn ingeslapen zonder een oogenblik te denken aan de akeligheid van dit overgroot gebouw.’

‘En mijnheer Ralph, uw vader?’

‘Die heeft hiernaast in den ouden leuningstoel eene zeer drukke redeneering met Morpheus gehouden.’ antwoordde Retha, ‘en nu is hij uitgegaan om de noodige proviand in de Vrijheid te zoeken.’

‘Wilt gij mij wel toelaten hem een oogenblik te wachten?’

‘Voorzeker, u doet ons genoeg een oogenblik gezelschap te houden,’ zeide Eie, en hervatte de plaats aan het openvenster, die zij een stond te voren verlaten had.

Hendrik Midletown kwam welhaast naast het meisje plaats nemen.

‘Mevrouw de douairière zal hier een prachtig park vinden, mijnheer Midletown!’ ving Elie aan.

‘Inderdaad...’ en de jongeling, die altijd met den hoed in de hand stond, ving aan met eene wijdloopige beschrijving te geven van de tuinen, van het hertenkamp, de neêrhuizingen, de warande in het algemeen; van de dicht overwelfde beuken- en iepenlanen en de opene populierendreven; van de jacht aan de *Koninginnehoef*⁽¹⁾ en honderd andere bijzonderheden aangaande de Vrijheid.

Hendrik Midletown telde zes of zeven en twintig jaren; hij was een schoon jongeling met donker oog, fijne wenkbrauwbogen, hoog gewelfd voorhoofd, eenigszins gepurperde wangen, langs welke de lange gitzwarte en glimmende haren in lichte golving afdaalden: de opgestreken kleine zwarte knevel, gaf aan zijn uiterlijk iets levendigs en pittigs.

(1) Ook wel Linthoeve genaamd, en door de Vrijvrouwe Maria van Hongarië gebouwd.

Midletown droeg een zwart fluweelen wambuis, zwarten mantel en dergelijke broek; in de mouwen van zijn wambuis waren 'kerven' waardoor het sneeuwwitte hemd zichtbaar werd. De platte witte kraag met twee kwispels, de breedgerande hoed, de zwarte kousen en schoenen gaven hem veeleer het uiterlijk van een deftig en statig magistraat, dan wel van een opgeruimd kavalier.

Dat laatste mocht men van Hendrik Midletown zeggen; maar iemand die gaarne ging 'musicoten'⁽¹⁾ en den 'cortisaen'⁽²⁾ speelde, was hij niet. Neen, ofschoon uit eene welhebbende familie gesproten, diende hij den rentmeester der Vrijheid tot secretaris, en wat zijne kleeding betref, het was de wensch zijner moeder dat hij, ten gevolge van treurige omstandigheden in haar gezin, bij voorkeur zwarte stoffen dragen zou. Zij zelve droeg sedert vier en twintig jaren den rouw, en zij had besloten deze af te leggen, indien hare hoop hier beneden nog ooit mocht worden voldaan.

In zijnen omgang met de dochterkens van Ralph, had Midletown niets laten doorstralen wat aan een rijken stand in de samenleving kon doen denken. Hij deed dit echter niet om haar des te beter te misleiden en te verschalken - neen! daartoe had hij het hart op te rechte plaats: maar hij wilde die lieve meisjes, zoo geestig, zoo levendig, zoo kinderlijk goed, door niets, door geen schaduw zelfs van zich afkeerig maken. Midletown wilde een goed vriend zijn, en vond zich innerlijk gelukkiger in het gezelschap van de dochterkens des valkeniers, dan wel in dat van vele groote en aanzienlijke vrouwen.

Soms, als de twee jofferkens van dichters en kunstenaars begonnen te spreken, was mijnheer Midletown wel eenigszins in verlegenheid; want hij had ten hoogste van

(1) Leêgloopen.

(2) Zwierbol.

Vondel, en nog slechts van dezen als van een ‘viesen quant’ hooren spreken; hij kende enkel eenige dronkemanspreuken, die men den grooten man aanrekende, ofschoon hij er zonder twijfel gansch vreemd aan was; andere namen, en welk eene rei glansrijke namen leverde dat kunst-tijdvak op! waren hem ten eenemale onbekend.

Het was alsof de reformatie een onoverschrijdbaren dijk tusschen de noordelijke en zuidelijke Nederlanden had opgeworpen, en zij van elkanders ontwikkeling onbewust moesten blijven.

Cats en Pater Poirters waren de eenige dichters, die in de deftige Vlaamsche huisgezinnen toegang hadden, en de eerste op verre na nog niet algemeen. Dat waren dan ook Midletown's lievelingspoëten; doch zij verzwakten weldra in glans, toen hij door Retha en Elie, Vondel 's gespierde verzen leerde kennen, die voor hem nog des te meer tooverklanken hadden, omdat zij door de meisjes werden opgezegd.

Wat de jongeling bewonderde, wat hem het oor streelde, was die ‘hollantse tael’ zooals men destijds zeide en zooals lang te voren reeds de geestige, maar dartele Bredero, in zijn tooneelspel *den Spaenschen Brabander* gezegd had, in tegenoverstelling van de ‘brabantse tael.’ De jongeling zelf had meer dan eens met den held van het stuk, *Jonker Jerolimo*, gezegd:

O de Brabantsche tael die is heeroijck, modest en vol perfeccy,
So vriendelayck, so galjart, so minjert⁽¹⁾ en so vol correccy.

Maar sedert hij Holland bezocht en daar den spreektrant gehoord had, vooral die van Elie en Retha, was zijn oor verwend, en had hij met *Robbeknol*, den knecht in gezegd stuk, opgeworpen:

(1) Bevallig.

..... Soudmen dat lebbighe Brabants siften
 Of wannen, gelijck de kruyeniers haar kruyen, soo waar as ik leef,
 Ick wil wel wedden datter de helft niet meer over en bleef.

Zoo was in de zuidelijke Nederlanden de taal met allerlei vreemde en zonderlinge spreekwijzen ten dien tijde reeds doorregen.

Doch genoeg. Nadat Hendrik alle mogelijke bijzonderheden over de Heerlijkheid had meêgedeeld, kwam hij op den aanvang van het gesprek terug.

‘Mijne moeder dacht er gisteren avond over evenals ik,’ zij had gewenscht dat mijne reisgenooten voor de eerste dagen hun intrek ten harent zouden hebben genomen.’

‘Mevrouw Midletown is wel goed,’ antwoordde Elie; ‘maar wij mochten onbekend van een zoo welwillend aanbod geen gebruik maken.’

‘Waarom niet? Mijne moeder is u wel dankbaar voor het goed gezelschap, dat ik, op eene zoo verre reis, bij u allen gevonden heb, en zij zou gelukkig geweest zijn u dezen wederdienst te kunnen bewijzen.’

‘Wel vriendelijk! Het aanbod alleen is reeds verplichtend voor ons.’

‘Maar wij zouden gelukkig zijn geweest indien wij u die kleine “courtoisie” hadden mogen bewijzen. Kan mijne moeder... of kan ik u in iets van dienst zijn, joffer Elie?’

‘Ik dank u’, was het bondig en zelfs ietwat koel antwoord.

De jongeling scheen onthutst, en met eene ontroerde stem liet hij er op volgen:

‘Zou mijn bezoek u niet welgevallig zijn?,,,’

‘O, mijnheer Midletown, geef, als ik u bidden mag, geen gansch verkeerde uitlegging aan mijne woorden. Uw bezoek is ons integendeel hoogst aangenaam.’

‘Mag ik dan zoo vrij zijn u van tijd tot tijd te komen

bezoeken?’ hervatte de jongeling, en de toon waarop zulks gezegd werd, zeide meer, oneindig meer dan de woorden.

Elie had er, met haar fijn gevoel, onmiddellijk de diepte van gepeild en hare schoone blauwe oogen werden vochtig.

‘Geloof me, uw aanbod was mij recht lief.’

Op dit oogenblik hoorde men, in de naburige kamer, de stemmen van den valkenier en Retha.

Ralph zette een paar korven af, in welke hij den gekochten voorraad geborgen had en reikte daarna gulhartig de hand aan Midletown.

Eric Ralph was een flink en sterk gebouwd man van ruim vijftig jaren; zijn geschoren zwart haar begon te spikkelen even als zijn korte baard; er lag in zijn oog iets goedig, maar toch iets week.

Eric droeg een breed geranden hoed, een lang bruin wambuis dat langs voren, ten minste tot op een handbreedte onder den halsdas, gesloten was en schier tot aan knieën reikte; de hozen van dezelfde kleur verdwenen in de schoenen, die boven de enkels het been omvat hielden.

De kleeding was die der burgers; enkel het spierwitte linnen, dat uit de breede mouwen te voorschijn kwam en den pols omsloot, duidde wel aan dat het allerkeurigste verzorgsters had.

‘Zoo heb ik dan reeds een kijkje in de stad gegeven!’ zeide Ralph lachend.

‘Drommels! zij is in twintig jaren weinig of niet van kleed veranderd; prachtig is zij juist, in al die oorlogshaspeling, niet geworden. De huizen zijn nog schier dezelfde, alleen de menschen zijn veranderd. In de *Oude Vryheyt* tapt men nog altijd schuimend bier; het hertenwapen siert nog altijd het raadhuis en de Sint-Peterstoren staat nog, gelijk een baak aan 't strand te Scheveningen, in het midden der stad over alle huizen heen te kijken.’

‘Alzoo hebt gij oude kennissen ontmoet?’ zeide mijnheer Midletown.

‘Ja, en nog meer dan deze. Herinnert gij u dien sjacheraar, Elie, die u, bij het aan boord gaan der trekschuit, met zijne messen, scharen, maliën en wat al aardigheden meer, verveelde?’

‘En die te Rotterdam aan wal stond, toen wij in 't beurtschip gingen!’ liet er Retha op volgen.

‘En die alweêr het eerste levend wezen was, dat wij te Dordt te zien kregen,’ ging Elie voort.

‘En die wij eerst voor goed uit het oog verloren, toen wij ons Kempenland naderden?’ vroeg op zijne beurt Midletown.

‘Juist zoo; welnu, de kerel groette mij daar zoeven, als een oud bekende, op den hoek der Sint-Peterskerk, en hij oogde mij met eene buitengewone nieuwsgierigheid achterna.’

‘Hij zal u reeds een goed oog geven, in de hoop zijne waren eens op het kasteel te mogen venten,’ zeide Midletown.

‘Nu,’ liet Retha er op volgen, ‘t is juist geen prinselijke *à la mode*-kramer.’

‘Gewis niet,’ zeide Elie lachend.

‘Toch zal hij ook al deklameeren,’ onderbrak de jongeling:

Hier heb ick wat wonders, wat nieuws van Cataloniën,
 Van Duytschlant, van Engelandt, van Japoniën,
 Wat wonders, wat nieuws, hier heb ick Liedekens met hoopen
 Voor meijssens en knechten, wie willen wat coopen?
 Ja maeckt de Craemer los, 'k heb voor elk gerief,
 En het oudtste wat ick heb dat is wat wonders, wat nieuws.

‘He! van wie is die aardigheid? mijnheer Midletown,’ vroeg Retha.

‘Van den Antwerpschen factor Willem Ogier, en uit

zijn spel, *De Gramschap*, dat ik in 1645 door de kamer der Violieren te Antwerpen zag vertoonen.’

‘Recht aardig.’

‘Eenige der weinige regelen, die ik u uit zijne al te platte en dikwijls al te walgelijke kluchten zou kunnen aanhalen; die man mist deftigheid en edelheid; ruwheid en onbeschoftheid zijn hem eigen.’

‘Hoe verre staan al die rijmelaars beneden Vondel!’ riep Elie.

‘Hoe verre zelfs beneden dien gevoelvollen en geestigen Pater Poirters!’ liet Retha er op volgen.

Men dreef volop in den stroom der poëzie; men vergat den kramer; maar in den geest van Eric Ralph, hij wist zelf niet waarom, daagde de gemeene figuur van den jood gedurig op. Waarom leende de valkenier daaraan eenige waarde? Was het gebeurde met dien sjacheraar niet een alledaagsch geval?

III. Een onverwacht Bezoek.

Kende Eric Ralph den koopman in snuisterijen, die zich overal op zijnen weg vertoonde? Hij herinnerde zich niet, den sjacheraar ooit te hebben gezien.

Waarom schreef hij dan de onrust toe, welke hem soms beklemde wanneer hij den jood zag? Misschien enkel aan het ongunstig uiterlijk van den man.

Inderdaad, zijn bleek gezicht, zijne kleine grauwe oogen, die gluiwend onder de lange wenkbrauwen heen en weêr

dwaalden, zijn vuile witte baard, zijne lange eenigszins gebogen en graatmagere gestalte, gehuld in een vaal geworden hoed, gelapten sergiën jas, die hem aan de mouwen, slechts een eind over de ellebogen, maar in lengte bijna tot op de knieën reikte - dat geheel was juist niet geschikt om een goeden indruk achter te laten.

En echter dit was eigenlijk de reden niet, deze lag dieper en wij zullen ze, verderop in ons verhaal, wel boven water zien komen.

Twee dagen na de aankomst in de Vrijheid, en toen de valkenier over de druk bezochte markt ging - 't was juist marktdag - hoorde hij achter zich nogmaals het eeuwig refrein 'Schare, messies, malië, naalden, pijpedoppies, nah! koop wat van Mozes!'

Eric Ralph stapte sneller voort dan gewoonlijk en wendde het hoofd niet om, al hoorde hij gedurig dezelfde stem, die hem wel degelijk scheen te achtervolgen.

De jood moest even snel lopen als hij, want de stem klonk immer even luid; hij moest zich evenmin ophouden om zijn gevente waren aan den man te brengen, maar slechts één doel hebben: Eric den valkenier in het gezicht houden.

Deze stapte snel langs den gasthuismuur, in de straat van dien naam, voort, bereikte de warande en sloeg eene der dreven in.

Ook daar klonk nog achter hem dat helsch en vervelend geroep: 'Schare, messies, malië, naalde, pijpedoppies!'

Eric Ralph was daar, in de hooge popelierendreef, buiten het gewoel der menigte; plotseling bleef hij staan, wendde zich om en zag den jood, hijgend, met kromme knieën op een drafje loopend, door den zandweg stuiven en met gebroken stem roepen:

'Nah! koop wat van Mozes!'

Toen de sjacheraar zag dat de valkenier stil stond, staakte hij zijnen loop en sleftte of schoof achterdochtig,

gelijk een slang, door het zand, tot op een vijftal stappen van den wachtende.

‘Nah, mijnheer Ralph, je zoudt een oud man waarachtig den adem afnemen. Maakt Mozes je dan zoo bang?’ en bij die woorden speelde er een sarcastische lach over de lippen van den sjacheraar, die altijd in de linkerhand zijne lange ‘malië en nasteling’ hield, alsof hij deze te koop aanbood.

‘Ik heb niets van uwe waren noodig, koopman.’

‘Nah, 't is ook geen negocie die ik met menheer Eric Ralph drijven wil, neen, zoo waar als ik leef niet!’

‘Welnu! wat wilt ge dan van mij? Spreek haastig. Ik heb geen lust om u lang te woord te staan.’

‘Nah, je zult wel naar Mozes luisteren,’ antwoordde de jood op eenigszins scherpen toon, ‘al sta je dan ook op twee stappen van den prins van Oranje; waarachtig je zult luisteren, menheer Eric Ralph.’

‘Gij hebt wel veel vertrouwen in u zelf,’ zeide Eric gekwetst.

‘Nah, zoo waar als God, dat heeft de arme Mozes niet, maar wel in het geheim, dat hem tusschen vier oogen is toevertrouwd, en dat Mozes meer opbrengen moet dan pijpedoppies en messies.’

‘Zijt gij misschien een goudmaker en horoscopetrekker, waarmeê de wereld op dit oogenblik vergiftigd is? Dan moet ik u zeggen, dat ik met dat slach van volkje niet hoog loop, en niet hoû van die gekke geschiedenissen.’

Eric wendde zich om en ging heen.

‘Hou je ook niet van geschiedenissies van verloren kinderen?’ zeide de sjacheraar op scherpen toon.

De valkenier stond plotseling stil; er liep hem een koud zweet over de lenden, en gelukkig herwon hij zijne kalmte vóór dat hij zich andermaal omwendde. Zat daar, in dat woord door Mozes uitgesproken, het geheim zijner onrust?

‘Wat wilt ge zeggen?’ antwoordde Eric Ralph, op

kalmen toon en den oogslag strak op den koopman gericht.

‘Nah, als menheer Eric Ralph belang stelt in zoo'n geschiedenissie, dan weet Mozes er een die heel mooi is, waarachtig.’

‘Aha, jood, mijn geduld loopt ten einde! wat hebt ge mij te zeggen?’

‘Mozes wil je veel, waarachtig veel zeggen; maar menheer Eric Ralph is zoo ongeduldig als een zakkie met vlooien. Kan Mozes je dan een historie van vier en twintig jaren, zoo maar in één adem vertellen?’

‘Kortom, wat verlangt ge?’ viel Eric vinnig in, want dat cijfer ‘vier en twintig’ schokte hem.

‘Nah, wat anders dan in goede vriendschap een eerlijke negocie doen met mijnheer Eric Ralph. Zoeven sprak menheer de valkenier van goudmaken, wel ja, Mozes zou willen goud maken....’

‘Ik hoû me met die dwaasheden niet op.’

‘Hm! hm! Mozes maakt geen goud gelijk de alchimisten! Mozes klopt goud uit den buidel der moeders met verloren kinderen....’

‘Schurk, wat zijt ge van zin?’ bulderde Eric, toespringende.

‘Nah,’ antwoordde de jood kalm, echter wel wat ontzet voor de gespierde vuist van den valkenier, ‘wat zou Mozes anders van zin zijn dan eerlijk, zoo waar zal je gezond blijven, met u te deelen, mijnheer Ralph.’

‘Wat? Met mij deelen? gij hebt dus eene afzetterij in het oog? En gij wilt mij, Eric Ralph, valkenier van zijne Hoogheid den prins van Oranje, in uwe schelmerij betrekken? Maar ik zal u bij de schepenen der Vrijheid aanklagen!’

‘Nah, en dan zullen ze mij aanhouden; maar dan zal Mozes ook het geschiedenissie van het verloren, of gestolen kind, op de markt der Vrijheid uitschreeuwen, en

dan zullen de lieve goudstukkies, voor jou gelijk voor den armen Mozes, verloren zijn. Zou dat niet jammer, niet ijselijk jammer zijn, menheer Ralph?’

De onrust teekende zich sterker op het gelaat des valkeniers af.

‘Wat raast ge van een kind, verloren of gestolen?’ hervatte Ralph met nadruk, en trad stout en uitdagend op Mozes toe.

‘Nah! dat weet menheer Ralph het best.’

‘Nog eens, verklaar u, of voor den drommel...’

‘Menheer Ralph moet er meer van weten dan de arme Mozes...’

‘Weet ge wel wat ik weet?’ en Ralph naderde met vasten stap en vlammend oog, als een leeuw, die zijne prooi wil bespringen, den jood terwijl deze onthutst stap voor stap achteruit ging, om den noodigen afstand tusschen hem en zijn aanvaller te behouden.

‘Nah, Mozes heeft immers voor geen duit kwaad gezegd.’

‘Ik weet dat ik u binnen zeer korten tijd, met een geduchten Kempischen eiken knuppel de ribben breken zal...’

‘Nah, menheer Ralph, 't zijn maar oude ribben, geen duit waard, en mijnheer de valkenier zou ze, bij de heeren van het gerecht, nog voor spiksplinter nieuwe moeten betalen...’

‘Ik zeg dat ik u de ribben breken zal...’

‘Slechte koopmanschap, menheer Ralph; nah! 't zou beter zijn dat we goede compagnons waren.’

‘Houdt het u voor gezegd, als ge mij weêr met uwe geschiedenissen komt vervelen...’ en de gespierde vuist van Eric greep den jood bij de borst, en de sergiën jas scheurde onder de drukking der vingers.

‘God van Abraham! Kaïn was waarachtig zoo brutaal niet voor Abel!’

‘Voort! Pak u weg!’

Mozes vond het zeer geraden zich, voor het oogenblik, uit de voeten te maken; doch toen de valkenier zich eindelijk omwendde en zijnen weg voortzette, toen de nieuwoortige Abel zich verre buiten de broedermoordende kneukels van den zoogenaamden Kain bevond, riep de eerste:

‘Nah, menheer Ralph, 't zal je rouwen, zoo waar zal je gezond blijven, rouwen zal 't je!’

Doch de valkenier sloeg eene zijlaan in, en wendde zelfs het hoofd niet meer om.

Aan het hertenkamp gekomen, en op eene plek waar geen onbescheiden oog hem bespieden kon, stond Eric stil en liet vrijen teugel aan zijne ontroering. Zelfs het oog van den man werd vochtig.

In tegenwoordigheid van den jood had hij zich flink gehouden, ja, daar was hij van overtuigd; maar nu hij alleen was, brachten de woorden van den sjacheraar in hem eene onbeschrijfelijke gewaarwording teweeg.

‘Gelukkig,’ dacht de valkenier, ‘die man weet wel iets, maar niet genoeg om mij het hoofd te doen bukken. De jood heeft de klok hooren kleppen, doch waar de klepel hangt weet hij niet.... Overigens, Eric Ralph heeft zich niets, neen niets! te verwijten.... Komaan, het hoofd recht, en als de storm opstijgt dezen moedig getrotseerd!’

Niettegenstaande die bemoedigende redenen, week de ongerustheid niet en Eric Ralph vloekte schier het oogenblik, toen hij er in had toegestemd, den Haag tegen de Vrijheid en de Kempen te verwisselen, waar hem de ontkenning te gemoet kwam van eene gebeurtenis, die hij van lieverlede als begraven beschouwde; de openbaarmaking van een geheim, dat hij met zich naar het kerkhof had willen nemen.

Wij mogen den valkenier in zijnen gedachtenloop niet volgen, omdat wij alsdan den gang van ons ‘geschiede-

nissie', zoals de eerbare Mozes zeggen zou, vooruitloopen.

Geruimen tijd bleef Ralph op de houten omheining van het hertenkamp leunen, zonder echter iets te zien, dan wat zijne verbeelding hem voor den geest haalde.

Noch de ree, die aan de overzij aan de waterkweb kwam drinken, en wie de malsche druppelen, bij het oplichten van den ranken kop, van den mond perelden; noch de reiger, die door de blauwe lucht streek als om beneden zijne vorstelijke visscherij te verkennen; noch de ooievaar, die ginds op den afgezaagden boom en op een wagenrad zijn nest timmerde - niets trok zijne aandacht.

Alleen de twee levendige stemmen, die zijner dochters, deden hem opzien en brachten eenigszins de kalmte in zijn gemoed terug.

'Laat alles aan den goeden God over!' zeide eene geheimzinnige stem in Eric's binnenste, en in dat denkbeeld berustte hij. Zijn gelaat nam de gewone plooiën aan en hij ontving zijne lieve Elie en Retha zoo hartelijk, zoo gelukkig alsof er geen wolfske van een hand groot, voor zijne levenszon gedreven was.

Beide meisjes kuste hij op het voorhoofd, doch die kus was inderdaad inniger dan gewoonlijk; hij alleen, de vader, begreep echter waarom.

Elie en Retha hadden de warande rechts en links doorwandeld, en zich vroolijk gemaakt met honderde gezegden en *reparties*; zij hadden de schoonste en lommerrijkste plekjes gekozen, waar zij, als het zonneke te fel stooft, zouden komen zitten werken en 's Zondags hunne dichters lezen; zij hadden ook beproefd, op welke plaats de stem het liefelijkste klonk, en Retha had beloofd eens, op een avond, hare schoonste liederen te zingen, indien Elie alsdan het speeltuig tokkelen zou.

'De nachtegale zullen zwijgen,' zeide Elie glimlachend.

‘Dat geloof ik,’ antwoordde Retha, ‘als men overschreeuwd wordt, is het immers fatsoenlijk te zwijgen?’

Zij hadden de verwaarloosde bloemperken, de havelooze tuinen, waar soms brem en distel weelderig opschoten, bezocht en het voornemen opgevat om ten minste eenige hoekjes te schikken, te wieden en te harken, en alzoo het genot van eenige bloemen te hebben.

‘Al ware het slechts om ze ons galant door Midletown te laten aanbieden,’ zeide Retha. ‘Zoo lang Hare Hoogheid ons in haar wel wat muffe, maar toch vorstelijk kasteel laat wonen, en in haar verwilderd paradijs omwandelen laat, moeten wij ons ook maar als “Hoogheidelijk” beschouwen en doen eeren.’

En onder het uitspreken van deze woorden, wandelde het vroolijk kind, het groote blad eener waterbloem tot waaier bezigend, nu eens coquetteerend gelijk het adellijk ‘nuffje’ uit de hofstad, dat zich in de ‘courtoysie’ van een Franschen saletjonker verlustigt; dan eens plechtig, statig, alsof zij de prinses-douairière zelve ware, die genadig audiëntie verleende.

Nu de vader daan was, werd er niets aan den scherts veranderd en hij schertste zelf somtijds meê, zoodat er oogenblikken waren dat hij den jood en zijne bedreiging vergat.

Toen echter de twee meisjes voorstelden door de stad te wandelen, verlangde Eric Ralph daaraan geen gevolg te geven. Hij ging verder en verzocht, dat men in de eerste dagen, zonder zijne voorkennis, het kasteel niet zoude verlaten.

Retha vond wel dat dit op zware venstingstraf geleek, en er alleen een zwart brood, een pot grauwe erwten en een kruik water aan ontbraken om de veronderstelling te volledigen; maar verdere aanmerking werd er niet gemaakt, noch het waarom werd gevraagd.

Vroolijk plukte het meisje onder het voortgaan de

bloemen die langs haar pad groeiden, om, zeide zij, aan die lievelingen haar wee in hare gevangenis te klagen, zonder echter den minsten lust te gevoelen, om met de bloemen te verkwijnen.

De hooger aangeduide voorzorg scheen aan Eric Ralph toe, niet overbodig te zijn; meer dan eens had hij Mozes in den omtrek van het kasteel zien ronddwalen, gewis met het doel om de meisjes te zien, haar zijne 'schare, naalde en nasteling' aan te bieden; maar eigenlijk om het in de warande zoo plotseling afgebroken onderhoud met haar weêr aan te knopen. Doch telkens als de jood zich al te dicht bij het kasteel waagde, ondervond hij wel, dat hij 'zoo waar zal je gezond zijn,' daar geen negocie meer kon maken.

Sedert een paar dagen was hij niet meer in den omtrek van het kasteel en zelfs niet meer bij dage, in de straten der Vrijheid gezien.

Had hij deze verlaten? Vertrouwde hij den valkenier niet - want die heeren van 't Hof hebben lange armen, zeide het Mozes altijd - of zaten hem de schepenen der dingbank op de hiel? Ofwel had die 'andere negocie' welke hij najaagde, hem doen besluiten deze in den donkeren avond af te handelen?

't Moet zoo wel zijn; want op een, voor een wandelaar niet zeer aantrekkelijken avond - de regen kletterde tegen de vensters en op straat, en de wind huilde door de boomtoppen en in de schoorsteenen - schoof eene zwarte gestalte uit een poortje in de Potterstraat, en verwijderde zich snel naar het inwendige der stad.

Wij zouden moeielijk in die zwarte gestalte Mozes den sjacheraar herkend hebben, indien het licht, dat door het kleine venster van een tijkwever naar buiten viel, in de straat niet een langen rooden schijn had geworpen en de koopman voor dat vensterke niet een oogenblik had stil gestaan.

Misschien zocht hij naar een bepaald huis en verkeerde hij daarom trent in dwaling.

Inderdaad, wat dieper in de straat verdween Mozes eensklaps in een donkeren gang, en schoof nu tastend vooruit.

Op het einde van dien gang opende de jood eene deur, en de flauwe schijn van een lamplicht verspreidde zich op den vloer en op een deel van den vuilen witten muur.

De deur viel achter Mozes toe en wij hooren hem aan de waardin der kroeg nog zeggen, dat hij morgen vóór dag en dauw de Vrijheid verlaat, omdat er toch 'waarachtig geen duit, geen roode duit voor den armen Mozes te Turnhout te verdienen was;' maar als Hunne Hoogheden hunne intrede deden, zou hij waarschijnlijk ook met zijn negocie terugkomen.

Laat ons terugkeeren tot aan het poortje, uit hetwelk de sjacheraar in de straat stapte.

Wij zouden in den donkeren avond, en vooral niet op dien welken wij beleven, den lezer eene beschrijving der plaats kunnen geven, al zien wij dan ook licht op zekeren afstand, 't geen doet denken dat daar ergens, dieper in, een huis liggen moet.

Bij dage kennen wij de plaats voortreffelijk: - aan deze zijde der straat wordt de rei huizen, meestal houten of ook wel in rooden steen gebouwde puntgeveltjes, onderbroken, of liever aaneen geschakeld, door een hoogen en stevigen witgekalkten muur, in welken het poortje, met zijn ijzeren tralievensterke, waarvan wij zoo even spraken.

Achter den muur moest een hof liggen, want de klimop spreidde een groen tapijt tot boven op den muur en hing er in lange festoenen over; daarbij, een paar boomtoppen keken over de afsluiting heen.

Dat was ook zoo.

Als men den klopper op het poortje had laten vallen, en

men langs binnen zich vergewist had over den persoon die binnen wilde, werd er toegang verleend.

Naast het poortje lag, aan den muur vastgebouwd, eene kleine woning, met groote witte randen rond de deur en het venster, en welke randen beneden dit laatste in een kruis uitliepen; 't was als een huiske op een beggijnhof.

In dat huiske woonde een stokoud man, die over een pad van witte keisteentjes en door twee stijf en hoog opgeschoten larixheggen omsloten, naar een gebouw, dat verderop in den hof lag, geleidde.

Dat gebouw had gekalkte muren; de drie benedenvensters, die zeer hoog stonden en op zeer ongelijken afstand van elkander, waren met ijzeren staven bezet en hadden nog eene verdieping boven zich, waarna het schaliën-dak.

Als men den hoek van het huis omsloeg, zag men de deur, die men langs een steenen trap, met verroeste ijzeren leuning, bereikte.

Dat huis lag daar zoo stil als een kloosterslot. Ten allen kante door de muren en oude puntgeveltjes omringd, was er echter geen enkel vensterke dat op den dichtbewassen hof uitzicht had.

In het voorjaar, waarin wij ons bevinden, hoorde men rond die woning niets dan het gonzen der bieën op de met bloesems beladen boomen, ofwel het verwijderd snorren der schietspoel, het tik-tak van het weefgetouw in het naburig huis, of soms het onderbroken lied van wever, kantwerkster of potbakker.

Uit de stad kwam geen ander geluid tot daar doordringen dan de zware klokkestem uit St.-Peterstoren.

In dit rustig verblijf, waar wij den ouden knecht reeds ontmoet hebben, ontmoeten wij in den gang nog eene dienstmeid, en als wij de kamerdeur beneden openstooten, zien wij eene dame van omstreeks zestig jaren, in rouw en juist niet naar de wijze des lands, maar eenigszins

naar de Engelsche wijze, uit de dagen van Maria Stuart, gekleed.

Men noemde haar mevrouw Midletown, met wiens zoon wij reeds kennis maakten.

Het vertrek, waarin wij de vrouw ontmoeten, was goed gemeubeleerd; er was daar welstand, doch geen weelde. Het licht der zon was getemperd door damasten gordijnen; de wanden waren in houten paneelen, op welke een paar portretten met kunstig gesneden houten lijsten, en een ivoiren kruisbeeld, gunstig afstaken.

Boven de schouw was een groot schilderstuk, eene *Mater dolorosa* ingelijst. De tafel, met gedraaide pooten, was met een verkleurd kleed bedekt; het rood bekleedsel der stoelen had veel van zijne frischheid verloren. Een leuningstoel hier, een tafeltje met ivoiren en porseleinen snuisterijen daar, een tabouret ginder, een spiegel tusschen de twee vensters, eene fijne mat op den vloer - ziedaar den inventaris.

De vrouw was, zooals wij zeiden, in rouw gekleed; uit het sluitend zwart kapke kwamen de sneeuw witte haren te voorschijn.

Op haar bleek, mager en gerimpeld wezen zag men duidelijk dat zij geleden, veel geleden had. Hare geschiedenis was inderdaad eene aaneenschakeling van rampen geweest; maar die vrouw geloofde met eene heilige overtuiging, en dit had haar, zelfs in de meest benarde oogenblikken, het hoofd doen recht houden.

Mevrouw Midletown was, zooals men reeds vermoed heeft, eene Engelsche van oorsprong. Haar vader heette William Huston en woonde met vrouw en kind, in de laatste regeeringsjaren van koningin Elisabeth, te Londen.

Men noemde deze 'Moeder van het Anglicanisme'; welke spotternij! de koningin-maagd, de goede moeder Beth, terwijl haar bijzonder leven, zelfs volgens protestantsche schrijvers, eene lange wulpschheid was, en men

moeielijk een zoo groot dwingeland vinden zou als zij geweest is.

Die zeventigjarige gekroonde harpij, tot dan toe beurtelings afschuwelijk wulpsch, trotsch, onverbiddelijk en op gemelden ouderdom belachelijk, zelfs voor hare aanbidders, was en bleef in al hare booze driften onverzadigd, en vooral was zij dit in hare zucht tot vervolging en marteling der katholieken, aan welke zij allen schijn van vrijheid ontnam.

De belijders van dat geloof moesten er voor boeten, dat hare moeder, Anna Boleyn, met recht als eene boelin en zij als eene bastaard, werden beschouwd.

Vele duizenden katholieken werden onder de regeering van die vorstin, welke men met alle recht 'de bloedige Beth' had mogen noemen, aangehouden, in de gevangenis geworpen, veroordeeld, gemarteld, gevierendeeld, verbrand, verbannen. Natuurlijk! werden hunne goederen verbeurd verklaard, en vorstin en gunstelingen verrijkten zich met de gestolen rijkdommen.

Onze Vlaamsche, Brabandsche en Antwerpsche gewesten telden duizenden ongelukkigen, die, van have en goed beroofd, hier niet zelden van de openbare liefdadigheid leefden, of ten minste een bekrompen bestaan vonden.

Voor al na den moord op de zoo gelasterde en ten onrecht verguisde prinses Maria Stuart gepleegd, groeide het getal ballingen sterk aan.

De vervolging werd door den sekte-haat, nog lang na haren dood, voortgezet, en de archieven van Vlaanderen melden ons, dat verscheidene gemeenten hulpelden, of liever aalmoezen, stemden voor de verbannen katholieke familiën, die echter de oudste en adellijkste wapens en namen van gansch Engeland voerden.

William Huston was een braaf en eerlijk man; hij had eene groote fortuin in den lakenhandel gewonnen en besteedde een rond deel zijner inkomsten aan goede werken.

Katholiek van overtuiging, had hij eene schuilplaats aan een zijner priesters verleend, en deze zou in den Kerstnacht, in een afgelegen hoek van Huston's huis, de Mysteriën vieren, in aandenken van den heuglijken geboortedag.

Eenige personen, vertrouwden, waren met het geheim bekend; maar de regeering van een dwingeland, zelfs van een gerokten, bestaat niet zonder spionnen.

Ook wemelde het in Engeland van verklikkers en aanklagers. De spie drong tot in de katholieke huizen, zette zich aan den broederlijken haard, beluisterde de gesprekken, maakte zich schijnbaar geloofsgeenoot - erger dan dat, vermomde zich in het kleed van katholiek priester, betrapte het geheim in de biecht en leverde de weerloozen aan den beul over.

Het vieren van den paapschen Kerstnacht, in Huston's huis, werd door een dier *vertrouwden* verraden. De priester, in zijn miskleed en bij het licht van in haast aangestoken fakkels, door de straten van Londen naar de gevangenis gesleurd, boette de misdaad, van getrouw te zijn geweest aan zijn geloof, met zijn leven; Huston werd met vrouw en kind verbannen en zijne goederen verbeurd verklaard.

Naar Antwerpen overgestoken, leidde de weleer zoo rijke man een ellendig leven. Hij was, om verschillende redenen, dieper het land ingegaan en had zich in de Vrijheid gevestigd, waar hij een karig loon, op het weefgetouw gezeten, verdiende.

Zijne vrouw stierf van verdriet en lijden; zijne dochter groeide op en was eene schoone maagd geworden, toen de jonge Midletown - ook deel makende van eene voor het geloof verbannen familie, doch die een goed deel van hare fortuin had weten te redden - den armen wever Huston kwam opsporen.

Midletown had als kind het prachtig rijke huis van Huston te Londen gezien, bezocht, daar vriendschappelijk

als kind verkeerd, en zijn gemoed schoot vol, nu hij, Huston's huis binnengetreden, den edelen man met grijze haren de schietspoel werpen zag.

Toen hij hem vroeg, hoe het met hem ging, antwoordde Huston: 'Beter, beste jongen, wij zijn maar met ons twee meer; mijne vrouw is gelukkig Hierboven, en mijn tijd nadert ook.'

Eene gift aanbieden durfde Midletown niet; maar de banneling vroeg de dochter des bannelings ten huwelijk, en Huston zeide, toen dat huwelijk voltrokken was: 'Nu kan ik heengaan,' en hij ging ook kort nadien heen naar het betere vaderland.

In 1625 brak de vreeselijke pest te Turnhout uit, en zij verwoestte zoo verschrikkelijk de familiën, rijke en arme, dat gansch de Vrijheid den rouw droeg.

Midletown werd door de ziekte aangetast en even als de twee kinderen, een jongen en een meisje, van het overige der familie afgezonderd ten einde de besmetting tegen te gaan.

De vader stierf weldra, zonder zijne dierbare vrouw den afscheidskus te kunnen geven. En de kinderen? Het jongske werd bij de moeder teruggebracht; maar niemand wist iets van het dochterke, een wichtje van eenige maanden oud. Het spoor van dit kind liep, in de onmetelijke verwarring die er heerschte, gansch verloren.

Mevrouw Midletown spaarde geene moeite om haar kind te ontdekken; doch men moest tot het besluit komen dat het, even als zoo vele anderen, bezweken en naar het kerkhof was overgebracht.

Op het kruis van Midletown's graf deed de moeder den naam beitelen harer Maria, doch het hoofd mismoedig gebogen, zeide zij, als had zij er het bewustzijn van: 'En toch is zij niet dood.'

Vier-en-twintig jaren zijn er sinds dien tijd verloop en mevrouw Midletown draagt nog altijd den rouw, dien

zij slechts afleggen zal, zegt ze, als zij haar kind zal weêrzien, is het hier beneden niet, dan zal het in den hemel zijn.

Hendrik Midletown eerbiedigt de smart en den rouw zijner moeder, en, even als hij deed toen hij een knaap was, boog hij, de mannelijke jaren naderende, nog iederen avond naast zijne moeder de knieën, en vroeg om een straaltje licht in het geheim, dat het lot zijner zuster omnevelde.

De jongeling begreep wat marteling die toestand voor zijne moeder, en dit jaren lang, was geweest. Wat was er van dat kind geworden? Hoe was het opgegroeid? In wat stand leefde het? Waar dwaalde het verre van huis en moeder rond?

Och! het beste van al was zich gewoon te maken aan het denkbeeld, dat het kruis op het kerkhof waarheid sprak.

IV. Moeder en Zoon.

Op den regenachtigen avond, toen wij Mozes de sjacheraar uit het poortje in de Potterstraat zagen komen, bevond mevrouw Midletown zich alleen in de door ons beschreven kamer.

Voor het ivoren kruisbeeld, aan den muur, brandde op een blinkenden armkandelaar een tweetal kaarsen, terwijl een krakend houtvuurke in den haard aangelegd - want de avond was frisch, killig zelfs - meer licht verspreidde dan wel het kaarslicht.

Mevrouw Midletown zat, in eene koortsachtige spanning, in haren leuningstoel, het hoofd gebogen en de beide handen tegen de slapen gedrukt. Als zij het hoofd oplichtte, wendde zij de oogen naar het kruisbeeld en stamelde: ‘Heb dank, mijn God, heb dank!’ om het daarna weêr in de beide handen te verbergen.

Na eene poos stond de oude dame op, ging naar de deur, opende deze en luisterde met ingehouden adem, ofwel lichtte de zware gordijn op en trachtte de dikke duisternis te doorboren die buiten heerschte.

Blijkbaar wachtte zij met ongeduld iemand; doch zij hoorde niets dan den wind in de boomtoppen, en het eentonig gekletter van den regen tegen de glasruiten.

Mevrouw Midletown wachtte inderdaad haar zoon; zij had hem een groot en belangrijk nieuws mede te deelen; Mozes de sjacheraar had haar zooeven verlaten, en in haar donkeren levensnacht een lichtpuntje doen schemeren, dat zij lang, gansch haar leven, had hopen te zien opdammeren!

Eindelijk meende zij gerucht te hooren aan de kleine straatpoort; inderdaad, deze viel met haar gewonen bons toe. Een oogenblik vernam mevrouw stappen in den gang; zij hoorde eene stem en, niet meer toevende, snelde de oude dame naar de deur, rukte deze open en riep met eene zenuwachtige blijdschap:

‘Maar kom dan toch, Harry!’

Toen deze ontdaan van mantel en hoed, beiden lekkend van den regen, binnentrad, sloot de dame snel de deur en haren zoon om den hals vallende, riep zij enkel ‘Gevonden, gevonden!’ en bleef toen geruimen tijd als sprakeloos tegen zijne borst leunen.

‘Wat is er dan toch, moeder?’ vroeg de jongeling bleek en ontsteld.

Hare lippen bewogen zich, hare wezenstrekken drukten eene zonderlinge blijdschap uit, maar spreken kon ze niet.

Nu geleidde Hendrik haar naar den grooten zetel en toen zij daar neêr zat, de beide handen van haar zoon in de hare geklemd, richtte zij hare van tranen klammige oogen op hem en stamelde:

‘Gevonden, Harry, ik heb mijn kind gevonden!’

Hendrik bonsde echter niet verwonderd op, toen hij die blijde tijding vernam. Niet dat het hem niet aangenaam zou geweest zijn, zijne moeder gelukkig te zien en zijne als kind verloren zuster weêr te vinden; maar hij hield ook deze tijding voor eene der talrijke begoochelingen, welke zijne moeder reeds zoo dikwijls hadden aangedaan.

Die moeder was immers reeds zoo dikwijls door den schijn bedrogen, had zoo dikwijls droomen voor waarheid genomen!

‘Bedaar, moeder,’ zeide de jongeling, ‘bedaar en zeg mij wat u overkomen is.’

‘Ik zeg, dat ik het spoor van Mijne Maria gevonden heb. Ja, Ja!’ en zij lachte als eene zinnelooze.

‘En wie heeft u dat spoor doen kennen, moeder?’ vroeg Hendrik, zich op eene knie voor de moeder plaatsende, en hare handen zacht tot zich trekkende.

‘Een jood.....’

‘De sjacheraar, die sedert eenigen tijd in de Vrijheid rondzwerft?’ onderbrak Hendrik met een ongeloovigen glimlach.

‘Een Hollandsche jood....’

‘Juist zoo, en wat heeft die Mozes aan mijne lieve moeder verteld?’ ging de jongeling voort, altijd met dien glimlach van ongeloovigheid op het wezen, want die zwerver had hem niet het minste vertrouwen ingeboezemd, en overtuigd was hij, dat men aan de oude vrouw een goede duit had weten af te truggelen; dat zou overigens de eerste maal niet geweest zijn.

‘O, wij zullen er onmiddellijk heen gaan?’ zeide mevrouw opstaande.

‘Waarheen, moederlief?’

‘Naar het kasteel.....’

‘Naar het kasteel, zegt gij?’ viel Hendrik onthutst in, en hij zag zijne moeder strak in het aangezicht om zich te overtuigen, dat het haar niet in de hersens scheelde.

‘Ja, een der twee meisjes van mijnheer Eric Ralph is mijn kind.’

De jongeling werd doodbleek.

‘Wat zegt gij toch, moeder? Zijt gij dan zinneloos?’

‘Neen, neen, Harry; uwe moeder is zeer goed bij hare zinnen. Ja, het is Gods voorzienigheid, die u naar Holland deed reizen en u op reis, de beschermer uwer zuster deed zijn.’

‘En welk der twee zou mijne zuster zijn, moeder? Is het Elie of is het Retha?’

‘Dat heeft de jood mij niet kunnen beduiden; maar mijn moederoog zal zich niet bedriegen. Denkt ge dat ik mijn kind niet herkennen zal? Kom, hang uw mantel om en laat ons gaan.’

‘Maar, moederlief, het is reeds zeer laat; in het kasteel is men te ruste en voor de brug staande zoudt gij u niet door mijnheer Ralph doen hooren, die zijn verblijf in het achterste gedeelte van het gebouw heeft gekozen. Daarbij is het een hondenweêr. Morgen vroeg zullen wij gaan.’

‘Och, de nacht zal te lang zijn, kind!’

‘Moeder, gij hebt vier en twintig jaren gewacht; zoudt gij nu nog niet één nacht geduld kunnen hebben?’ en de jongeling dacht er bij: ‘en dan nog voor eene begoocheling.’

‘Die nacht schijnt mij toe vier en twintigmaal vier en twintig jaren te zullen duren!’ wierp de moeder op.

‘Toch niet, de wijzer loopt snel! Geduld dus, zet u neêr, wees bedaard en vertel mij het gebeurde; wie weet of wij alles wel onvoorwaardelijk kunnen aannemen.’

‘Gij hebt gelijk, kind. Maar die nacht zal zoo langzaam voortkruipen, en waar is het wel wat mij gezegd is.’

‘Hoe heeft de jood zich hier aangeboden, moeder?’

‘Hij kwam zijne waren venten. Toen hij binnentrad noemde hij mij mevrouw Midletown; hij kende de geschiedenis mijner familie; onze verbanning uit Engeland, mijn huwelijk met uw vader, zijn dood, het verdwijnen uwer zuster; hij had, zeide hij, het kruis op het kerkhof gezien en daaruit begrepen dat ik mijn dochterke dood waande. ‘Welnu,’ zeide hij, ‘dat kind leeft, mevrouw.’

‘En wat voor bewijs leverde hij daarvan?’

‘Stoffelijk bewijs geen; een zekere Darvis, zeide hij, had hem het geheim toevertrouwd, en de kramer is afgereisd, om eindelijk voor mijn sterven mij mijne dochter weêr te geven.’

‘Ik vraag u niet, moeder, welke vergoeding de jood voor die tijding eischte; ik begrijp dat al wat wij bezitten te weinig zijn zou, om u het zoo lang gewenschte geluk te doen genieten; maar ik vrees wel dat gansch die zaak een listig gesponnen verdichtsel zij. En die Darvis verklaarde dat mijnheer Eric Ralph, die inderdaad een Brabander is en omtrent den tijd der verdwijning mijner zuster, in de Vrijheid woonde - hij heeft mij dit gezegd - dat mijnheer Eric Ralph het kind zou geroofd of.... Maar dat is dwaas! Mijnheer Ralph had een dochterke, en de man, weduwnaar gebleven, had het zoo breed niet om zich met een vreemd kind te belasten. Met welk inzicht daarenboven?’

‘Ik wil zijne bedoelingen niet doorgronden; doch ik heb er de overtuiging van, die jood sprak de waarheid. Er is eene stem in mij, die het mij zegt, Harry! Zweer het mij, zeide ik tot den kramer, op den Gekruiste, wiens beeld daar aan den muur hangt! - Neen, gaf hij mij ten antwoord, in Dien gelooft Mozes niet; maar zoo waar

als de God van Abraham leeft, wat ik u overbreng is de waarheid.’

‘t Bewijst zoo weinig!’ zeide Hendrik stilweg en wel overtuigd, dat hij zijne moeder andermaal van eene zoete dwaling zou moeten terugbrengen. ‘Trouwens, mijnheer Ralph is een braaf en eerlijk man; niemand beter dan hij kan den sluier van het geheim oplichten. Is inderdaad een dier twee meisjes uw kind en mijne zuster, dan zult gij u, moeder, dan zal ik mij gelukkig rekenen.’

‘Ja, gij kent beiden, Harry? Welk der twee heeft de trekken uwer moeder of van uw vader? Doch 't is waar, gij hebt uw vader nooit gekend....’

‘Ik moet bekennen, moeder-lief, dat ik geene gelijkenis, met wie ook, in een der beide meisjes heb gevonden.’

Mevrouw troostte zich met het denkbeeld dat, zoo haar zoon geene inwendige stem gehoord had, die hem van banden des bloeds sprak, zij, de moeder, daarin wel gelukkiger wezen zou. Haar zoon mocht zich in redeneeringen, in tegenwerpingen, in spitsvondigheden verdiepen en dientengevolge ongeloovig het hoofd schudden, zij geloofde, zij had een vaste en innige overtuiging.

Laat zaten moeder en zoon in de huiskamer bijeen; het vuur was uitgedoofd; de kaarsen op den armlaker voor het kruisbeeld ten einde toe opgebrand, toen elk zich naar zijne slaapkamer begaf om er eenen deels slapeloozen nacht door te brengen.

De moeder schiep zich duizenden tooverbeelden, deze schooner en aanlokkender dan gene; zij toch wankelde geen oogenblik in de overtuiging dat zij eindelijk haar kind zou terugzien, en viel in die zalige gemoedstemming, eindelijk in slaap,

Hendrik Midletown kon niet slapen; de beelden van Elie en Retha traden gedurig voor zijnen geest en hij, zoo twijfelziek in gevallen gelijk er zich nu een voordeed, hij

kon het denkbeeld niet meer verdringen, dat er iets waar in de openbaring van den sjacheraar zijn kon.

Indien Elie zijne zuster eens ware! Hij had dat meisje recht lief gekregen, en zou hij dan geen der droomen, waarmee hij in de eenzaamheid zijnen geest gestreeld had, zien verwezenlijkt worden?

Alles zou alsdan voor hem in de wereld, eene andere wending bekomen: in het huis zijner moeder, in het kasteel, bij hem zelf, bij Ralph, en vooral bij de meisjes. Wonderlijke ommekeer!

Midletown stond aan het venster en staarde naar den hemel, welke door drijvende wolken bezet was. Het zoo vurig verlangde morgenlicht schemerde nog niet door. Ook voor hem duurde de nacht te lang.

Afgetobt wierp hij zich eindelijk deels gekleed op het bed en toen eene lichte tinteling van den morgen door de zwarte wolken brak, sliep hij koortsachtig in en droomde van den kramer, die, onder spottend gelach, met de knieën op zijne borst kwam zitten en hem door het gewicht van zijn corpus scheen te willen versmachten.

‘Voor den drommel!’ dacht Hendrik, toen hij uit den droom wakker schoot, ‘ik had dien smous wel eens *in naturalibus* onder de vingers willen hebben, om hem te verzoeken eene rechtzinnige uitlegging, zelfs als 't noodig ware onder 't maatgeklop van de rijzweep, te willen geven.’

Het was nu helder dag en Midletown richtte zich traag op.

‘Een ellendige nacht,’ mompelde hij, ‘en wie weet wat ellendige dag er op volgen zal. Indien ik dien jood slechts kon opsporen, vóór dat mijne moeder naar mijnheer Ralph wil gaan; maar dat zal wel niet mogelijk zijn.’

En dat bleek ook weldra waarheid te wezen; want de moeder klopte op de kamerdeur, en riep hem toe: ‘Zijt gij gereed, Harry?’

De oude vrouw wachtte haar zoon beneden. Haar hoofd was bedekt door eene vooruitstekende, stijfgeplooide zijden kap, welke langs achter en ter zijde, in den vorm van een geplooid schoudermanteltje, tot over het midden afdaalde.

Mevrouw zat in den leuningstoel; hare handen, waarmee zij haren witten zakdoek omvatte, bleven op de knieën saëmgevouwen; hare oogen waren op den vloer gevestigd. Hare lippen hadden ter nauwernood het ontbijt aangeraakt, dat op de tafel stond.

Ook Hendrik had geen lust in het vroegstuk en terwijl mevrouw hare handschoenen met kappen aantrok, wierp Midletown zijn mantel om, drukte den hoed diep in de oogen en men ging op weg, want mevrouw had andermaal gezegd, dat zij meer dan ooit aan haar denkbeeld vasthield.

Het was een schoone morgen; de zon wierp een warmen glans op het nog lekkende gebloemde en de bloesems der boomen.

De straat was droog, slechts de greppels langs beide zijden, vormden eene lange waterstreep, waarin nu de kleine wevers en de meisjes met hunne bloote voeten plonsten; doch hoe druk zij 't ook hadden, toch hielden zij een oogenblik stil, knikten, en de jongens deden de muts af; allen groetten eerbiedig en deden de baldadigen stilstaan, om te beletten dat zij mevrouw's kleed zouden vuil maken.

De kleine vensters der huizen stonden reeds open; hier hield een wever het getouw stil, om het hoofd eens buiten te steken; daar kwam een potbakker op den dorpel staan en leunde met de eene hand door klei bemorst, tegen den deurstijl, terwijl de kantwerkster zich over de onderdeur boog, om moeder en zoon achterna te zien.

Deze gingen eerst in Sint Peters-kerk, ter Misse, en nadien naar het kasteel, in hetwelk Hendrik de wegwijzer was.

Toen mevrouw Midletown het vertrek binnentrad, waar zich de twee meisjes bevonden, maakten deze laatsten eene diepe neiging, want door de tegenwoordigheid van Hendrik, begrepen zij onmiddellijk wie de bezoeker was.

Deze hield de hand voor de oogen en was op het punt in bezwijming te vallen, toen Hendrik en de meisjes toeschoten en haar in den leuningstoel deden plaats nemen.

‘Wat scheelt mevrouw?’ vroeg Elie, zich tot Hendrik wendende.

‘Niets, niets; een weinig geduld!’ was het antwoord, en zich tot zijne moeder keerende, vroeg Hendrik met eene innige bezorgdheid in den toon der stem: ‘Hoe bevindt gij u, moeder?’

‘t Gaat voorbij, 't is niets....’ mompelde zij.

‘Verlangt mevrouw een glas water?’

‘Ik dank u, lief kind!’ en mevrouw Midletown reikte aan ieder meisje een hand toe, en trok beiden tot zich. Hare handen beefden, doch hare oogen waren helder; zij dwaalden van het eene meisje tot het andere. Nu trok zij Elie meer tot zich, dan, na eene poos Retha beschouwd te hebben, weerde zij Elie zacht af en deed Retha naderen.

Eindelijk schudde zij langzaam het hoofd en liet dit zakken, om het na eene poos weêr op te beuren en de beurtelingsche beschouwing andermaal te hervatten.

Hendrik Midletown leunde achter haar op den stoel, en verborg het aangezicht in de twee handen; de beide meisjes dachten niet anders of het scheelde de oude mevrouw in de hersenen. Zij echter scheen dit denkbeeld te raden, want zij zeide met eene zoete stem:

‘Mijne handelwijze schijnt u vreemd, lieve kinderen - want zoo mag de oude vrouw u wel noemen, niet waar? - maar gij zult welhaast alles begrijpen. Waar is mijnheer Eric Ralph?’

‘Ten stadhuize, mevrouw,’ zeide Elie; de ‘gecoit-

teerden' vergaderen daar, om over de inhaling van Hare Hoogheid de prinses van Oranje te beraadslagen.'

'Ik zal zijne terugkomst afwachten, als 't mij toegelaten is. En beiden zijt gij zijne dochters?' vroeg mevrouw.

Een tweevoudig toestemmend teeken met het hoofd, van de zijde der meisjes, strekte tot antwoord.

'Ik meende,' hervatte mevrouw, 'dat mijnheer Ralph slechts ééne dochter had?'

De meisjes zagen beiden vreemd op, en Retha antwoordde:

'Wij zijn tweelingszusters, mevrouw.'

Dat woord bracht een waas van droefheid over het wezen der oude dame; toch gaf zij den moed niet verloren en zeide:

'Hoe heet men u, lieve kinderen?'

'Mijne zuster heet Margaretha, en mij noemt men Elisabeth; doch men zegt gewoonlijk Retha en Elie.

'En heeft men u, Elie, nooit een anderen naam gegeven, noch u, Retha? Heeft men een van beiden nooit Maria genoemd?'

Nog vreemder dan te voren zagen de meisjes op, en beiden schudden langzaam het hoofd, terwijl Retha er bijvoegde:

'Neen, nooit, mevrouw.'

'Gij ziet bij al die, voor u, dwaze vragen verwonderd op, lieve kinderen; maar gij ziet hier eene ongelukkige moeder...'

'Och, mevrouw!' riep Retha verschrikt, en Elie drong zich dichter bij de oude dame.

'Vier en twintig jaar geleden heb ik mijn dochterke verloren; vier en twintig jaar lang heb ik dat lieve wicht betreurd en toen ik u zag, dacht ik mijn kind in een van u beiden, neen, in uw beider gelaatstrekken weêr te zien. Ja, Retha, gij hebt een trek der Midletown's in het aangezicht; maar als ik u aanstaar, Elie, dan spreekt die trek

nog duidelijker in uw wezen - en gij kunt toch beide mijne dochters niet zijn!’

De arme vrouw schudde bedrukt en mismoedig het hoofd.

De beide meisjes staarden de oude dame ongerust aan; en zij vestigden daarna den oogslag op Hendrik, die nog altijd in dezelfde houding gebogen bleef.

‘Denkt niet, lieve kinderen, dat mijn geest verdwaald is,’ ging de moeder voort.

‘Goddank, daar is vader!’ riep Retha, bij het hooren naderen van een voetstap in den gang, en zich losrukkende, snelde zij naar de deur en riep den naderkomende toe: ‘Vader, hier is mevrouw Midletown!’

Eric Ralph trad inderdaad binnen; ontblootte, op den dorpel staande, het hoofd en bleef op eerbiedigen afstand; doch toen mevrouw hem de hand toereikte, naderde hij en raakte de bleeke, magere vingers met diep ontzag aan.

‘Ik wenschte u, mijnheer Ralph, een oogenblik alleen te spreken,’ zeide de dame.

‘Ik zou echter verlangen, dat mijn zoon bij ons gesprek tegenwoordig ware.’

‘Ik ben tot uwen dienst, mevrouw,’ antwoordde Ralph.

De meisjes maakten zich gereed het vertrek te verlaten, toen mevrouw beiden tegenhield.

‘Niet zoo, mijne lieven, wilt gij mij toelaten dat ik u omhelze?’ zeide zij.

‘Volgaarne, mevrouw,’ antwoordde Retha, en de oude dame kuste eerst Retha en daarna Elie, maar zij kuste beiden even innig, want zij wist niet aan wie van beiden zij den moederkus geven moest.

Mijnheer Ralph stond tegen het venster leunend; moeder en zoon behielden hunne plaats.

‘Dat zijn uwe dochters, mijnheer Ralph?’ ving de moeder aan.

‘Ja, mevrouw.’

‘Beiden?’

‘Beiden, mevrouw!’ luidde het antwoord met eene lichte aarzeling, die echter niet werd opgemerkt.

‘Vroeger hebt gij nog in de Vrijheid gewoond, niet waar?’

De valkenier knikte en zijn hart bonsde.

‘Mag ik weten hoelang dit geleden is?’ hervatte mevrouw.

‘Ik verliet de Vrijheid tijdens de pestilente ziekte.’

‘In 1625, niet waar? Toen is mijnheer Midletown gestorven, en toen ook heb ik mijne lieve Maria verloren.’

Eric Ralph zweeg; mevrouw was diep ontroerd.

‘Ook toen is uwe vrouw gestorven?’ ging mevrouw voort.

‘Dat is zoo, mevrouw.’

‘Zij liet u,’ en de oude dame staarde Eric Ralph vlak in de oogen, ‘volgens het doopregister in de Sint-Peterskerk bewaard en dat ik zoo even gezien heb, slechts ééne dochter na en uwe Retha zeide mij straks, dat Elie en zij tweelingszusters waren.’

De valkenier verbleekte min of meer; met eene kwalijk verborgen ontroering zeide hij tamelijk driftig:

‘Ik begrijp niets van al die vragen, mevrouw!’

‘Gewis, het is wel wat onbescheiden in al die familiegeheimen te dringen; maar....’

‘Ik weet niet waarheen dit alles leiden moet, mevrouw!’

‘Is het ongepast, mijnheer Ralph, u te vragen waaruit dit verschil voortspruit op het doopregister, en....’

‘Goede Hemel, mevrouw,’ riep Eric en hij had gansch zijne kalmte herwonnen, ‘het kerkregister is niet vrij van dwalingen, vooral niet in de dagen van verwarring, welke wij in 1625 beleefden. Ik ben destijds met de twee kinderen op een kruiwagen, waarvoor ik mijn jachthond gespannen had, naar de baronnie van Breda verhuisd, vandaar naar het dorpke Valkenswaard - het land der valkeniers - en eindelijk ben ik naar Holland afgezakt, waar ik als

valkenier bij den prins van Oranje in dienst getreden ben. Ziedaar mijne gansche geschiedenis.'

Mevrouw liet het hoofd zakken.

'Ja,' mompelde zij, 'men kan zich in het kerkregister wel bedrogen hebben. Men heeft wel vergeten den naam uwer dochter te melden, of de naam moet op de zijde van het blad afgescheurd zijn.... Ja, het waren drukke tijden, dagen van volslagen verwarring....'

De valkenier herademde; maar Hendrik Midletown had den eerstgenoemde nauwkeurig bespied, en terwijl zijne moeder den moed zakken liet, kwam deze bij hem meer en meer naar boven.

De verschillende gemoedsaandoeningen van Eric Ralph waren hem niet ten eenemale ontgaan. De zaak won voor hem veel in helderheid. Hij viel als 't ware in het front aan; hij greep, zooals 't volk zeggen zou, den stier bij de horens.

'Mijnheer Ralph,' zeide hij, 'gij zijt een eerlijk man; wilt gij mij zweeren bij al wat u heilig is dat het doopregister dwaalt als het u slechts het vaderschap van één enkel kind toeschrijft?'

'Kort en goed: dat men mijne moeder de verzekering gegeven heeft dat een der beide meisjes, welke wij hier zoeven gezien hebben, de dochter van Midletown is. Zekere Darvis heeft te Amsterdam de plechtige verklaring daarvan afgelegd.'

'Aan wien? Doch neen, antwoord niet, ik begrijp alles, mijnheer Hendrik. Mevrouw heeft zekeren Mozes den kramer aangehoord, denzelfde, die eenige dagen hier in de Vrijheid heeft rondgedwaald. De man is kort geleden mij komen opzoeken, en stelde mij voor aan mevrouw Midletown hare dochter weêr te geven, natuurlijk tegen eene goed gevulde beurs. De opbrengst moest tusschen ons beiden verdeeld worden.'

Hendrik Midletown begon andermaal aan eene behendige

afruggelarij te gelooven; in den stroom van denkbeelden die zich in moeder en zoon verdrongen, in de koortsachtige spanning waarin zij zich bevonden, in de snelle woordenwisseling, bemerkten zij niet dadelijk, dat de valkenier de hem toegerichte vragen behendig had ontweken.

Eric Ralph zelf wenschte dat zonderlinge gesprek zoo spoedig mogelijk af te breken, en zich tot de moeder richtende, zeide hij:

‘Mevrouw Midletown zal mij niet ten kwade duiden, dat ik haar verlaat; de gecommiteerden zijn ten raadhuize vergaderd, om over de vermoedelijke inhaling van Hare Hoogheid de prinses van Oranje te beraadslagen, en ik moet mij andermaal derwaarts begeven. De samenspraak is trouwens voor u en mij weinig bemoedigend geweest.’

‘Ik begrijp dit, mijnheer Ralph,’ antwoordde mevrouw, ‘maar gij zult aan eene moeder vergeven, dat zij zich aan ieder strooihalm vastklampt, als het haar kind geldt. Ik ben oud, mijnheer, ik ben overtuigd dat mijn kind leeft; ik zou alvorens te sterven die dochter willen zien, haar door lange kussen willen vergoeden wat zij vier en twintig jaren lang heeft moeten missen....’

Eric Ralph was ontroerd; hij wendde het aangezicht af om de tranen te verbergen, die in zijne oogen opwelden. Met haastigen stap ging hij naar de deur, toen Hendrik hem bij den schouder greep en met nadruk zeide:

‘Geef aan mijne moeder de rust weêr, mijnheer Ralph! Zweer, bij al wat u heilig is, dat Elie en Retha uw bloedeigen kinderen zijn!’

‘Dat kan, dat mag ik niet!’ zeide de valkenier en ging driftig heen.

‘Moeder,’ zeide de jongeling, ‘ik geloof thans met u, dat er iets waarheid is in de woorden van den kramer.’

‘Niet waar, zoon? Ja, ik heb er de overtuiging van. Dat geheim zal ontsluit worden, al zou ik het aan de voeten der nieuwe Vrijvrouwe moeten brengen. Och,’

ging zij voort, ‘konden wij de beide meisjes nog eens zien!’

‘Later, moeder; kom, laat ons nu heengaan. Betrouw u op mij; ik zal geen rust vinden voor dat ik dien knoop zal hebben losgemaakt. Ik ga nu eerst naar den pastoor van Sint-Peter, dan naar een advocaat, dan naar de schepenen der Bank; verder ga ik op zoek naar menschen, die Eric Ralph vroeger gekend hebben, hoe moeilijk deze ook zullen te vinden zijn; want de valkenier heeft mij onlangs gezegd dat hij buiten de Vrijheid woonde.’

‘Zoo moedig wil ik u hooren spreken!’ zeide de moeder; ‘kom nu!’

Moeder en zoon verlieten het vertrek.

In den gang had mevrouw een onverhoopt geluk: Eric Ralph had zijne dochters niet verboden mevrouw Midletown te zien; want beiden stonden in den breeden gang, dicht bij elkander gedrongen als schapen voor eenen aanval beducht en de handen in elkander geklemd; zij hadden het gesprek, dat binnen gevoerd werd, duidelijk gehoord.

Mevrouw hield voor beiden stil, nam beider handen in de hare, staarde lang nu deze dan gene in het aangezicht, en schudde diep bedroefd het hoofd, als kon zij het raadsel der familie-gelijkenis niet oplossen.

Nadat zij was heengegaan, kwam zij nog eens terug, kuste Elie en Retha en ging toen heen.

‘Wij zullen het genoeg toch nog hebben, u te zien, mevrouw?’ zeide Retha, want het deed haar wee, dat die ongelukkige moeder zonder hoop zou heengaan.

‘O ja, ja, zeer dikwijls, als uw vader het mij toelaat!’ antwoordde mevrouw.

‘En waarom zou hij het niet toelaten?’ liet er Retha, met den toon der volste verzekering, op volgen en zij snelde toe om de oude dame tot aan de kasteelpoort te vergezellen.

Elie bleef staan; Hendrik Midletown zag het, en op zijne stappen terugkeerende, naderde hij Elie en vroeg:

‘Gaaf gij niet meê, Elie?’

‘O, ja...’ was het antwoord.

Beider handen bleven in elkander geklemd en op eenigen afstand van de poort, zeide Midletown, met eene diepe ontroering in den toon der stem, en waarin een tot nu toe niet openlijk uitgedrukt gevoel besloten lag:

‘Ik wensch, Elie, dat niet gij mijne zuster wezen zult.’

V. Op de Bank in de Warande.

Hendrik Midletown deed wat hij zijner moeder, in den loop van het gesprek in het kasteel, had beloofd; hij trachtte rechts en links inlichtingen over Eric Ralph te bekomen. Helaas, vier en twintig jaar was eene eeuwigheid, en dan nog werd elke verwarring van destijds, ten laste der geheerscht hebbende pestilente ziekte gelegd. Vele personen waren destijds verdwenen, zonder dat er nog een haan naar kraaide; deze waren gevlucht, gene waren alleen en verlaten in de pesthuizen gestorven - en de graven spreken niet.

Zou men Eric Ralph voor kinderroof vervolgen, hem zelfs op de tortuur brengen? Wat reden had men daartoe? De woorden van den kramer waren voorzeker niet voldoende, en de hand lichtvaardig aan een der valkeniers van Hare Hoogheid slaan, aan iemand die blijkbaar in

hooge gunst stond, dewijl hij met eene bepaalde zending betrekkelijk de jacht, naar Turnhout gekomen was, dat kwam den hoofdschoutet bedenkelijk voor.

Het meest gepaste was zeker den vorster en zijne handlangers te verwittigen, een oog in 't zeil te houden, als de sjacheraar andermaal in de Vrijheid verscheen. In dat geval kon men nadere inlichtingen machtig worden, den jood streng straffen, indien hier een valsch bedrog en afzetterij in het spel waren, of, ten slotte, de moeilijke en recht netelige zaak aan de prinses van Oranje onderwerpen, wanneer deze hare intrede doen zou - eene plechtigheid, die, in elk geval, binnen eenige maanden zou plaats hebben.

De raad was voortreffelijk, maar werkte niet snel genoeg volgens den geest der moeder; er was echter niets anders te doen.

Eric Ralph vermeed alle verder gesprek omtrent het bewuste punt, doch blijkbaar werd hij neêrslachtig en de meisjes zelve waren overtuigd, dat het voorval met mevrouw Midletown, aan zijn levensgeluk knaagde. Ook Elie en Retha hadden geene rust, vooral de eerste niet.

Hendrik Midletown kwam niet meer op het kasteel; maar Retha en Elie zagen wel, dat zijne moeder en hij, daar waar zij de meisjes mochten ontmoeten, deze met gretige oogen volgden. Op de straat werden zij minzaam gegroet; bij het verlaten der kerk stond Hendrik niet zelden aan het hardsteenen wijwatervat stil, en bood beiden, met de toppen der vingers, het gewijde vocht aan.

Mevrouw Midletown verscheen meer dan vroeger in het openbaar, in den omtrek van het kasteel en de warande, en Retha en Elie wisten wel dat zulks gebeurde om beiden te zien.

In den aanvang van het jaargetij hadden zij aan de oude dame bloemen gezonden; wat later, met toelating van den rentmeester, een korfke vol prachtige aardbeziën, zelfs

eens of tweemaal eenig wild, dat Ralph was machtig geworden, dewijl voor hem de 'amende' van 'thien Ceur-realen' niet bestond.

Het bleek dus wel, dat de vader den droom der oude dame niet moedwillig wilde vernietigen; hij liet de zaak op haar beloop, doch uitte zich daaromtrent niet meer, en mochten de dochters soms over het wonderlijke avontuur spreken, hetwelk zij overigens, van de zijde der moeder, als het spel der inbeelding beschouwden, dan toch meenden zij niet den vader daarover nog te moeten lastig vallen.

Op een heerlijken zomeravond, toen de schemering nog niet gevallen was, trad Elie uit de neêrhuizing, welke de valkenier sedert eenige dagen had betrokken, en ging, met een kwalijk verborgen ongeduld, een der breede en lommerrijke beukendreven der warande in. Soms zag zij rechts of links, ook wel wendde zij het hoofd eens schuchter om, als wilde zij zich vergewissen dat niemand haar opvolgde.

Toen zij zich op zeker punt der prachtige laan, in welke slechts hier en daar de avondzon haren gloed in breede strepen dwars over den weg wierp, gekomen was, sloeg zij eene kruislaan in, waar de boomtakken boven den weg, letterlijk in elkander waren gegroeid.

Aan den ingang stond Elie een oogenblik stil; zij hield de hand boven de oogen, om zich tegen een door het loof dringend zonnestraaltje te beschermen, en scheen te onderzoeken of er zich niemand in de dreef bevond.

In het midden meende het meisje iemand te ontwaren, en dat scheen haar nieuwen moed te geven, want zij stapte sneller door; hare afhangende lokken werden, door de beweging, achterwaarts gedreven en hare wangen gepurperd.

Toen zij het bedoelde punt nader kwam, bemerkte zij wel degelijk eene mannelijke gestalte tegen een der boomen geleund; doch na eenige oogenblikken was die weer ver-

dwenen, en Elie dacht nu, dat het enkel een spel der verbeelding was geweest.

Er was inderdaad ter plaatse geen spoor van een menselijk wezen te zien; er heerschte eene kalmte, eene rust in de warande, welke men die eens kerkhofs noemen mocht.

Hier en daar fladderde een faisant door het hout, of kraakten een oogenblik de takken onder den sprong eener ree; een enkele vogel tjilpte nog zijn avondlied, in de verte klonk de klok uit den toren der Vrijheid.

Elie's hart klopte luid: zij was bang in die eenzaamheid en keerde snel terug vanwaar zij gekomen was.

Had het meisje zich bedrogen? Neen, op de oude bank, die ter zijde tegen een der prachtige beuken stond, had een oogenblik een persoon vertoefd, die ons niet vreemd is, namelijk Mozes de sjacheraar. Hij ook zag de dreef in, doch langs de tegenovergestelde zijde als Elie, en scheen evenals zij een bezoek af te wachten; doch toen hij met het oog de andere helft der laan peilde en daar onraad vermoedde, verdween hij in het dichte kreupelhout.

Mozes lag achter een elzenstruik, en slechts op drie of vier stappen van den weg.

'Nah,' dacht hij, 'een goed hoekkie om wild te snappen!' doch toen het meisje plotseling terugkeerde, kwam Mozes, die zijn kaske met koopwaren verder op in het hout had geplaatst, als een panter voortuitgekropen en loerde langs den grond de terugkeerende achterna.

Welhaast trok hij het hoofd andermaal achteruit, want het meisje, nu vergezeld van een 'sinjeur', kwam andermaal de dreef ingewandeld, en Mozes keerde naar zijn eersten schuilhoek terug.

't Was dit paar wel is waar niet dat de kramer afwachtte, neen! In vrijerijtjes stelde Mozes al een zeer mager belang; maar de oude rakker was nieuwsgierig, en in het af luisteren had Mozes meer dan eens eene goede en winstgevende bron gevonden.

‘Nah,’ zeide hij, ‘je kunt niet weten hoe een stuivertje rolt!’

Het duurde eenige oogenblikken eer de wandelaars tot bij de bank gekomen waren; herhaalde malen hadden zij stil gestaan en nu eens scheen de kavalier in verlegenheid en dan weêr het meisje; want beurtelings staarden zij mismoedig op den zandgrond der dreef.

Eindelijk stonden zij aan de bank. De kavalier was Hendrik Midletown, die den lichten mantel, om zich later tegen de frissche avondlucht te beveiligen, op den linkerarm droeg en den rechter aan Elie Ralph gaf.

Er speelde een helsche grijnslach over het bleek-matte wezen van Mozes: ‘Kalverliefde,’ dacht de kramer, ‘die geen roode duit winst oplevert! Toch een flinke jongen en eene niet minder flinke meid!’

Beiden zetten zich op de bank neêr. Mozes luisterde scherp, doch kon niet altijd de woorden van den jongeling en nog minder die van Elie opvangen.

Een oogenblik werd er geen woord gezegd; eindelijk hoorde de kramer, met eene smartelijke ontroering in de stem, den jongeling zeggen:

‘Ik had alles reeds zoo schoon gedroomd...’

‘Nah,’ spotte in zich zelf de jood, ‘nog een die zingt: je hebt mijn hart gewond met een van je oogen en met een haar van je hals, zooals Salomon zegt.’

‘Ik had me de toekomst met u, Elie, zoo gelukkig, zoo zalig voorgespiegeld,’ sprak de jongeling voort. ‘t Was een lange droom van geluk.’

‘Nah,’ dacht Mozes, ‘daargelaten het half dozijn jankers....’

Het meisje sprak, doch de kramer verstond niet wat zij zeide; hij zag enkel, dat zij hare hand in die van haren kavalier legde en den jongeling met hare schoone kijkers aanstaarde.

Eindelijk hoorde hij haar zeggen:

‘Zoudt gij inderdaad een eenvoudig meisje als ik ben, onder zoovele rijke joffers hebben verkoren?’

‘Nah,’ dacht de duivelsche jood, ‘koningen trouwden immers wel met herderinnen? Hield David niet zelfs dol veel van Bethsabé?’

‘De dochter van een valkenier?’ hervatte ongeloovig het meisje, altijd den jongen man in de oogen starende.

Bij dat woord ‘valkenier’ spitste Mozes de ooren en spotte niet meer. ‘Zou dat meisje de dochter zijn van mijnheer Eric Ralph, van dien “bretalen kerel” die...?’

‘En waarom niet?’ onderbrak de jongeling eensklaps. ‘Zijt gij niet schoon en goed, Elie? Hebt gij niet eene opvoeding genoten, die u met eene voorname dame zou kunnen doen wedijveren?’

‘Maar uwe familie?...’

‘Mijne familie? Mijn grootvader Huston was een rijke lakenkoopman te Londen en die door koningin Elisabeth bestolen, veroordeeld en gebannen werd, en hier in de Vrijheid met weven zijn brood won; mijn vader Midletown was een rijk-man, doch wiens vader zijne fortuin gewonnen heeft met het verkoopen van prachtmeubels, Smyrnasch tapijtwerk, rood en goudleêren behangsels, orgels, regalen, virgina's⁽¹⁾, clavecimbel's; - wat al voornaams en adelijks is daarin gelegen?’

‘Midletown,’ dacht Mozes, ‘t is hij. Nah, des te beter. Laat ons zien hoeveel ceur-realen wij uit die nieuwe kennismaking kunnen kloppen.’

Het antwoord van het meisje werd niet verstaan.

‘Nu echter,’ zeide de jongeling, ‘is er twijfel, een verschrikkelijke twijfel ontstaan. Elie, gij zoudt mijne zuster kunnen zijn, en ik mag toch mijne zuster geene ontheiligende liefde toedragen.’

Nah,’ dacht de jood, ‘Salomon zei: ‘mijn hart is

(1) Soorten van piano's.

gesmolten!’ en terwijl hij met den beenderigen wijsvinger van de linkerhand, een traan uit het oog scheen te pitsen, blonk er in zijn rechteroog een schelmsche lach. ‘In alle geval, Mozes, je negocie staat goed!’

‘En wanneer zal dat geheim eens opgelost zijn!’ zeide Elie met een diepen zucht. ‘God weet, of die bange twijfel ons niet gansch ons leven plagen zal!’

‘Laat ons het tegendeel hopen, Elie. Indien die duivelsche jood maar terugkwam. Ik gaf gaarne een handvol Jacobus-guldens.... Wat is er?’

‘Toch niet; of 't zal een ree zijn geweest.’

‘Nah.’ dacht de jood, ‘wie duivel zou kunnen stilzitten, als hij een handvol lieve Jacobus-guldens hoort klingelen. Mijn ziel sprong op, als ‘de hinde der herten op de bergen der specerijen.’

Mozes was op het punt uit zijnen schuilhoek te springen, gelijk in de dagen toen Satan, volgens de dichters, op den eersten kreet van een menschenkind te voorschijn sprong en beleefd zeide: ‘Tot uwen dienst!’ maar schier op hetzelfde oogenblik hoorde hij Midletown zeggen:

‘Ditmaal zal die jood mij niet ontsnappen; ik ben met den hoofdschoutet overeengekomen, en de vorster is verwittigd, hem onmiddellijk te doen aanhouden en hem achter de traliën te steken, tot dat hij zal bewezen hebben dat hij of de waarheid spreekt, of een afzetter is....’

‘Nah, zoowaar zal je gezond zijn, je zult Mozes niet knippen!’ dacht de jood, maar er liep toch eene siddering over zijne magere ledematen.

Dat waren de laatste woorden die Mozes verstond; het paar was opgestaan en wandelde in de richting van het kasteel terug.

‘Opgepast, Mozes,’ morde de jood; ‘die lieve Vrijheid ligt vol klemmen en wolfjzers. De negocie loopt gevaar. Bah! we zullen schrijven.... Nah, een klein brandbriefje aan mevrouw Midletown.... En die lap van een

Darvis komt niet! In alle geval Mozes heeft iets geleerd met te wachten, wis en waarachtig wel.’

Het jonge paar was in de verte verdwenen, toen langs de zijde der zoogezegde *Reigerije*, in wier hoog geboomte de reiger des zomers nestelde,⁽¹⁾ een vreemde persoon opdaagde. Mozes zag scherp toe en was op het punt naar zijnen schuilhoek terug te keeren, toen hij in den vreemde, Darvis herkende.

De kramer doorsnuffelde den omtrek en toen hij de verzekering had, dat er geen onraad broeide, keerde hij naar de bank terug.

Schier op hetzelfde oogenblik hield de bewuste persoon, vergezeld van een grooten, mageren, rooden doghond, daar stil. Nero, de hond, rook rechts en links aan den jood en niesde. Daarna bleef hij als achterdochtig, op zekeren afstand; trouwens de hond was zoo min aanlokkelijk als de meester.

Darvis was een magere kerel van lange gestalte en die wel zestig jaar tellen kon; doch dewijl zijn postuur nog flink was, de rug mocht dan ook een weinig gekromd zijn, zou men er hem zoo wat vijftig hebben gegeven.

Hij droeg een soort van Tyroler-hoed met breede, slappe en afhangende boorden en die deels zijn gelaat bedekten. Slechts als hij het hoofd oplichtte, bemerkte men in het gevlamd, grofbeenderig gelaat en onder lange vooruitstekende grijze wenkbrauwen, twee vinnige oogen - vinnig als die van den vos.

Het haar van Darvis was kort, stoppelig geknipt; de opkomende grauw-vuile baard was niet geschikt om het weinig aantrekkelijk uiterlijke te verbeteren. De man droeg een blauwen kiel, die echter verkleurd en hier en daar gelapt was, en toegeknopte waggen, die boven de knieën reikten en een scheefgelopen schoenenpaar omsloten. Om

(1) Aan de Westzijde van het tegenwoordige Beggijnhof gelegen.

den hals had Darvis een rood geruiten zakdoek geknoopt, waarvan een der punten op den rug hing.

In de hand droeg dat onhebbelijk personaadje een dikken, mispelaren stok, aan welks handvast een leêren riem, in den vorm van zweep, bevestigd was - kortom, Darvis had gansch het uiterlijke van een beestenkooper, en de hond scheen dit denkbeeld te bekrachtigen.

De man naderde den kramer onder het uitspreken eener belediging; inderdaad, terwijl hij zich neêrzette, zeide hij: ‘Ha, smous, zijt gij daar?’ Mozes gaf er echter geen acht op en bemerkte, toen Darvis min of meer den blauwen kiel oplichtte, een paar pistoolkolven.

‘Nah,’ zeide Mozes, ‘je ziet er wonderlijk uit.’

‘Volgens de omstandigheden, man.’

‘Maar, zoo waar zal je gezond blijven, Darvis, als de vorster je ziet, ga je waarachtig achter de traliën.’

‘Bah! als de vorster komt....’ en Darvis klopte op de twee pistolen.

‘Ja maar, ‘reijssende luyden passerende by daghe door de vrye wouden, bosschen ende waranden met bussen, pistolen, poghén oft andere dierghelycke wapenen, die bevonden sullen worden buyten den ordinairén ende ghemeynen wech gewecken te syn, sullen misbeuren de wapenen ende twintig ceur-realén.⁽¹⁾’

‘Smous, zijt gij nu schepene of vorster van het Consistorie van den Horen geworden?’ riep Darvis lachend.

‘Neen, maar 's lands wijs, 's lands eer!’ zeide Mozes, ‘als je de wet op je duimpje kent, ontkomt men veel gemakkelijker de traliën.’

‘Loop naar den duivel, met Wet en Bank!’

‘Nah, rijk moet je zijn, Darvis, om veertig ceur-realén te wagen, want het edict zegt: ‘By nachte het dobbel.’

‘Veertig ceur-realén? Als er in plaats van uwe ooren

(1) Edict op het stuk van de jacht, 1613.

twee ceur-realen stonden, ik sneed ze u af, zoo waar als ik Darvis ben! Veertig ceur-realen! En als ik ze niet betaal, Mozes de wetgever?’

‘Ter arbitragie van den rechter, “geesselinghe, bannissement, gevanckenisse te water en te broode of anderssints.” Lekker, nah, 't is je gegund.’

‘Ge spreekt van ondervinding misschien?’ spotte Darvis.

‘Nah, en je hond dan nog!’ zeide Mozes, als had hij den laatsten uitval van Darvis niet verstaan. ‘Die bullebak mag hier niet rondkuieren; je moet hem, ‘leyden in lassen’ terwijl gij de ‘wouden, waranden oft hunne duwieren sult passeren.’

‘Mijn Nero zal den eersten vorster die komt, aan den nek vliegen en hem doen gevoelen wat eerbied hij heeft voor al die schurken der schepene-bank!’ en de hond stond recht en stak de afgesneden ooren op, als had hij de bedreiging verstaan, als wilde hij bevestigen wat zijn meester zeide.

‘Nah, je bent een gevaarlijk mensch om meê in conversatie te zijn. Als je eens achter de traliën zitten zult, zoo waar zal je gezond blijven! zul je zeggen: Mozes had waarachtig gelijk.’

‘Dommigheid! Hebt ge geld?’ viel Darvis barsch in.

‘God van Abraham! geen arme stuiver. Als Darvis weêr wat van het geheim lost, kan Mozes nogmaals eenige carolussen van die lieve mevrouw losmaken.’

Mozes sprak niet van het gevaar dat hem dreigde, zooals hij, in zijnen schuilhoek liggende, vernomen had, noch van het middel van het ‘brandbriefje’ dat hij wilde aanwenden. Darvis had een handlanger noodig, gewis omdat hij zelf niet gaarne den schoutet in het oog liep; maar wat waarde had die handlanger nog, als ook deze van het gerecht te duchten had?

Het plan van Darvis was licht te raden: hij wilde van

tijd tot tijd een enkel woord van het, in hem rustend geheim lossen en telkens dat woord door eene goede geldsom doen betalen; maar Mozes had de eerste maal een voor hem zoo onbeduidend sommeke aangebracht, dat hij zijn 'rentmeester' verdacht, daarop vooruit eene ruime tiende te hebben geheven! 't Kon wel, maar Mozes was 'leep' en liet zich in de strikvragen niet vangen.

Het vertrouwen tusschen de twee personen op de zitbank, verminderde gedurig en terwijl de kramer weigerde eene voorafgaandelijke waarborg te geven voor het hem toevertrouwde geheim, weigerde Darvis het goudvoortbrengende woord te lossen.

Nah, Mozes heeft geen roode duit!' zeide de jood, en op dat oogenblik dacht hij aan het zakske met goudstukken, dat hij met een leëren riempke om den hals en op het bloote lijf droeg. 'En waarom moet je nu waarborg hebben? Heb ik je dan niet eerlijk betaald?'

'Ik ben zeker dat gij mij de kleinste helft der som hebt gegeven.'

'God van Abraham! denk je dat Mozes een dief is?'

'Trouwens, ik weet ook niet waarom ik een tusschenhandelaar noodig heb. Ik zal mijne zaken voortaan zelf afdoen.'

'En je zult een heele slechte negocie maken! Zoo waar zal je gezond blijven, je zult aan een arm oud mensch niet misgunnen zijn stukkie brood te verdienen?'

'Nu, ik zal er niet om malen, of gij al of niet creveert.'

'Nah, de Man van hierboven zal je straffen, onmensch!'

'De Man van hierboven?' riep Darvis spottend uit en haalde uit den zak van zijn kiel eene flesch te voorschijn, waaruit hij klokkend dronk.

'En nog geen slokkie voor Mozes?...' zeide de jood op komisch verwijtenden toon, en alsof hij de moeilijkheid wederkeerig wilde afdrinken.

Darvis sloeg met de vlakke hand op den stop der flesch. en deze laatste verdween andermaal in den zak.

‘Kom, jood, dok nu eens af, zooniet is de “negocie” afgedaan.’

‘Nah, zoo waar....’

‘Houd uw eed maar binnen, man; dat is voor mij geene koopmanschap. Vooreerst wil ik een waarborg tegen uwe schelmerij. Verder zult gij mij van Mevrouw Midletown een geschreven bewijs brengen, hoeveel goudstukken zij u heeft toegeteld, en als ik merk dat gij mij bestolen hebt, zal ik u met die knapen hier doen kennis maken,’ en Darvis klopte andermaal op zijne pistolen.

Nero verstond dat zijn meester eene bedreiging uitsprak en zette grommelend de voorpooten op de bank, terwijl hij zijne gloeiende oogen op den kramer richtte.

‘Nah, houd dien smeerlap van een hond van mijn lijf!’ zeide Mozes met eene stem die van schrik beefde.

‘Hoe, gij beledigt mijn hond?’ Darvis hief dreigend de hand op, en Nero liet brullend de tanden zien.

‘Nah, dan zal ik zeggen die “menheer” van een hond. menheer Darvis.... Wat een eerlijk mensch al verdragen moet, om een eerlijk stukkie brood te verdienen.’

Darvis, en dat werd meer en meer blijkbaar, zocht twist met zijnen handlanger; hij wilde hem te lijf en Mozes voelde wel dat hij daar, in die eenzaamheid en in gezelschap van Darvis en zijn ‘menheer’, in 't geheel niet veilig was.

De hoofdschoutet joeg hem schrik aan; maar toch had hij hem op dat oogenblik wel willen zien opdagen, om van zijne beide ‘vrienden’ verlost te zijn, al had hij het zelf dan ook met een klein ‘gevangenissie’ moeten bekoopen.

‘Menheer Darvis vraagt dus een geschreven bewijs?’ ving Mozes aan. ‘Nah, Mozes zal het aan die oude mevrouw vragen, als 't mensch nog maar ziet te schrijven.... Waarachtig, ik geloof dat ze reeds stekeblind

is.... Je maakt de negocie lastig, menheer Darvis!...'

'Goed zoo; het bewijs zal er dus zijn. Nu de waarborg?' en Darvis ontkurkte andermaal de flesch; Mozes stak er nogmaals, maar te vergeefs, de hand naar uit.

't Was onmogelijk tot eene vriendschappelijke drinkpartij te komen.

'De waarborg? God van Abraham! je kunt toch geen goud van mijn ribben snijden!' en Mozes beefde bij dat woord 'ribben', want die toch raakten van nabij zijn verborgen schat.

'Neen, maarr....' en Darvis zag den kramer scherp in de oogen en kwam, met zijn wijzenden vinger, juist op de plaats terecht waar het zaksken hing, 'maar ik zou u toch wel eens willen schudden om te luisteren of de guldens niet daar, binnen in die ribbenkast, zouden rammelen.'

De jood meende verraden te zijn; toen de vinger zijn kleed naderde, sprong hij bleek en bevend recht, als naderde een gloeiend ijzer zijne borst; hij verkoos voortaan de 'negocie' op een tiental stappen afstand te drijven.

Darvis had, met zijn scherp oog, alles gezien, alles onderschept; toen de gewaande ossenkooper den armen kramer bij de keel greep, sprong de hond langs den rug tegen hem op, en Mozes sloeg als een neêrgehakten boomstam op den grond.

Nero zette grommend de pooten op het lijf en scheurde - voor 't oogenblik was dat misschien, volgens zijne denkwijze voldoende - de kleêren van den jood, terwijl Darvis met eene behendigheid, die hem een brevet in het vak zou hebben doen geven, de linkerhand bezigde, om den verslagene machteloos te maken en met de rechter de zakken doorzocht.

De uitslag was niet bevredigend; maar toen hij de kleêren op de borst loswoelde, begon de kramer zoo luid te spartelen, te huilen en te jammeren, alsof hij geroosterd

werd, en Darvis moest hem vriendschappelijk aanraden te zwijgen, zooniet zou hij gedwongen zijn geweest, hem even de keel toe te wringen.

Toen Darvis het zakske bemachtigd had, kon hij slechts, door met zijn mispelaren stok te molenwieken, den jood van zijn lijf keeren.

‘Nah, 't is, zoo waar zal je gezond blijven, geld van mijn negocie,’ kermde Mozes; ‘t is twintig jaren van mijn leven, 't is van mijn eigen bloed.’

En toen de onbarmhartige schelm van die zijde niet te treffen was, stelde Mozes voor, de helft als waarborg te laten, en de ‘negocie’ voor gezamentlijke rekening door te zetten; doch Darvis molenwiekte nog altijd door en lachte.

‘Foei,’ zeide hij spottend, ‘foei, zoo onbeschaamd liegen, en een eerlijk kameraad zoo valsch bestelen!’

‘Darvis, beste Darvis!’ smeekte Mozes.

‘Voort, of ik sla u de hersens in!’

‘Laat ons eerlijk “negocie” doen, Darvis!’

Darvis lachte.

‘Wil je niet, Darvis?’

‘Wel voor den drommel! neen, ik wil niet!’

‘Schurk, halfgehangene, uitvaagsel van 't menschdom!’ riep de kramer.

Darvis lachte nog harder. Hij liet Mozes een ganschen stroom verwenschingen en vervloekingën uitbraken, waarin de minst stootende waren, ‘dat zijn kop door de warande mocht vliegen en al de boomen raak - of dat zijn kop in zijn karkas mocht zakken en vijftig jaar lang door de ribbenkast moest zitten kijken, als een dief door zijne traliën’; maar toen Mozes met hoofdschoutet en vorster begon te dreigen; toen hij, altijd onder een vloed van woorden, sprak van klacht in te brengen bij de schepene-bank der Vrijheid, veranderde Darvis van toon.

‘Ha, gij wilt mij aanklagen?’ zeide hij. ‘Wel man,

dan zal het nog wel noodig zijn, dat ik u van kant helpe!’ en dat werd op een zoo natuurlijken toon gezegd, dat Mozes sidderde. ‘Ge begrijpt, dat ik liever uw korpus aan de raven overlever, dan het mijne aan den hoofdschoutet en den beul; dat ik u liever aan een boomtak hangen zie, dan mij zelven aan de galg.’

Eer de kramer aan vluchten denken kon, 't geen ook moeilijk zou geweest zijn, ten gevolge der tegenwoordigheid van den rooden ‘menheer’, had Darvis hem bij de borst gegrepen.

Mozes zakte, onder de sterke vuist van den ossenkooper, op de knieën en zoo luid als hij straks vervloekte en dreigde, zoo luid jankend en jammerend smeekte hij nu om lijfsgenade.

Nero deed den kramer daarenboven aan rug en beenen, het scherp zijner tanden gevoelen.

‘Zoo waarachtig als God, ik zal je niet aanklagen,’ kermde de jood; ‘bemors je vingers niet aan mijn arm bloed. Een duren eed zal ik er op doen, een dozijn eeden als je maar wilt! Darvis, zeg toch aan “menheer” je hond, dat hij me vleesch respicteert!’

Darvis schudde den ongelukkige nog eens ter dege en de sjacheraar herhaalde zijne beloften.

‘Mozes zelf zou zich aan de galg klappen als hij sprak,’ hervatte hij. ‘Neen, zoo waar als God, ik zal zwijgen, Darvis, zwijgen zal ik. Je hebt me niet bestolen, waarachtig niet, 't was je bloed-eigen geld.’

‘Nu, dat is genoeg!’ zeide Darvis en liet den koopman gehavend en gescheurd los. De kleêren hingen den kramer in flarden aan 't lijf; hij nam zijn hoed op, die door den hond rechts en links gesleept was, en bleef op eenige voetstappen van Darvis staan wachten.

Deze sprak andermaal de flesch aan, doch reikte ze evenmin als de eerste malen, den kramer toe.

‘Nah, Darvis,’ zeide de jood, ‘laat ons nu vrienden zijn en “negocie” doen.’

Een nieuwe aanval van Darvis deed hem echter de vlucht nemen, en de ossenkooper zijnen hond fluitend, wendde zich om, stak doodbedaard de handen in de zakken, siste een deuntje tusschen de tanden en ging heen, zonder op het geroep en gescheeuw van Mozes te letten.

Toen Darvis reeds verre weg, en zijne gestalte in de donkere schaduwen der warande versmolten was, ging Mozes zijn kaske met koopwaren opzoeken, en sloeg toen den tegenovergestelden weg in als de schelm, die hem had uitgeschud.

Hier en daar viel het maanlicht tusschen het geboomte door, en bescheen helder het bleeke wezen van het kind Israëls.

Was het soms het uitwerksel van licht en schaduw, welke aan dat gelaat eene duivelsche uitdrukking gaf?

Neen, die uitdrukking kwam wel degelijk voort uit den gemoedstoestand, waarin de kramer zich bevond. Het was de razernij der wraak welke in zijn binnenste kookte en, hoe hoog hij ook de belofte, den eed van zwijgen had doen klinken, toch was er een booze geest in zijne ziel, die hem aandreef om de wraak aan den beulsknecht over te laten.

Darvis zou nu trachten de ‘negocie’ alleen te doen; maar dat zou Mozes wel beletten. Misschien zou die goede, verliefde heer Midletown hem de tien Jacobussen, die Darvis hem ontstolen heeft, teruggeven als hij hem komt zeggen dat die geheimzinnige schelm in den omtrek zwerft, en, geknipt en zoo een beetje op de pijnbank gelegd zijnde, hem gansch het ‘geschiedenissie’ van het verloren kind zal weten te vertellen.

Wat zou men daarbij Mozes kunnen doen, die door dien baanstrooper zelf bestolen werd?

De kramer pleitte zich zelf zoo wit als een lam, en maakte Darvis zoo zwart als roet. Hij verhaastte den stap en hoopte wel dat men den rakker kon aanhouden, voor

dat hij aan het klingelend ‘zakkie’ zou hebben kunnen raken.

Mozes verzadigde zich volop in het genot der wraak: wat zou hij lachen, als hij dien schelm van een Darvis op de tortuur zou mogen hooren huilen; als hij hem van buiten en door de traliën heen, zou mogen toeroepen: ‘Nah, eerlijke “negocie” duurt het langst, Darvis.’

Zoo dacht de kramer, terwijl hij zich door een der dreven voortspoedde, toen eensklaps een zware arm uit het kreupelhout te voorschijn kwam en op zijnen schouder viel.

De man verschrikte, maar verschrikte nog meer toen hij bemerkte, dat die gespierde arm aan het lijf van den vorster vastzat en deze hem zijn gevangene verklaarde.

‘Nah, wat wil je van den eerlijken Mozes!’ ratelde de jood; ‘ik ben een eerlijk man, zoo waar zal je.... Heb ik mijn *cremereye*⁽¹⁾ niet trouw en eerlijk betaald?.... Handel je zoo met eerlijke menschen in de Vrijheid? Nah!’

‘Ge spreekt al te veel van eerlijkheid, man!’ onderbrak de vorster, ‘om uwe eerlijkheid niet verdacht te maken. Ik ken dat van ouds, man. Voort!’

(1) Het patent volgens schatting

VI. De Trompetter der Prinses van Oranje.

't Was geweldig druk in de *Oude Vryheyt* van baas Stoffel, en geen wonder! Er was dien dag een trompetter van de prinses van Oranje aangekomen, drager van een brief aan den hoofdschoutet der Vrijheid.

De man op het wit paard, met de oranjepluim op den breedgeranden hoed en het krijgsinstrument, met eene roode koord op den rug, was onder een eergeleide van dansende, springende en juichende jonge potbakkers en wevers, naar het vrijheidshuis geleid, waar men hem, nadat hij zijnen brief had ter hand gesteld, behoorlijk als belooning 6 gulden 12 stuivers toetelde.

De gebeurtenis was goud waard voor de taveerne; de smid en de brouwer, die wij in den aanvang van ons verhaal daar ontmoetten, waren aanwezig. Velen, zelfs die zelden of nooit bij Stoffel kwamen, waren nu van potbank en weefgetouw weggeslibberd, aan moeder de vrouw ontwijkend zeggende: 'Ik ga maar eens even aan het vrijheidshuis zien, wat nieuws die trompetter gebracht heeft.'

Eens op weg telde de man de duiten op zak, en wie juist geen duiten bij zich had voor een pot bier, zou, ofwel een vriend ontmoeten, ofwel krediet vinden bij Stoffel.

Uit dit alles blijkt vrij duidelijk, hoe het er toeging in de *Oude Vryheyt*.

'En wanneer zal de prinses van Oranje in de Vrijheid aankomen?' vroeg Huib de smid, met een pijpken in den mond, dat overigens met al de pijpen van destijds gelijk

stond, omdat het een klein kopke en een korten witten steel had.

‘Men denkt den 10ⁿ September,’ luidde van drie of vier kanten het antwoord.

‘Drommels, dan blijft er juist niet veel tijd meer over!’ zeide de brouwer.

‘Schepene Empsens heeft mij verzekerd, dat alles in den besten regel zijn zal,’ liet Stoffel hooren.

‘Ja, als die Arendonksche wevers maar niet hardnekkig *achterraad* blijven houden!’ onderbrak een klein en mager potbakkerken, op nijldigen toon.

‘Man, als ge wat meer bij Quinten Stoffel kwaamt, zoudt ge wat vetter, wat grooter en wat geleerder worden!’ zeide de smid. ‘Lang hebben ze geleuterd, die dorpsheeren, en zouden gaarne de kosten op de Vrijheid alléén geladen hebben, omdat, beweren zij, de stad het meeste voordeel bij den nieuwen stand van zaken genieten zal; maar eindelijk hebben zij het hoofd in den schoot gelegd, niet waar, Stoffel?’

‘Wel ja, immers reeds in de vergadering van 14ⁿ Augusti,’ antwoordde de alweter Quinten, ‘hebben zij de “finale resolutie” ingebracht.’

‘En ze hebben zelfs eene prachtige “vereering” gestemd!...’ riep de brouwer. ‘Vier duizend carolus guldens loopende geld.’

‘En zoo het mogelijk is in jacobussen!’ verbeterde de waard, en nam de kan aan, die hem door een vreemd persoonsaasje werd toegereikt.

Op den dorpel der kelderdeur wendde hij zich nog eens om, en voegde er bij:

‘Verder, zoo luidt de beslissing der ‘voluntaire vergaedinghe, twee stucken lynwaet en twee stucken tycken van 't beste,’ en eindelijk ‘een doosken om tgelte in te doen, en soo te binden in de vouwen in den lynwaet om te beter en met eere te mogen presenteeren.’

‘Hooft me dien tapper eens pronken!’ riep het potbakkerken. ‘Zou men niet zeggen dat Quinten Stoffel fchepene der Vrijheid is en zijnen neus in de geheime akten fteken mocht.’

‘Neen, isegrim en nagelbijter die gij zijt, dat mag ik niet; maar vergeet niet dat de fchepene Mallants en de fecretaris Prooft, de *Oude Vryheyt* in eere houden en zij, perfoonlijk, zijn mijne zegflui.’

Stoffel zag het manneken met een vonkelend oog aan, en mompelend verdween hij in den kelder.

‘Ik heb er niets tegen, Quinten Stoffel,’ zeide het potbakkerken, ‘maar....’

‘Maar,’ viel een lange, magere wever in, ‘gij zijt jaloersch, omdat men aan de prinses lijnwaad en tijken en geen potwerk ten gefchenke geeft.’

‘Wel, wever, dat laatste zal in een prinselijk huishouden ook al eens te pas komen, zoowel als lijnwaad en tijken,’ liet het manneken er fcherp op volgen.

‘En bij dit alles, zeide de waard, die de met fchuimend bier gevulde kan voor den vreemde fchoof en de neêrgetelde duiten opftreek, ‘bij dit alles, “ten gemeynen cofte eenen maaltyd en banquet op der heeren huys” en niet alleen voor Hare Hoogheid, maar voor gansch haar gevolg.’

‘t Zal prachtig zijn!’ riep de brouwer.

‘En duiten kosten....’ mompelde het potbakkerken glimlachend.

‘Ja, nijdigaard, antwoordde de fmid, ‘maar wij werpen eenen worm uit om eenen paling te vangen.’

‘Als hij u maar niet ontslibbert, fmid.’

‘Men geeft die gefchenke in de hoop, dat de Vrijheid voortaan van oorlogslasten zal bevrijd zijn.’

‘Gij zegt wel, dat is een paling....’

‘Ik heb grooten lust om dien jaloerschen dwerg eens de ooren van het hoofd te draaien,’ riep de brouwer.

‘Waarom zou ik jaloersch zijn, brouwer? Ik weet immers even goed als gij, dat groote heeren geene gemeene potten gebruiken, maar wel fijn porcelein en zilver; even als zij geen gemeen bier drinken, maar lekkeren, duren franschen wijn.’

‘Wat, gij zult mij in mijn ambacht kleineeren?’ riep de brouwer opspringend; doch de man werd door twintig handen weêr op zijne bank gedrukt en zijne gramschap gesust. ‘Men moet zijne vorsten eerbiedigen,’ ging hij voort, ‘en dat hebt gij zoo even niet gedaan; dat is strafbaar bij de costuymen en ordonnanciën.’

‘Ik zou wel eens willen weten, wanneer en hoe ik oneerbiedig van de vorsten gesproken heb?’ wierp het manneken op.

‘Gij hebt gezegd, dat de prinses van Oranje een paling is. Niet waar, koopman?’

‘Ik heb gezegd dat de oorlogslast een paling is, en als Hare Hoogheid hem in de hand heeft, zij niet altijd zeker is den slibberaar te kunnen vasthouden.’

De koopman, tot wien de brouwer zich gewend had, zat op eene bank tegen den muur en was deels, door de schaduw eener glazen kas, verborgen.

Niets duidde in zijne kleeding of anderszins, den koopman aan; integendeel zijn kaal, zwart kleedsel en dito hoed, zijne pruik zouden hem eer aan een soort advokaat of procureur doen gelijken. Hij was verder een man met een sterk beenderig gezicht en kleine oogen, en de lezer zal misschien denken, dat hij dien persoon juist niet voor de eerste maal ziet.

De man zeide, op de vraag van den brouwer, kortweg: ‘Ik heb niet recht verstaan,’ doch het bleek genoeg, dat hij zich niet in den opkomenden twist wilde mengen.

De man greep zijn bierpot en voor eenige oogenblikken verdwenen oogen en neus in dezes opening, waarna zijne gestalte weêr achter de kas terugzong, en eene gestopte

pijp met langen steel aan het koperen komfoor, met een vurigen turfklot gevuld, aanrookte.

Het gesprek had overigens weldra eene andere wending genomen. Twee of drie personen verdrongen zich voor het venster der taveerne, en staarden door de in lood gevatte ruitjes naar buiten.

Toen in de gelagkamer de naam van den persoon, die over de straat ging - mijnheer Midletown - genoemd werd, kwam de vreemdeling, doch voor den fijnsten waarnemer onopgemerkt, eenigszins vooruit.

De man, laat ons hem maar de procureur noemen, scheen nu wat belang in het gesprek te stellen.

‘Het schijnt dat een der grooten van het gevolg der prinses, bij mevrouw Midletown zijnen intrek nemen zal,’ zeide Stoffel.

‘Dat zal wel niet in deze omstandigheden,’ meende de wever. ‘t Mensch ziet er maar slecht uit, sinds men haar die gekke geschiedenis van hare dochter heeft wijs gemaakt.’

‘Is dat nu nog niet uit de voeten?’ zeide de brouwer.

‘Integendeel, dat begint nu eerst voor goed,’ zeide het onvermoeid potbakkerken.

‘De vorster heeft me verteld...’ liet er Quinten Stoffel op volgen.

Het potbakkerken glimlachte zonder echter iets te zeggen.

‘Potbakker, indien ge hier gekomen zijt, om mij voor den gek te houden!...’ riep de waard.

‘Fy, schande! heeft een poorter de vrijheid niet meer van te lachen in de *Oude Vryheit*?’

‘Peis! ga voort, Quinten, en stoor u aan dat ratelend spinnewiel niet!’ riep de smid.

‘De vorster heeft me verteld, dat men den kramer Mozes beschuldigt van oplichterij; de jood zal moeten spreken en alles zeggen wat hij over de zaak weet, of men zal hem op de tortuur brengen. Doch 't blijkt nu ook, dat

Mozes slechts een handlanger is en dat, om den wezenlijken dader te hebben, men zekeren Darvis zou moeten grijpen, die op dat oogenblik in den omtrek der Vrijheid, baan en weg onveilig maakt.'

De procureur haalde een ivoren doosken uit den zak van den wijden rok, en nam een snuifken, of zooals Pater Poirters ergens zegt: hij 'poeyert zynen snuyt'.

'Darvis, zou dat de gevreesde ossenkooper met zijn rooden hond, zijn?' zeide een wever.

'En die dan weêr zich voordoet als reizend dokter, of als kramer met rijke stoffen, of als valkenier, of als toovenaar op de jaarmarkten?'

'Altijd dezelfde!' bevestigde Stoffel; 'dat weet men nu stellig. Mozes heeft gesproken. Men is den vogel op het spoor.'

'Als de vorster dan maar vliegen kon om den vogel te vangen,' liet er het potbakkerken op volgen. 'Die Darvis moet in elk geval een slimme kwant zijn, en die lange jaren in de hoogeschool der tuchthuizen heeft gestudeerd.'

De procureur glimlachte even, doch niemand lette op hem.

'Ja, dat heeft hij,' wist Stoffel, 'en men moet van rechts en links berichten over hem hebben ingewonnen, die hem als een voortreffelijk galgenaas doen kennen. Wie hij is, van waar hij komt, hoe hij het geheim van mevrouw Midletown is te weten gekomen, is niet gekend.'

'Ik denk even als het potbakkerken,' zeide de smid, 'de kerel is nog niet geknipt.'

'Pssst!' deed de waard en wipte het hoofd luchtig achterover, alsof hij zeggen wilde: ontspringen zal hij het niet; 'overigens, ik weet er meer van dan ik zeggen mag.'

'Gansch de zaak is één bedrog,' opineerde de wever; 'maar de oude mevrouw leent er het oor naar, en zij

gelooft stellig, dat eene van de dochters van mijnheer Ralph de hare is.’

‘En wat zegt er Eric Ralph van?’

‘Wel, die trekt de schouder op.’

‘Mijnheer Midletown zelf hecht eenig geloof aan dat sprookje, en,’ voegde de wever er bij, ‘die menschen zouden een rond deel van hunne fortuin geven, indien de zaak ware opgehelderd.’

‘Een goed middel om aan de carolussen der oude vrouw te geraken,’ liet de brouwer er op volgen. ‘De slimme kerel heeft de Midletown's fijn aan 't lijntje.’

‘Ja, maar aan 't einde van dat lijntje is een strop!’ riep de waard, ‘en de duivel, God zegen ons! helpe hem van de galg, als Spelleke⁽¹⁾ eens met hem aan 't kort spel maken is.’

De procureur stond op, schoof de pijp op tafel, nam zijn rotting, baande zich een weg door de stoelen en banken, en het gezelschap groetende door den hoed op te lichten, verliet hij de taveerne.

Kaal was het kleedsel wel, maar toch moest men bekennen, dat de man met de rotting, er ‘respectabel’ uitzag.

Wie mocht dit toch wel zijn? Ziedaar de groote vraag in de *Oude Vryheyt*. Een koopman was het niet, dat was duidelijk genoeg.

De sekretaris Proost, voor de herberg stil staande om den vreemdeling na te oogen, die in de richting der Potterstraat ging, meende dat het de procureur bij de judicieele kamer van Herenthals was, en dat moest zoo wel zijn.

Zou die verschijning niet in betrekking staan met Darvis en zijne strooptochten?

(1) Spelleke was de naam van een berucht geworden beul, tijdens het bewind van den hertog van Alva; elke beul behield lang nadien denzelfden bijnaam.

‘Indien het Darvis zelf maar niet is!’ zeide de kleine potbakker spottend.

En wij fluisteren den lezer toe, dat die kleine nijdiggaard gelijk heeft; overigens, wij hadden den man in de taveerne reeds min of meer herkend. Echter was het moeilijk, in den bedaarden en bezadigden procureur, met zijnen geelrieten rotting met witten appel, den ruwen, brutalen en ongeschoren ossenkooper, met den zwaren mispelaren stok, te herkennen.

De aandacht, omtrent den procureur, werd welhaast afgeleid door de komst van een ander personaadje, dat, tot aan de deur vergezeld door een aantal kleine nieuwsgierigen, de *Oude Vryheyd* binnentrad: 't was de trompetter der prinses van Oranje, die eene kleine wandeling door de taveernen der stad deed alvorens de terugreis aan te nemen.

Het scheen wel, dat de 6 guldens 12 stuivers hem in den zak dansten.

De procureur was den trompetter tegen het lijf gelooopen, had beleefd den hoed opgelicht en versooning gevraagd en, na hem nauwkeurig bekeken te hebben, zijnen weg voortgezet.

In den namiddag ontving mevrouw Midletown een briefje, dat eene geheimzinnige hand door de spleet der deur gestoken had.

Het papier was geel en blijkbaar een schutblad van een kerkboek geweest; de weinige regelen met bleeken, verlengden inkt en met iets geschreven, dat meer bij een solferstek dan bij een ganzenveer moet te vergelijken zijn geweest, getuigden dat de schrijver juist niet op een procureurs-kantoor gezeten had, toen hij die regelen op het papier morste.

Het briefje luidde als volgt:

‘Willende geeven raat ende kenisse van de verlorene dogter, soo en sult ge doen compareere deesen avont

uven sone by die capelle vant galgevelt, iemant hem ticken sal op de scouer; uven sone draegher sullende syn van 1200 carolusguldens, discretie ofte doot.'

Die laatste woorden had mevrouw Midletown nog niet gelezen, toen zij reeds het briefje uit de bevende vingers in de hand van den schoutet, die zich juist ten haren huize bevond, om over de geheimzinnige zaak met de oude dame te spreken, vallen liet.

Deze hooge ambtenaar, des gerechts doorliep snel het geschrift, en de hand van mevrouw drukkende, riep hij:

'God is met ons, mevrouw! Er komt licht in die duistere zaak. Wees kalm, geen woord aan iemand!' - en vóór dat de dame nog een sylbe in het midden brengen kon, snelde de schoutet de deur uit.

'Maar mijn zoon, mijn Harry?..' riep de dame hem achterna.

'Mag zich in dien tocht niet wagen,' antwoordde de schoutet. 'Laat mij mijne voorzorgen nemen, mevrouw; ik zal u later den uitslag onzer pogingen meêdeelen.'

Een paar uren daarna reed een ruiter uit de Vrijheid, na een tamelijk lang onderhoud met den schoutet te hebben gehad; een wijde, bruine mantel omvatte hem en deels zijn wit paard, en de hoed met breeden rand was diep in de oogen getrokken.

't Was een koele avond. De hemel was dik bewolkt en de noorderwind gonsde in de toppen der hooge beuken van de warande en in de populieren en eiken, die, buiten de huizen der stad, den zandweg omzoomden.

Ware het zoo'n onhebbelijk weêr niet geweest, de ruiter zou de straten der Vrijheid niet eenzaam doorgereden zijn; de onmisbare eere-wacht van het kleine janhagel zou hem een eind ver uitgelei hebben gedaan. Dat was echter zijn wensch niet; wel integendeel! Ware dit het geval geweest, hij zou zijn paard hebben aangespoord en als de wind aan de nieuwsgierige oogen ontsnapt zijn.

De schemering viel, hier en daar lag, tusschen de rij boomen langs den weg, een wit gekalkt huis; door de openstaande deur glansde de vlam van het helder houtvuur den ruiters in het oog.

Verderop lag, een weinig van de baan, eene hoeve, waar het licht reeds ontstoken was en de waakzame hond hevig aansloeg, al had men hem dan ook, krachtens het jacht-edict, 'de achterste zenuwen doen corten ende altyts doen draeghen een kennef van anderhalven voet lanck', en dit om hem te dwingen, op eerbiedigen afstand van het edele wild en de edele honden der gebieders te blijven.

In de verte naderde een belgeklingel, en eindelijk schokte de zware vrachtkar, met twee paarden bespannen, langzaam den ruiters voorbij.

De voerman staakte zijn eentonig lied, lichtte de haren muts op, onder het mompelen van 'Goên avond', de hond, onder de kar vastgemaakt, blafte een oogenblik achter de wentelende speeken van het rad, en welhaast was alles weêr stil op den weg, behalve de wind die door de boomen suisde.

De baan was verlaten; het paard stapte met eene zekere voorbehouding door het diepe karrespoor, dat daarenboven soms zoo oneffen was als een golvende zee, en niet zelden door eene breede waterkweb afgesneden werd.

Snuivend en den kop gebogen, scheen het dier de diepte des waters te willen onderzoeken, doch telkens stelde een spoorslag, een einde aan de aarzeling en het rijbeest plonste door de overigens ondiepe vlakte.

Aan deze zijde van de baan lag eene afspanning; dit bemerkte men aan den haverbak, die tegen den muur stond; het werd daarenboven de reizigers duidelijk gemaakt door het uithangbord, dat met ijzeren ringen en aan een vooruitstekenden balk gehecht, aan den gevel van het huis zwaaide en sjierpte.

De herberg was gesloten, doch door de glasruit boven de deur was een lichtglans zichtbaar.

Men noemde die herberg gewoonlijk *Het Galgenhuis*.

Een vijftigtal stappen verder lag, aan de andere zijde van den weg, eene kleine kapel, met eene getraliede deur gesloten.

Voor de deur stond eene in den grond vastgemaakte bidbank, boven welke eene soort van afdak uitstak.

De persoon die op deze bank knielde, had juist ter hoogte van het oog, het tralievenster in de deur, door hetwelk hij in de kapel en op een groot kruisbeeld blikte; doch in de schemering gaf de kleine olielamp, die onder het afdak brandde, geen licht genoeg om dit alles na te gaan.

Achter die kapel strekte zich het akelige galgenveld uit, door een donkeren gordel bosschen omgeven, die nu een pekzwart bolwerk rond de vlakke schenen te zijn, en boven welke hier en daar een spitse populier, als eene spookachtige schildwacht, zich verhief.

Nu en dan dreven de wolken weg en viel het licht der maan op het veld, waar het magere galgengeraamte in de hoogte stak.

't Was recht akelig in dit oord: de kavalier had den rechterslip des mantels eenigszins achteruit geworpen, om des te vrijer in zijne bewegingen te zijn; zijne rechterhand omklemde het gevest van het ontbloot rapier en uit de holsters kwamen pistoolkolven te voorschijn.

't Is hier,' mompelde de ruiter en hield zijn paard in het midden van het spoor stil, in afwachting dat iemand hem naderen zou.

Alles bleef rustig; het licht onder het afdak bewoog zich traag en spookachtig heen en weêr.

De ruiter steeg af, leidde zijn paard bij den toom en naderde, het wapen in de hand, de bidbank.

Toen hij voor de kapel stond, lichtte hij even, ten

teeken van eerbied, den hoed op, en wij herkennen nu in den ontmantelden, den trompetter der prinses van Oranje.

‘t Is hier juist geen aangename plek,’ morde hij. ‘Alleen in eene onbekende streek; hier eene spookachtige kapel, daar een spookachtig galgenveld, ginds misschien eene soort van dievenkroeg... en dat voor eenige guldens en ten pleziere van mijnheer den schoutet.’

Tusschen al het spookachtige, was de kapel nog de veiligste haven.

De trompetter plaatste zich dieper onder het afdak, en zelfs het paard volgde hem.

Wat de ruiter deed, werd overigens door ieder die langs het veld trok, en een oogenblik voor de kapel knielde, gedaan; daar aan dat kleine heiligdom achtte men zich veiliger dan op den openbaren weg.

De trompetter was een flink en gezet man, blozend en vol van gelaat, alsof hij altijd de trompet blies; geheel zijn uiterlijk toonde kracht en moed aan.

Meer dan eens had hij, in zijn leven, zonder siddering aan de kogels bloot gestaan, als hij in den slag de signalen blies - en waarom zou hij nu beven, nu hij man tegen man staan zou?

En toch huiverde hij en wenschte ongenadig den schoutet, die hem tot dien tocht had weten over te halen, naar de maan, misschien wel aan de galg.

Helmes, want wij moeten den trompetter wel een naam geven, leunde, aandachtig luisterend, tegen de bank, toen hem plotseling tweemaal op den schouder werd getikt; hij sprong recht, alsof het de dood was geweest, die bij hem aanklopte.

Even als hij moest de persoon die het teeken gaf, hem ongemerkt genaderd zijn of daar reeds in de schaduw hebben gestaan.

In de schemering verscheen nu een persoon, die een dommen schaterlach liet hooren, omdat de vreemdeling

zoo verschrikt opsprong; maar hij lachte niet meer toen hij het rapier in de hand des ruiters flikkeren zag.

De boodschapper was een schaapherder, in een wammes van schapenvacht gekleed en een wollen slaapmuts op het hoofd.

Over den rechter schouder hing, aan een koord, een grooten ossenhoorn; over den linker een riem met knapzak; onder uit de muts, op zijn voorhoofd, zag men eene lijnrecht afgesneden franje van sluike haren.

De heibewoner hield zijne lange vork, die in het licht glinsterde, door beide handen omklemd; zijn mager gelaat met twee groote oogen toonde domheid aan, en gewis was hij niet de hoofdzakelijke dader in de onderhavige zaak; maar enkel een blind werktuig.

De schaapherder brak het eerst het stilzwijgen af.

‘Zaide gai den dië, die hekik twee keere op de schauër most komme kloppe?’ zeide hij met ruwe stem en sterk Kempischen tongval.

‘En ben jij de kerel die mij ontboden heeft.’

De jongen schudde het hoofd.

‘Niet? en wat moet je dan?’

‘k Zal hekik a brenge wor ge zen mot.’

‘En waar moet ik zijn?’

‘Kom mor meê!’ en de schaapherder deed eene beweging in de richting van het galgenveld. ‘Mor wa wilde gai dormeê doen?’ ging hij voort op het flikkerend rapier wijzend.

‘Wat ik daarmee doen wilde? Drommels, dat is licht te begrijpen: daar zal ik je aan rijgen gelijk een schapenbout, als je mij misleidt.’

De jongen lachte nogmaals dom.

‘Loopt de weg over het galgenveld?’ hervatte de trompetter.

‘Zaide gai bang?’ zeide de heibewoner lachend.

‘Als ik mijn wapen heb, ben ik voor niets ter wereld

bevreesd, al bracht je mij zelfs onder de galg!’ Waar loopt de weg?’

‘Dwars over 't veld.’

‘Kun je me niet zeggen waar ik zijn moet?’

‘An gene kant 't galgenveld.’

‘Opperbest, doch waar? Wee u, als je mij bedriegt...’

De jongen wenkte den ruiter om den tocht te beginnen.

‘Neen,’ zeide deze, ‘we zullen alvorens te gaan, in gindsche kroeg een glas brandewijn drinken. Lus je brandewijn?’

De schaapherder knikte herhaalde malen en klokte met de tong.

‘Kom aan, mijn schimmel vraagt een korst brood en de keel van den meester is droog,’ zeide Helmes. ‘Je aarzelt toch niet, kameraad? Ik heb geld in den buidel en alvorens het duivelsche veld over te trekken, moeten wij elkander leeren kennen en eens duchtig *avous* drinken.’

De schaapherder aarzelde inderdaad; de bekoring van den brandewijn was echter groot en dewijl de ruiter, zijn paard leidende, reeds op weg was, volgde hij schoorvoetend.

Op het driftig geklop, en nadat men zich door een dakvensterke vergewist had wie er klopte, werd de grendel weggeschoven; de twee personen traden binnen.

Het vertrek werd minder door eene kleine olielamp, dan wel door een turf- en houtvuur verlicht, dat onder een grooten zwarten sopketel brandde.

In den hoek van den haard zat een oud man, die even de wollen slaapmuts verschoof ten teeken van groet, en zich verder om de twee passanten niet scheen te bekommeren.

Een jonge, slonserige vrouw schonk, op verlangen des kavaliers, twee tinnen kroezen brandewijn uit eene korthalzige flesch, en brokkelde een dikke sneê brood in den haverbak voor het paard.

De deur der afspanning bleef half open, want de trompetter zette zich op eene bank nabij den ingang, terwijl hij uit voorzorg den toom des schimmels in de hand hield.

‘Bij brandewijn,’ zeide de trompetter, ‘hoort een pypjen smooks’ en terzelfder tijd haalde Helmes een kort pijpke uit den hoedrand te voorschijn. ‘En jij dan, rook jij niet?’

De schaapherder deed een gebaar van ontkenning.

‘Zoo, zoo, je rookt niet? Ben je bang dat ossen en schapen het zullen ruiken?’ ging Helmes lachend voort. ‘Wel man, dan moet je maar doen gelijk de groote heeren: als ze gesmookt hebben, leggen zij immers een aangenaam kruidnageltje op de tong. Vuur, moeder!’

De waardin kwam met een vurigen turfklot op de schup, bij den trompetter.

De vrouw scheen den schaapherder wel te kennen, doch zij behield, evenals de oude man, het stilzwijgen en toen de gasten bediend waren, zette zij zich nabij het vuur.

De sterke drank scheen den gids te smaken, want tot driemaal toe moest de vrouw opstaan en den kroes vullen.

Bij de vierde werd de jongen, naast den kavalier gezeten, praatziek en genegen om, met reeds stotterende tong, vertrouwelijke meêdeelingen te doen.

‘Hebben we ver te loopen?’ vroeg Helmes, terwijl hij zijn kroes tegen dien van zijn kameraad tikte.

‘Drai kwartier wait.’

‘Drie kvaart uurs aan gene zij het galgenveld? Hoe heet je 't dorp, gehucht of plaats waar we moeten wezen?’

‘Da mag hekik a nie zegge.’

‘Ha, je zoudt me dat niet mogen zeggen en je moet mij er heen brengen? Ben je zestig, kerel!’

De gids vond de opmerking juist en zich geheimzinnig over den schouder van Helmes buigende, zeide hij:

‘An 't Wit Uys, te....’

‘Aan 't Wit Huis, te....’

‘Te Vorselaar.’

‘Ha, *connu, connu!*’ riep Helmes, alsof hij alles op zijn duimke wist, en klopte vrij hard met den beker op tafel, ten teeken dat hij voor zijn kameraad en voor zich de mildheid der flesch inriep.

‘Je zegt dus aan 't Wit Huis te Vorselaar,’ hervatte de trompetter.

‘Ken je den man die mij daar wacht?’

De schaapherder schudde neen.

‘Is hij alleen?’

De jongen trok de schouders op.

‘Woont hij in het Wit Huis?’

‘In 't Wit Uys woont niemand.’

‘Maar hij dan?’

Nogmaals volgde een teeken, hetwelk beduidde, dat de toegesprokene de vraag niet behoorlijk kon oplossen.

Evenmin wist de stumpert hoe de persoon heette, die hem gezonden had. 't Was, zeide hij, een heer in 't zwart gekleed met geelen stok, waarop een witten appel. Voor een handvol duiten had hij beloofd de zending trouw te volbrengen.

‘Een heer in 't zwart met geelen stok en witten appel...,’ dacht Helmes, ‘zou dat die procureur zijn, dien ik dezen middag voor de taveerne op het lijf stiet?.... Dieven in procureurs gekleed! Recht aardig.’

Helmes had zijn mantel wat meer van den schouder laten zakken, en door die beweging was de trompet deels zichtbaar.

De reeds dwalende oogen van den gids vielen op het speeltuig en stotterend zeide hij:

‘Ziedan, watis da?’

‘Ha, dat is een heerlijk instrument, waarop ik je eens een deuntje zal voorfluiten. Komaan, we zullen dat doode galgenveld eens levendig maken, en wie weet of deze of

gene gehangene niet aan zijn strop zal beginnen te dansen. Ha, ha, ha!’

‘Ge zaide gai zeker een van d'orenblazers van de Vraihait?’

‘Een van de *Jonggesellen?*’ zeide de oude, die zich nu had omgewend; de slonserige vrouw zelfs liet mes en brood rusten en plaatste zich, met de armen in de zijde, dicht bij de tafel.

De trompetter zette het speeltuig aan den mond, stak het tusschen de spleet der deur naar buiten, opdat de volle tonen de vlakke zouden doorklinken, en blies het deuntje ‘Wilhelmus van Nassauwen.’

De schetterende tonen der trompet werden langs drie of vier kanten door de echo's herhaald.

‘t Was of er ginder ver, op het galgenveld, nog trompetters stonden,’ sprak de vrouw.

De oude man zeide gedurig: ‘Knap geblazen, knap geblazen!’

De schaapherder stond in verrukking, en stamelde dat hij ook zijne kunst op zijnen toethoorn toonen zou, zoodra men op het veld was.

Dit scheen eene bepaalde overeenkomst met den procureur te zijn. Zulks werd welhaast onloochenbaar toen de gids zeide:

‘Als waon de galg zen, mot hekik blaose, zoo heet thum gezeed.’

‘Ha, ha,’ dacht de trompetter, een signaal; welnu, ik hoop dat het mijne geen onraad zal hebben doen ontstaan, maar den schoutet en dienaars zal hebben wakker geschud.’

En inderdaad, wie op dit oogenblik het hoofd buiten de taveerne gestoken en scherp toegezien had, zou in de schaduwen, donkere gestalten hebben zien waren, alsof de opgehangenen, onder de galg begraven, uit hunne kooien waren opgestaan.

Een oogenblik nadien verscheen de schoutet der Vrijheid op den dorpel van het huis; gansch de herberg was door den vorster en eenige dienaars omzet.

De schoutet gebod stilte en discretie, en liet de hand leggen op den schaapherder, die, volgens den vorster al sinds lang op zijn zwart boekske stond, om zekere slechte practijken.

Onder toezicht van een dienaar moest hij in het huis blijven totdat het gerecht zou weêrkeeren, en nadat de schoutet eenige oogenblikken met dien duivelschen trompetter, wiens deuntje zoo onverwacht de heeren der Bank aan het galgenveld had doen komen, gefluisterd had, zeide deze: ‘Voorwaarts naar....’ en de rest fluisterde hij in het oor van den vorster.

De schoutet betaalde den brandewijn en Helmes sprong lachend te paard, en reed in den nu helderen maneschijn, naar de Vrijheid terug; zijne guldens waren vreedzamer verdiend dan hij dit eerst gedacht had.

’t Was niet anders dan eene kleine avondwandeling geweest.

In de afspanning maakte de vrouw een groot kruisteeken, toen hij weg was; want die trompettoon klonk haar nog zoo wonderlijk in het oor, dat de booze alleen hem in de ruimte kon geblazen hebben.

Toen, bij het kriecken van den dag, de trompetter bepaald de Vrijheid verliet, ontmoette hij een der dienaars van het gerecht, die met ledige handen terugkeerde; de schaapherder was zoo dom niet, of hij wist reeds in den nacht te ontsnappen en toen men het oude en alleenstaande Wit Huis omsingelde, had Darvis dien bouwval langs een geheimen uitgang verlaten.

De procureur had des avonds wel den trompetklank over het galgenveld hooren klinken, doch de ossenhorentoon was achterwege gebleven.

Zeer duidelijk had hij ’t ‘Wilhelmus’ onderscheiden,

en dit bracht hem den trompetter in het geheugen, dien hij in den loop van den dag in de Vrijheid had gezien.

Nu was het zeer moeilijk om een verband te vinden tusschen dat Wilhelmusdeuntje, het briefje en zijn gids; maar Darvis had in zijn leven reeds zoovele slechte practijken van de heeren van het gerecht moeten ondervinden, dat hij in alles en altijd op zijne hoede was.

De man dwaalde dus in den omtrek van den bouwval, als ossenkooper gekleed en vergezeld door zijnen rooden dog.

De maan brak door de wolken en stelde hem in staat nu in deze dan in gene hinderlaag, den omtrek te verkennen en Darvis had weldra reuk van de speurhonden.

Hij keerde naar het Wit Huis terug, haalde uit dat onbewoond verblijf datgene, wat hij verlangde niet in de handen van het gerecht te doen vallen en verliet, zooals wij zeiden, langs een hem bekenden weg de puinen.

Toen de schoutet binnendrong, brandde in een der vertrekken, op de schouwlijst, nog eene kaars; naast deze stond een looden inktkoker waarin een stuk ganzenpen; verder vond men eene korst brood en eene gebroken flesch. Darvis, want de schoutet vermoedde wel dat hij de tijdelijke bewoner was geweest, had dus pas dit verblijf verlaten.

Men doorzocht den omtrek; men bereikte de heide toen de vorster eene lange, zwarte gestalte, vergezeld van eenen hond, op eenige stappen voor hem, vluchten zag: geen twijfel, dat was Darvis.

De jacht begon. Waren de vervolgers vlug, de vervolgte was nog vlugger. Verloor men hem nu eens uit het oog, men zette hem in de richting, waarin men hem het laatst gezien had, achterna.

Nu eens had men hem een oogenblik op de toppen der witte zandheuvels, dan weêr op de vlakke gezien, en zoo dicht had de vorster hem eens op de hielen gezeten, dat

hij hem kon toeroepen: 'Sta en geef u over!' waarop Darvis zich omkeerde, een oogenblik zijn mispelaren stok uitdagend boven het hoofd zwaaide en den loop voortzette.

De vervolgde sprong eer dan hij liep, hield soms stil om eens uit te blazen, liet dan een der dienaars tot op korten afstand naderen, dreigde hem de hersens in te slaan, had zelfs een paar malen een zijner vervolgers neêrgeslagen, en hervatte daarna weêr zijnen loop.

Sedert een kwartier uurs had men nu de zwarte gestalte uit het oog verloren, toen eensklaps, laag langs den grond, een lichtje flikkerde.

De vorster zag het en dacht aan een dwaallicht, 't geen hem juist niet gerust stelde; doch het lichtje werd grooter, liep voort, werd eene slang, die nu eens den vurigen kop oplichtte, dan weêr naar den grond boog, haren loop voortzette en zich welhaast in vier of vijf slangen verdeelde.

Een witgrauwe rollende en golvende damp, door den vuurgloed bestraald, dreef boven die vurige slangen en over de heide heen.

Een bange kreet steeg uit aller borst op, en hield de vervolgers een oogenblik pal staan.

'Heibrand, heibrand!' riep de vorster.

Het vuur, door den wind voortgedreven, breidde zich met eene verbazende snelheid uit; men hoorde een gesuis, een geknetter, een gesis alsof er een onmeetlijk vuurwerk werd afgestoken.

De vlam werd grooter, breeder, golvender: 't was eene zee van vuur, bekroond door witte en grauwe wolken, en tot verre over de heide, spreidde de brand zijn akelig licht uit en wierp een dreigenden schijn op het naburige mastbosch.

'De schelm heeft de heê in brand gestoken!' riep de vorster.

'Om ons eene nieuwe bezigheid te geven!' antwoordde een der dienaars.

‘En des te zekerder te ontsnappen!’

‘Wat schurk!’

‘Het mastbosch is bedreigd!’ hervatte de vorster. ‘Zie, ginds aan den hoek vat het vuur! Dat brandt als pek en olie! Groote hemel, wat schouwspel!’

Verschrikkelijk grootsch was inderdaad het brandtooneel in den nacht. De vlam loeide, bulderde en golfde als eene onstuimige zee, over de toppen van het bosch heen. Beneden op den grond, boven aan den hemel, alles scheen vuur, niets dan vuur.

In de wijde verte klonk in de duisternis de alarmklok van dit of dat dorp. De heide begon te leven; ten allen kante daagden menschen op, om door het graven van greppels den verwoestenden brand tegen te gaan - en middelerwijl wandelde Darvis, dien men niet ten onrechte beschuldigde, kalm en bedaard met zijnen hond over den weg en had zijn ketsgetuig en tonteldoos, uit voorzorg, in een watervlak geworpen, indien men hem soms mocht aanhouden en van brandstichting beschuldigen.

De hoofdinhoud van het gebeurde vernam Helmes van den dienaar, dien hij bij het verlaten der Vrijheid ontmoette.

De man was letterlijk vernietigd; ontmoedigd keerde hij in zijne woning terug, evenals de schoutet, evenals de vorster, evenals gansch de schepenbank, evenals de Midletown's die zich de oplossing van het raadsel zagen ontsnappen; doch zoo overtuigd was de schoutet dat gansch de zaak niet anders dan eene listige afzetterij was, dat hij op het punt stond den jood, na eene duchtige geeseling, buiten de grenzen der Vrijheid te drijven en het gebeurde blauwblauw te laten.

Mevrouw Midletown dacht er echter anders over, en beriep zich op het oordeel en de goedheid der nieuwe Vrijvrouwe.

VII. Een gedenkwaardige Dag.

Sedert een paar dagen was de Vrijheid in rep en roer: de vergaderingen, nu voor dit dan voor dat, maar allen betrekkelijk de blijde intreê, volgden elkander op.

Op het Vrijheidshuis had men besloten, dewijl de prinses van Oranje den 9ⁿ September te Tilburg aankomen zou, ‘sessendertich bequame kerren met peerde, huyve alles naer behoiren’ ter plaatse te zenden, om aldaar, ‘te doen volghens doordre en last door de gecommiteerden tot dyen eynde ontfanghen.’

Volgens dezelfde beslissing, zouden ‘gulden respectie van Welde, Pouppel, Ravels en Baerle onder d'officie van Turnhout, met hunne behoirlijke en wapenen de compste ofte advenu van voors. Hare Hoogheyt verwachten op de uysterste palen van Pouppel,’ te Aarle, achter Pouppel, alwaar zich ook zouden bevinden de ‘Hooftschouteth en respectie officieren, geconsigneert met de Jongmans (*De Jonggesellen*) van Turnhout en alsoo met de voors. Hare Hoogheyt te merceren naar Pouppel,’ om eindelijk de gilden der Vrijheid, Arendonck, Gierle, Lille, Merxplas, Wechel, Vlimmeren, Beerse en Vorselaar, te ontmoeten en in stoet naar de stad op marsch te gaan.

Nog andere beslissingen werden er genomen. In gilden, ambachten en burgerwijken werd alles voor het plechtig onthaal toebereid.

Men oefende zich in het marcheeren en in het defileeren; trompetters bliezen eene marsch of signalen; de *Jonggesellen*, onder het geleide van hunnen kapitein Laurens

Reyns, speelden hunne schoonste deuntjes; men vernieuwde of schikte vendels en attributen; men blonk de zilveren koningsplaten; men schuurde de hoofdmanspieken; men koos uniformen voor trompetters en fanfaristen uit.

De poorters hielden zich druk bezig met het versieren der straten en ieder wedijverde in het bijzonder, om zijn huis boven de andere te doen uitschitteren.

Het chronicum stond destijds in de Kempen reeds hoog in eer; het prijkte, even als het opschrift in rijm, tusschen het groen, bloemen en gekleurde stoffen, en even als nu nog, de deden dichters reeds ‘Oraniën’ op ‘Hispaniën’ (Oranje op Spanje) rijmen.

In de laatste dagen waren de wegen, die naar de Vrijheid leidden, druk door ‘passanten’ bezet; goochelaars, horoscopetrekken, kunstmakers van allerhande soort, bedelaars en landloopers stroomden naar de kleine Kempische stad. Karren, wagens, kavalieren, neringdoenden en nieuwsgierigen, rijken en armen, waren, vooral op den vooravond van den gedenkwaardigen dag, talrijk, en op een zeker oogenblik kon men zeggen, dat de wegen letterlijk waren belemmerd; het was toen de gilden van Arendonk en het west-kwartier naar de Vrijheid afzakten.

Reeds des namiddags was de schoutet van Turnhout met zijne officieren te paard en vergezeld door de *Jonggesellen*, naar Poppel gereden.

Eric Ralph en Hendrik Midletown bevonden zich in het gevolg van den schoutet. Allen droegen onder hunne lichte mantels, hunne beste gewaden, en de Oranje-pluimen op hunne hoeden waren breed, lang en frisch. Zelden hadden de hinnekende paarden zulke flinke en galante ruiters gedragen.

Flink ook was het uiterlijk der *Jonggesellen*; de platte muts en den halsdas waren in Oranje-kleur, het wammes was kort afgesneden en van fijnen witten baai, de broek lang en uit lichtblauwe stof vervaardigd. Hunne koperen

instrumenten blonken in het zonlicht, als waren ze van zuiver goud.

Ten bewijze dat men op alles bedacht was geweest, zag eene wit gehuifde kar, geladen met gekookt vleesch, wildbraad, lekkernijen van allen aard en verschillenden wijn, onder ander *Vin d'Ay*, de ruiters opvolgen.

Men wilde te Poppel, bij Joris Sebastiaensen, der Vrijvrouwe een voortreffelijk ontbijt aanbieden, hetgeen Hare Hoogheid gewis niet onwelkom zou zijn, na de doodsche heide tusschen Tilburg en Poppel te zijn doorgetrokken.

De Vrijheid scheen dien avond den stelregel der kinderen gevolgd te hebben: 'Vroeg te bed, om vroeg op te zijn', want den volgenden morgen zou de stoet opmarcheeren, en wie zou daar niet bij tegenwoordig willen zijn!

Nog was het zonlicht niet doorgebroken, of de blijde horenklank, die rechts en links door Turnhout's straten weêrgalmde, schudde jong en oud wakker.

Als bij tooverslag was de rust in leven en beweging herschapen: bovenvensters werden geopend en in eene soort van familieschilderij veranderd, dewijl zich drie of vier koppen daarin verdrongen, om te vernemen wat er reeds op straat te zien was en om eens vluchtig den hemel te ondervragen.

Alles voorspelde een heerlijken Septemberdag. Wel hing er mist, doch de zon zou weldra met haar gouden gloed door de wolken breken en ieder onrein neveltje uit den dampkring wegtrekken.

Allengs rees zij op en de toppen der boomen in de warande, met een milden dauw bedekt, glinsterden als zoovele tuilen van juweelen: het was alsof zij het feest der nieuwe Vrijvrouwe, met al haren glans, wilde verheerlijken.

Gansch het Marktplein wiemelde van menschen: al de gilden, ambachten en burgerwijken waren aanwezig. Op den toren en aan vele huizen waaiden reeds het Oranje-

wimpel of het *Oranje-blanje-bleu*; aan de oude gevels der huizen waren reeds guirlanden van groen en bloemen, soms van oranje, blauwe en witte stoffen door elkander gevlochten, opgehangen.

In de straten stonden reeds masten en berken, door bloemkransen aaneen geschakeld.

De straatjongens dansten rechts en links, de trommel roffelde, de trompet schalde, de burgers riepen reeds op voorhand een ‘hoezeetje’, en vóór half zes waren de verschillende kompagniën marschvaardig en werd de tocht aangevangen.

Dat alle vensters en deuren door nieuwsgierigen bezet waren, is te begrijpen; wij plaatsen ons echter naast Quinten Stoffel, naast den waard uit de *Oude Vryheyt*, die gewis beter dan iemand de vereischte uitleggingen geven kan; te meer vertrouwen wij, dat die uitlegging volledig wezen zal, dewijl de waard vergezeld is van een persoonadje, dat vreemd is aan de landstreek.

Inderdaad naast hem stond de blozende en bluffende Simon, de lijfknecht van ridder de Knuyt, welke reeds, in afwachting dat zijn heër komen zou, bij den sekretaris der Vrijheid, den heer Proost, was aangeland en nu gebruik maakte van de gelegenheid, om, met zijn alwetenden vriend Stoffel, zijne eerste nieuwsgierigheid te bevredigen.

Eene bende dansende straatjongens, waarvan sommigen, met de geronde hand voor den mond, het Wilhelmusdeuntje der trompetters nabootsten, opende den stoet en stelde zich voor, de aftrekkende gilden uitgeleide te doen tot buiten de stad; gene om heimelijk meê naar Poppel te gaan en slechts des avonds met de prinses van Oranje in de voorvaderlijke Vrijheid weêr te keeren.

‘Daar zijn ze, daar zijn ze!’ klonk het uit duizenden monden in de Potterstraat.

‘Opgepast nu, mijnheer Simon,’ zeide Quinten Stoffel. ‘Zie, die trompetter daar, op zijn zwart paard en die den

stoet opent, is Jaap's-Jeuriën. Een flinke trompetter, dat verzeker ik u! Jaap's-Jeuriën kan blazen om de dooden uit hun graf te doen komen. Luister eens, mijnheer Simon!

Jaap's-Jeuriën hief zijn deuntjen aan.

‘Vrij wel,’ liet er Simon meesmuilend op volgen.

‘Doch men heeft, weet je, in den Haag gewoond; men heeft Munster, Parijs en twintig andere voorname steden gezien, en dan, begrijp je, Stoffel, dat men juist niet dadelijk geestdriftig zijn kan voor een trompetter. Wat uniform draagt die kerel?’

‘Hetzelfde uniform dat de *Jonggesellen* en al de trompetters dragen.’

‘Zoo, zoo.... Wat beduidt die wagen?’ en Simon wees op een open wagen, gespannen met vier zwarte paarden, welker harnassuur met oranje-kokarden en linten was opgesierd.

In het midden van dit rijtuig rees een met de driekleur omslingerde staak op, aan wiens top, met vergulde lans, de driekleurige vlag wapperde.

De witte baan der vlag droeg voor opschrift, in vergulde letteren, *Voor Vrouwe en Kroost* - eene zinspeling op de prinses en hare afstammelingen.

Achter uit den wagen stak, in schuinsche richting, eene lans, aan welke Turnhout's wapenschild ‘het loopende hert’ was vastgemaakt.

‘Schoon, schoon!’ riep Quinten in geestdrift ontvlamd, die overigens door al de nieuwsgierigen gedeeld werd, Simon daargelaten.

‘En wie zijn die persoonadjes?’ hervatte de Haagsche wijsneus.

‘Wat zijn ze deftig in 't zwart, met witte kragen, witte opslagen aan de mouwen en dan die breede oranje-sluier om het middel. Schoon! Wie zij zijn? Wel, een deel der wethouders, de heiligeestmeesters, de aalmoezeniers, de gezworenen en bedezetters.’

‘Ik versta geen woord van gansch die rimram. Nu, om 't even.’ Hoe kon Simon, die zooveel Hoogedelmogenden en gezanten van den lande gezien had, zich ook inlaten met die kleine boersche lui der Kempen - hij, die geroepen was dagelijks ridder de Knuyt's gebloemden kamerrok te helpen aan- en uittrekken!

‘En wat is dat nu voor een kompanie?’ hervatte de lijfknecht.

‘Die nu volgt is de gilde van Rethorica. Op de rondas prijkt het wapen en in het wit der driekleur, leest men nogmaals *Voor Vrouwe en Kroost*. Ziet ge wel, mijnheer Simon, dat hunne stokken met de drie kleuren omschilderd zijn?’

‘En wat dragen die lui daar aan de platte Oranjekleurige muts?’

‘Erica's, heidetakjes. Onze Rethorica is een voornaam, geleerd en plezierig gezelschap, waar men *chuyten* speelt, die iemand lam en kreupel zouden doen lachen.’

‘Ha, dat zijn dus zoo wat... kluchtspelers? Van dat goedje hebben wij in den Haag en te Amsterdam ook veel. Een zekere koopman in kousen te Amsterdam, zoo iets van... Joost van Vondel meen ik... laat zich veel met die gekheid in. Je begrijpt, Stoffel, als men optochten te Munster en die der Staten heeft gezien....’

‘Mijnheer Simon, zie eens hoe schoon!’ onderbrak de waard den knecht, die met minachtende, half toegenepen oogen en de handen op den rug, de Kempische aardigheden nazag. ‘Zie, dat zijn de dekens, zegelaars, oudermans en broeders der tijkenatie en andere wevers.’

‘Wat postuur staat daar op dien standaard te prijken?’

‘Dat van hun patroon; 't is de H. Severius.’

Er speelde een lichte glimlach over Simon's lippen: want de man beweerde een hoogst verlicht hoofd te hebben en boven alle ‘superstitie’ van heiligen en verdere hemelingen te staan.

‘En op de plaat, die op den driekleurigen bandelier is vastgehecht?’ ging hij voort.

‘De schietspoel en de blauwe vlasbloem.’

‘En wat moet die volgende standaard verbeelden?’

‘Wel drommels, dat zijn de zinnebeelden van den koophandel.’

‘Ik meen daar zoo wat scheepsmasten in dat wapen te zien? Heb je hier dan ook schepen, man?’

‘Neen, daar doen we hier niet aan; dan moet ge hooger op of lager af.’

‘Ja, dan moet je naar Amsterdam...’ en Simon was op het punt een wijdloopigen lof van de groote koopstad te maken, om die nietige Vrijheid daaronder letterlijk te begraven: doch Quinten luisterde niet.

Voor hem was alles wat hij zag, schoon en kon er ook nergens iets schooner bestaan dan in de Vrijheid: Quinten Stoffel was dus een echt Turnhouter.

Nog altijd wees hij op de koophandelsgroep, toen Simon andermaal vroeg:

‘En hoe heet dat troepje, met zijn geschilderden scheepsmast en de lange oranjestrik om den hoed?’

‘Dat is de St.-Nicolaas gilde. Ha! daar achter dien horenblazer komen de broeders der St.-Joris-gilde. Zie eens hunne vaandels, beuken en driekleurige bandeliers met twee pijlen.’

‘En hoe heet dat ding of wapen, dat ze op den schouder dragen?’

‘Wel drommel, dat is een kruisboog.’

‘En gaan ze daarmee naar den oorlog? Bij ons, in den Haag, weet je, houden wij meer van musketten en kanonnen.’

‘Naar den oorlog? Wij willen hier niets van den oorlog meer weten. Met den kruis- en handboog, schieten wij op den schutsboom en naar den koningsvogel.’

Quinten Stoffel groette nu dezen dan genen, die beneden

in de gelederen marcheerden, en riep hun een woord van tevredenheid en bemoediging toe, en als hij, zoo ver het oog droeg, de bonte mengeling van menschen, vanen, wimpels, wapens en kleuren in de straat zag, kon hij zijne kreten van bewondering niet weêrhouden.

‘Nu volgt de gilde van St.-Sebastiaan,’ hervatte Quinten. ‘Ge ziet wel dat er in de kenteekens geen verschil is met de St.-Nicolaasgilde: enkel draagt de eerste den hand-, in plaats van den kruisboog. Nu komt de gilde van den Jongen Handboog, de St.-Sebastiaan van Oud-Turnhout, de St.-Antoniusgilde van Oosthoven, de burgerwijken der vier hoofdstraten, met wimpels en driekleurige rondassen, door gecostumeerde leden voor den stoet uit gedragen.

‘Hemeltje, wat rommelzootje komt daar nu aanrukken!’

‘Dat zijn de gecoitteerden.’

‘Wat zeg je? Staan die nu aan een bepaalden prijs gequoteerd?’ zeide de knecht, die dacht daar een heel geestig *repartie* gevonden te hebben, zooals hij wel eens gehoord had, - als hij met de servet op den arm achter de gasten stond.

‘Zijt ge dwaas? “Gecoitteerden” beteekent afgevaardigden der dorpen. Daar hebt ge nu de wevers van Arendonck en de gilden van het westkwartier.’

‘Komt er haast een einde aan, Stoffel?’ spotte Simon.

‘Daar hebt ge de gilden van Wilmarsdonk, Rumpst, Boom, Stabroek, Borchvliet en eindelijk van de gehuchten Schoonhoven, Kinschot en Rhode.’

De stoet mocht dan juist den ‘hoogwelgeboren’ heer Simon niet recht bevallen, zeker is het, dat hij een hoog kenmerkend tafereel opleverde. De burgermacht, de gilden en ambachten maakten er de kern van uit; soldaten waren er vreemd aan.

Even kleinachtend als de ‘ridder van den kleêrklopper

en borstel' op de gilden had neêrgezien, even wijsneusachtig zag hij in de straten rond, toen Stoffel hem verlaten had.

Simon meende zelfs dat de berken en masten, de bloemen en het groen, in den Haag, te Parijs en te Munster oneindig frisscher en sierlijker waren dan te Turnhout.

Terwijl de knecht - den kleinen snuifschepper eenigszins schuins op het oor, met een half lachend gelaat, deels toegenepen oogen en de handen op den rug - langzaam door de straten kuierde en gelukkig was alsof hij ridder de Knuyt, of de prins van Oranje in persoon ware geweest, wanneer de jongens de muts voor hem afnamen, legde men hier en daar de laatste hand aan het versieren der huizen, en aan de eerepoorten uit fijne mast, aspergie-groen, bloemen, gekleurde stoffen, wimpels en vlaggen gevormd.

Hier bleef Simon staan om het chronicum te ontcijferen, daar om een vierregelig versje boven eene deur, en door groen en bloemen omlijst, te spellen; ginds stond hij stil aan eene der eerepoorten, en luisterde met welgevallen naar de hem gegeven uitlegging, en toen eens een wever, denkende aan een hoog persoonaadje te spreken zich zelf als de man deed kennen, die het meest tot de versiering had bijgedragen en hiervoor wel in de aandacht Harer Hoogheid wenschte aanbevolen te worden, nam Simon met een welwillend hoofdknikje op zich, de prinses daaromtrent in te lichten.

In de Potterstraat bleef Simon voor den muur van het huis van mevrouw Midletown staan, kwansuis om de sierlijke bloemkransen met oranjestrikken en het prachtig geschilderde wapen der vorstelijke familie, te bewonderen; doch eigenlijk om de twee meisjeskopjes te bespieden, die van tijd tot tijd in het geopende venster der verdieping verschenen, twee heerlijke kopjes, lief en levenslustig.

Het waren Elie en Retha, die in afwezigheid van hun vader en Hendrik, de oude Mevrouw in het nemen der

laatste schikkingen voor de versiering, behulpzaam waren, hetgeen trouwens de valkenier niet tegenkante.

De onbeschofte kijker werd, in den aanvang, in huis niet opgemerkt; doch toen het oog van Elie op hem viel, sloot zij ontevreden het venster, en Simon wendde nog eens als een vroolijk 'cortisaan' het hoofd om en zette zijne wandeling voort.

'Drommels,' zoo dacht hij, 'waren dat de dochters van Eric Ralph niet? Gewis wel. Die toch sloegen in den Haag reeds zoo'n hoogen toon aan, ofschoon zij toch maar tot het gemeene volkje behoorden. En nu?... Och, dat zal zich vastknoopen aan die gekke geschiedenis, welke mij door Quinten Stoffel verteld is.'

Simon bleef voor dit gebouw een oogenblik staan, trad onder gene poort door, gaf hier teekens van goedkeuring, klopte daar een weversjongen tegen de wang, of ginder eene schoone potbakkersdochter tegen de kin - kortom, stelde zich als een beschermend persoonaadje aan, totdat een andere vreemdeling, dezelfde die in den aanvang van ons verhaal in de taveerne van Stoffel, Simon aan de deur wees, den snoeshaan op den schouder tikte en hem gelastte naar het huis van den secretaris Proost te gaan en de kamers, voor zijnen heer bestemd, in orde te brengen.

De rol van heer was ten einde; die van knecht begon weêr.

Het was een koortsachtige dag voor de Vrijheid. Men had wel is waar niets meer te doen, dewijl gansch de stad puik in orde was, maar niettemin bleef er altijd iets te schikken of te verschikken.

De ongeduldigsten liepen de Potterstraat in en den weg op, langs waar de gevierde prinses hare intreê doen moest; die weg was dan ook, tot op verren afstand van de Vrijheid, door nieuwsgierigen bezet.

De straatjongens zaten in de takken der populieren, trots alle 'arbitrale correctie' en peilden met hunne

oogen den horizon, ofwel lagen zij met het oor op den grond, om dit of dat geluid te vernemen, dat de nadering van den stoet zou aanduiden.

Eindelijk verscheen in de verte een ruiter, een boerenjongen, die zijnen ruiter gedurig aanzweepte. De nieuwsgierigen op den weg maakten ruimte voor hem: want hij joeg zijn schuimend en zweetend paard, onder het roepen 'Daar zijn ze!' ongenadig voort.

De ruiter galoppeerde de Potterstraat in, en toen de knaap de blijde tijding aan het Vrijheidshuis gebracht had, dat de prinses naderde, reed hij naar de *Oude Vryheyt*, waar hij, bij Stoffel en de kalanten, recht welkom was.

Immers hij had, te Haarlem, de ontvangst bijgewoond; hij had het horengeschal der *Jonggesellen* gehoord, den schoutet gezien en eindelijk de prinses - de prinses van Oranje, in klinkklaar goud gekleed, die door honderden stemmen met een 'Leve, leve onze Vrouwe, de prinses Amalia!' begroet werd.

't Was, volgens den knaap, een gedruisch om er zijn verstand bij te verliezen. De horens schalden, de monden jubelden, de wimpels en vlaggen waaiden en wuifden; musketten werden afgeschoten, en de klokken der dorpen galmden wijd en zijd de 'blijde inkomste' uit.

Dan was de schoutet genaderd, had der schoone Vrouwe, omringd door een aantal prinsessen en edele dames, die uit hare prachtige koetsen waren gestegen, een pak, in 'blauwe armosyn' gewikkeld, aangeboden, in welk besloten waren 'twee stukken fyn linnen, metende honderd ellen', ter waarde van 2 gulden 15 st. de el; 'twee fyne tyken 11/4 dobbelzegels, schoon gebloknaeid met driekleurige zyde *oranje blanje bleu*', ter waarde van 150 gulden; en eindelijk 'een yvoiren doosje, bevattende 4800 gulden in jacobussen', zoodat er 400 jacobussen in gemeld doosje waren.

't Was heerlijk, prachtig, onbeschrijflijk geweest, hoe

die gilden op de heide in liniën geschaard stonden; hoe de vanen, wimpels, drie- en oranjekleuren, koningsplaten, lansen, pieken en beuken in het helder zonlicht glinsterden; hoe oogverblindend de prinsessen en prinsen van den bloede en de edellieden te paard, die den stoet uitmaakten, waren; doch vooral de Vrijvrouwe was in schoonheid en rijkdom niet te evenaren.

Te Poppel had Hare Hoogheid ontbeten, en minzaam over het hartelijke onthaal hare voldoening betuigd, en daarna was de stoet, onder luid gejubel en horengeschal, den weg naar de Vrijheid ingeslagen.

Het nieuws, door den knaap aangebracht, deed aller hersens koken. De geestdrift liep als eene aangestoken kruitslang voort en sleepte allen, zelfs de koelsten, meê. Al wat beenen had, stroomde nu naar de Potterstraat, die met hare frissche berken, kransen, wimpels en chronicums een recht feestelijk aanzien had.

Alle vensters en deuren waren geopend en door menschen in zondagsgewaad bezet; de straat, de gevels, de daken, de boomen hier en daar wemelden van nieuwsgierigen.

Het was omtrent half vijf toen uit den St.-Peterstoren - uit wiens vendelgat schuins eene groote driekleurige vlag stak, juist alsof wij een hanenveêrtje op onzen hoed zouden steken - eensklaps het gelui der klokken en den klingelenden beiaard klonken, en dus de komst aankondigden.

Alle klokken der Vrijheid klepten meê; het kanon donderde, en schokkend herhaalden de echo's der warande drie of vier malen ieder schot.

Toen de koets der prinses onder den eersten praalboog - en daar stonden er tot aan de Groote Markt - doorreed, ging er een gejuich uit duizenden en duizenden monden op, dat het geluid van klokken, beiaard en kanonnen letterlijk verdoofd werd.

De *Jonggesellen* speelden nu 'Wilhelmus van Nassau-

wen' en duizenden monden stemden andermaal in en zongen:

Wilhelmus van Nassauwen
Ben ick van Duytschen bloet,
Het vaderlant ghetrouwe
Blijf ick tot in den doedt.

Ongeveer tot in het midden der straat, ter hoogte van het huis van mevrouw Midletown, werd de stoet door twee onzer bekenden afgewacht: Quinten Stoffel en mijnheer Simon.

De *Jonggesellen* waren voorbij gestapt; nu volgde de schoutet, de wethouders, de overheden der Vrijheid, en eindelijk de prachtige koets der prinses van Oranje, wier rood zijden gordijnen waren opgetrost, zoodat men de daarin zittende personen voortreffelijk zien kon.

De vrouwen hadden zich overigens van het kleine masker ontdaan, waarmeê de dames te dien tijde, op reis en op de wandeling, deels het gelaat bedekten.

Gelukkig! want de Kempische jongens zouden wellicht bij het zien van die gekke mode-dracht, hunnen eerbied vergeten hebben!

De koets was bespannen door zes witte paarden, met zwarte dekkleêren en wiegelende oranjepluimen op den kop; drie voetknechts, in de livrei der prinses, leidden de paarden bij de witte teugels. Twee kameniers zaten voor en twee hellebardiers, met 'den hellebaert in den hant', achter op het rijtuig. Op de trede van hetzelfde zat, aan weerszijden, een paadje, even als zulks op menig ander rijtuig het geval was.

'Simon, mijnheer Simon!' riep Stoffel, terwijl het saëmgedrongen volk hem als het ware in de hoogte stak, 'waar is nu de prinses, waar is onze Vrouwe?'

'Die schoone, gezette dame, met krullen langs de licht

blozende wangen! Zie, ze knikt! Leve, leve de prinses van Oranje!’

‘Wat schoon vrouwmensch!’ riep Quinten, en luid schreeuwde hij, terwijl hij zijn hoed zwaaide: ‘Leve onze Vrouwe!’ Stoffel's stem ging echter in de algemeene toejuiching verloren; maar toch beweerde hij later, dat Amalia van Solms hem gansch bijzonder had opgemerkt en toegeknikt.

Prinses Amalia was inderdaad eene schoone vrouw, niettegenstaande de zeven en veertig jaar. Zij was gezet van gestalte, tamelijk vol van gelaat, zonder daarom eene kenmerkende fijnheid in de trekken uit te sluiten; nog lag er frischheid op de wangen en lippen, en eene scherpgeestige helderheid in de bruine en recht vriendelijke oogen, die door fijn geteekende wenkbrauwen beschaduwd waren.

Het aangezicht, blank van vel, was door de beweging en de ontroering licht gepurperd; en door de afhangende, donkerbruine krullende lokken omlijst, werd het juist daardoor nog aangenamer.

Uit gansch dat wezen sprak, niettegenstaande al de welwillendheid van den blik, eene hooge maat van eigenwaarde; anderen zouden misschien zeggen, een glimp van trotschheid, van heerschzucht. Dit echter werd dan ook zorgvuldig onder de tevredenheid, welke het prachtig onthaal haar blijkbaar gaf, verborgen, en slechts die, welke haar van nabij in haar innerlijk leven kenden, moeten die glimp op dat oogenblik hebben bemerkt.

Amalia van Solms was eene scherpzichtige en diplomatische vrouw, en die eere wist te geven aan den stand, waarin Frederik-Hendrik haar, de volgeling van de koningin van Bohemen, gebracht had. Zij wist voortreffelijk haren rang te houden, en eischte ook dat men haar, in dat geval, de eerste plaats niet betwisten zou.

Bij hare eerste intreê in den Lande van Turnhout, wilde

Amalia van Solms, in uitdrukking van gelaat, in prachtkleedij en in al hare omgeving, zich op de gunstigste wijze voordoen, en voorwaar! zij was daarin volkomen gelukt; want zij had, in één oogslag, aller harten gewonnen.

Op het oogenblik dat Quinten den hooger aangehaalden uitroep hooren liet, ontstond er een hevig gedrang tusschen het volk; tien of twaalf forsche ellebogen speelden krachtig in het rond, en men hoorde eenige stemmen luid schreeuwen: ‘Plaats voor mevrouw Midletown.’

Er kwam inderdaad ruimte tusschen de volksmenigte, en de oude dame in rouwgewaad, bleek en bevend, naderde de koets, die op een teeken, door de prinses aan een in het rijtuig zittend heer gegeven, stil hield; de dame reikte diep buigend der Vrijvrouwe een in vier geplooid papier over.

Het overhandigde werd, met een welwillenden en belangstellenden glimlach, aangenomen.

Toen reeds de paarden voortstapten, weerde de prinses nogmaals met een prachtigen waaier, dien zij in de kleine hand hield, het roodzijden gordijntje achterwaarts, boog zich eenigszins naar buiten, en knikte de oude dame met innige welwillendheid toe. Die laatste beweging was niet kunstmatig en met voorbedachtheid gedaan, neen, zij kwam inderdaad uit het hart voort.

‘En wie zit daar nog in de koets?’ vroeg Quinten.

‘De jongste dochters der prinses, Hendrika en Maria,’ antwoordde Simon, fier over zijne bekendheid met die lui.

‘En die manskerel daar?’

‘Dat is Harer Hoogheid's hofmeester.’

‘Simon, mijnheer Simon, daar is eene tweede koets, nogmaals met zes schimmels bespannen, nogmaals voetknechten en hellebardiers.’

‘Leve onze Stadhouders!’ riep Simon. ‘Dat is Willem II en zijn jong vrouwtje, dochter van Karel, koning van Engeland, en Henriette van Frankrijk. Een prachtig

huwelijk man! en waar de jonge prins zich ook niet weinig op laat voorstaan!’

De stadhouder was een jong man, met hoog voorhoofd, fijne trekken, iets ingetogen en vastberaden in de uitdrukking zijns gelaats.

Hij, even als zijne gemalin, waren meer terughoudend dan de moeder, als wisten zij, dat ze, ook hier, de eerste plaats niet konden innemen. Dat hinderde Willem misschien wel; want de eerzucht, die hij zijner moeder toeschreef, was hem zelf eigen, en het had zijn anders flink karakter wel verbitterd, dat de Staten hem in die eigenschap met eene zoo ijzeren hand temden en dwarsboomden, wanneer zij tot op het staatkundig of oorlogsveld oversloeg.

Een derde koets, met zes zwarte paarden bespannen, en deze door twee voetknechten geleid, volgde. Achter op den wagen zaten een kamenier en een lakei, en door de weggeschoven gordijntjes bemerkte men Willem-Frederik, gouverneur van Friesland, met Albertina, dochter der prinses-douairière.

Een dergelijke koets voerde den veldmaarschalk van Holland, graaf van Brederode, die Amalia's zuster gehuwd had; verder deze laatste en hare twee dochters. Dan begroette men de koets door zes donkerbruine paarden bespannen, waarin zich de Vrouwe-douairière, Dona, zuster van Amalia, met hare beide dochters en dezer echtgenooten bevond, de vrijheer Slabbeda en de heer van Valckenjaen, en eindelijk den wagen, met zes lichtkleurige bruintjes bespannen, waarin een paar staatsjoffers, graaf Dona, ridder de Knuyt en de geneesheer der prinses hadden plaats genomen.

Die laatste koets had Simon niet afgewacht, tot groot spijt van Quinten Stoffel, die nu niet meer wist wie de edellieden te paard waren, welke de koetsen opvolgden, en die door hunne gepluimde hoeden, kleine mantels, niet zelden van prachtige en veelkleurige stof, blinkende

gevesten hunner rapieren, sierlijke montuur, eene schitterende groep uitmaakten, niettegenstaande den tocht onder eene blakende zon en langs een dorren zandweg.

Het publiek liet echter de ‘sessendertig bequame kerren met huyven’ opgekropt met koffers, kisten, keukengerief, vergezeld van knechten, meiden en een paar hellebardiers, bijna onbemerkt als eene lange witte slang door de straat kruipen, en ijde naar het Vrijheidshuis, waar de prinses ten 6 ure afstapte, om er het middagmaal te gebruiken.

Zoo uitgerust, kwam in de 17de eeuw eene vorstelijke familie, een bezoek bij hare onderdanen afleggen.

VIII. Feest in de Vrijheid.

De groote zaal in het Vrijheidshuis had een voortreffelijk aanzien, vooral de tafel met een helderwit ‘ammelaeck’ gedekt, en met eene vracht zilver- en glaswerk overladen.

Het scheen dat gansch de stad, en gewis nog wijd daarbuiten, de zilveren schotels, vazen, bekers, kannen, zoutvaten en wat zoo al meer, voor dien dag had ten offer gebracht.

Op elke ‘teljoor’ lag de ‘handvaeg’ of servet, kunstig gevouwen in den vorm van een konijntje, een eendje of een zwaantje.

Met haar opgestapeld fruit, vooral oranje-appels, in zilveren en porceleinen schalen; kleurrijke Antwerpsche

suikergebakken⁽¹⁾, vreemdsoortige lekkernijen, die allen voor het nagerecht moesten dienen; met al die glinsterende en met drijfwerk versierde bekers, roemers op breede standers en voeten, flesschen met lange halzen, schalen, drinkkoppen, potten en andere tafelsieraden, mocht men zich in geweten aan iets vorstelijks verwachten.

De geuren, die zich rechts en links in het stadhuis verspreidden, beloofden daarenboven een wezenlijk festijn van Balthazar.

Geen wonder! de nauwgezette rekenmeester van dien tijd, heeft ons de curiositeit bewaard, dat men voor een haas 36 stuivers, voor een koppel *habbekes* 6 gulden, voor een konijn 12 stuivers en voor de kapuinen, niet minder dan 137 gulden en 10 stuivers betaalde; het overige laat zich naar die uitgave afmeten.

De pot Spaansche wijn werd met 24 stuivers en Rijnwijn 18 stuivers betaald. En wat kostte dan nog de andere wijn, vooral die uit Champagne, waarmee onze Kempenaars gedurig de vorstelijke tafel begoten!

Bij dat feestelijk maal kon de muziek niet ontbreken, en dewijl de Vrijheid geene instrumentisten scheen te bezitten, om waardig in die leemte te voldoen, ging zij er vijf te Antwerpen zoeken, vervoerde ze kosteloos, huisvestte ze kosteloos en bracht ze weêr kosteloos in de Schelde-stad terug. Het vervoer dezer kunstenaars kostte der Vrijheid 16 gulden; het verblijf gedurende vijf dagen, 25 gulden 11 stuivers, en als honorarium kregen die vedelaars, oboespelers en wat zoo al meer, 115 gulden 14 stuivers.

Wij willen dit enkel aanhalen om te toonen, dat de Vrijheid hare zaken vorstelijk deed, evenals zij ook vorstelijk de huisvesting van gansch den stoet der prinses, bij de verschillende poorters der stad, en de onkosten der gilden en genootschappen, betalen zou.

(1) Een Antwerpsche suikerbakker Segers had deze geleverd.

De spijskaart van het Lucullus-maal, dat den 19 September 1649 werd opgedischt, is ons niet letterlijk bewaard geworden; doch wij weten wel, dat de zaal met fijnen, blauwe baai was behangen, gewis om de weinig aantrekkelijke wanden te bedekken en eenheid in het geheel te brengen.

Laat ons echter opmerken, dat de spiegel tegenover den stoel der prinses geplaatst, die drie- en zesarmige blakers met waskaarsen aan den muur; de oranje- en ook driekleurige banden, strikken en rosetten; de kleurrijke wapens op het bekleedsel gehecht; de geschilderde vliegende engel aan den zolder, die den grooten luchter met waskaarsen tusschen zijne twee voorste vingers, als een pluimpke scheen vast te houden; het licht weerkaatsend in spiegel en zilverwerk - voortreffelijk de eentonigheid der donkere tapisserie afbraken.

De groote stoel, welke voor de prinses bestemd was, droeg in den rug, in kleuren en goud, evenals dien des stadhouders, het wapen van het prinselijke huis; in dien zijner jonge gemalin had men tevens het wapen van Engeland aangebracht. Met een woord, het ontbrak er niet aan kleurige puntjes, en toen de gasten, in hunne schitterende kleedij, gezeten waren, leverde de zaal een gezicht op, dat inderdaad trotsch heeten mocht.

Het Wilhelmus-lied had het binnentreden van den prinselijken stoet begroet.

Amalia van Solms troonde, omringd door al die pracht, in al hare schoonheid, en had de groote dichter Vondel, die eens deze schoonheid bezong, en Jordaens, die ze met het penseel vereeuwigde, haar daàr gezien, gewis hadden beiden eene tooverkracht aan hunne meesterwerken bijgezet.

De prinses-douairière was gelukkig; dit lag blijkbaar op haar gelaat te lezen. Haar schoon, donker oog straalde als eene zonne in het ronde, en om haar geestig geplooiden

mond zweefde een dier glimlachen, gansch in overeenstemming met de uitdrukking van het flikkerend oogenaar.

Haar kleedsel in goudstof, de edelgesteenten aan den hals, de juweelen en kanten - alles was gewis grondig doordacht, om de lichamelijke schoonheid der prinses te verhoogen; doch Amalia verkeerde in eene dier welwillende stemmingen, welke haar soms door verschillende tijdgenooten worden toegekend, in welke een glimlach of een woord meer uitwerksel had, dan al de vorstelijke pracht en majesteit die men kon ten toon spreiden.

De jongere vrouwen in den hofstoet kenden en gevoelden, nu vooral, al de tooverkracht van dat oogenblik, en men streek niet alleen de vlag voor de vorstin, maar ook voor de vrouw.

Meer dan eens richtte de Vrouwe zich tot den schoutet, doch toen deze min of meer de zaken van bestuur aanraakte, had de prinses glimlachend gezegd: '*A demain les affaires sérieuses.*'

'Mijn waarde schoutet,' liet er de prinses met een beminnelijken glimlach op volgen, 'Turnhout is niet bedreigd zooals Thebe, en wat Archias niet zeggen mocht, denken wij in volle gerustheid, in het midden van het prachtige festijn, ons toebereid, te mogen herhalen. Echter is er een punt, dat ik wel door een enkel woord zou willen opgehelderd zien.'

'Ik ben ten dienste Harer Hoogheid.'

Men was aan het nagerecht; de tongen waren lossier geworden; de wijn *d'Ay* perelde in de roemers en bekers; de heildronk van den hoofdschoutet aan de Vrijvrouwe, die aan den stadhouder, aan al de leden der vorstelijke familie, waren door den jongen Willem II, voortreffelijk beantwoord en rechtstaande aangehoord.

Men was, kortom, op dat oogenblik van het maal gekomen, dat de *étiquette*, zonder zich zelf te vergeten, den strengen leiband wat lossier maakt; men heeft elkander

eenigszins leeren kennen en de vertrouwelijkheid heeft een stap voorwaarts gedaan.

De muziek, achter de behangsels geplaatst, zweeg een oogenblik.

Men hoorde den stadhouder met den schepene Mallants spreken over de valkenjacht, reigers, faisanten en ander wild in de warande, soms eenige woorden Duitsch tusschen het gesprek mengende, wanneer hij 't geen Mallants over de jacht zeide, aan een dik, vierkant Duitsch edelman van zijn gevolg overbracht, wiens gevlamd gelaat en ronde buik wel toonden dat, dat hij liefde voor het vangen des wilds, hij tevens met een groot genot hetzelfde op tafel rooken zag.

De gemalin van den stadhouder was in gesprek met een jong edelman die, op een wenk van Maria van Engeland, was opgestaan, om hare bevelen te vernemen en eerbiedig, maar toch niet stijf gedwongen, achter den stoel der prinses staan bleef.

Beiden spraken Engelsch, en wie weet of de critiek niet eene zekere plaats in het gesprek besloeg, dat juist tamelijk luid gevoerd werd.

Toen echter het oog van Amalia van Solms, dat harer schoondochter ontmoette - had de moeder wellicht een enkel woord opgevangen? - veranderde de prinses van toon en men hoorde haar vrij luid zeggen:

'I have had a very pleasant journey,' hetgeen echter weinig strookte met de gedurige klachten, welke de jonge Engelsche op reis had laten hooren over het hotten en schokken der wagens, het vervelend heigezicht, het eindelooze van den weg - een misnoegen dat door den jongen stadhouder wel eenigszins gedeeld werd.

De jonge prinses moest echter, in gemakkelijkheid van reizen, haar geboorteland niet als voorbeeld aanhalen. Voorwaar, eene reis door Engeland zou, in die tijden, evenveel en misschien nog meer hinderpalen opgeleverd

hebben, dan in de heide tusschen Tilburg en Turnhout. De wegen waren even slecht of liever bestonden niet, en tusschen Londen en Leeds, liep men gewis meer gevaar, met eene koets in het modder te blijven steken, dan wel in onze Kempen - zelfs nog eene halve eeuw later dan het jaar, dat hier besproken wordt.

Verder sprak de douairière Dona met den vrijheer van Slabbeda en den aanleider der *Jonggesellen*, Laurens Reyms, over de muziek. Het reeds meer beschaafde Hollandsche dialect mengde zich alom met het ronde, vranke en vrije Vlaamsche, met het Duitsch, het Engelsch, het Fransch, hetwelk toen reeds, met eene buitengewone hardnekkigheid, onze taal binnendrong en haar verzwakte en vervalschte.

De prinses van Oranje had met aandacht naar de uitleggingen geluisterd, die zij, in al die beweging, van den schoutet had verlangd. Deze betroffen het haar aangeboden smeekschrift der dame in rouw, namelijk mevrouw Midletown, en de wonderlijke geschiedenis welke wij reeds deels kennen.

Hare aandacht was zelfs zeer gespannen, toen de schoutet eerbiedig den wensch te kennen gaf, dat het helder doorzicht Harer Hoogheid in die duistere zaak het gerecht zou voorlichten.

‘Zonder te willen, schoutet, zijn wij toch aan *les affaires sérieuses* gekomen,’ zeide de prinses glimlachend. ‘t Zij zoo.... U zegt, Eric Ralph?... Hij is een wakker man, een flink valkenier.... En het betreft eene der twee dochtertjes...’ en Amalia van Solms was eenige oogenblikken nadenkend.

Ook de schoutet zweeg.

‘Heeft mevrouw Midletown nog kinderen?’ hernam de prinses.

‘Eén zoon, Hoogheid, en die zich zelfs hier in de zaal bevindt. Hij spreekt, op dit oogenblik, met Zijne Excellentie den gouverneur van Friesland.’

De prinses wendde het oog langs de zijde, waar zich de laatstgenoemde persoon bevond.

‘Een flink jongman!’ zeide Hare Hoogheid, na Hendrik Midletown een oogenblik te hebben nagespied. ‘En die werd, zooals u zegt, in zijne liefdesvooruitzichten door dit zonderlinge toeval gestoord?... Recht jammer. Heer schoutet, stel mij straks dien jongen heer Midletown voor.’

De hooge ambtenaar boog het hoofd, en Amalia wendde zich tot den stadhouder.

Toen de Vrijvrouw eindelijk het teeken gaf, dat zij verlangde zich te verwijderen, stonden al de gasten op, en de schoutet maakte van het oogenblik gebruik, om Hendrik Midletown aan de genadige prinses voor te stellen. Zij ontving hem, zooals trouwens dien dag iedereen door haar ontvangen werd, dat is met eene alles innemende hoffelijkheid.

‘Mijnheer Midletown, gelief aan mevrouw uwe moeder te berichten, dat ik haar verlang te spreken, betreffende het mij overhandigde request - morgen ten tien ure. Tot weêrziens.’

De prinses van Oranje verliet het Vrijheidshuis, en al de gasten volgden.

Toen de prinses op de trappen verscheen, lieten de *Jonggesellen* andermaal hunne fanfaren hooren. Het volk juichte de nieuwe Vrijvrouw toe, welke in hare koets, even als de stadhouder in de zijne, naar het voor hen bestemde huis van jonkheer Kersmaecker, in de Prinsesstraat reed, - een schoon en sierlijk gebouw, en dat ten huidigen dage zijn onderscheidend kenmerk niet verloren heeft.

De vertrekken, door den jonker tegen 50 gulden vergoeding afgestaan, waren, zoo niet vorstelijk, dan toch met eene voor den tijd meer dan gewone pracht gemeubeleerd, en indien Amalia's hofmeester in de lokalen

der latijnsche school, die tot keuken voor de hofhouding waren ingericht, of in de provisiekelder of -kamer ware afgedaald, moest hij bekennen, dat die goede Vrijheid voor alles ruimschoots zorg had gedragen; - zelfs in den kelder zou hij een stuk besten *vin d'Ay* hebben gevonden.

Al de voornaamste huizen van Turnhout waren voor de hooge gasten open gesteld, ofschoon aan de goede poorters der Vrijheid nadien behoorlijke vergoeding, voor de gedane onkosten, werd toegekend.

De nauwkeurige acten-schrijver heeft ons vele der cijfers bewaard, en vooral opgeteekend, dat graaf van Brederode, met vrouw, dochters en bedienden, in twaalf dagen, aan den Lande 1706 gulden 6 ½ stuiver kostte. Die 6 ½ stuiver is gansch de poëzie van die rekening!

Graaf Willem nam zijn intrek in het ledige huis van den ouden proost; Vrouwe Dona bij den kanunnik Geemont; de twee schoonzoons bij Dirk Mallants; Brederode bij den rentmeester Pauwels; de dokter der prinses bij Laurens Reyms; haar weiman bij Nicolaas Loomans; hare *carossiers* in den *Moriaen*, terwijl die van vrouwe Dona in de *Spaenkarre* waren gelogeed.

Het was negen ure des avonds, een heerlijke Septemberavond.

Vroolijk galmden de klokken en de beiaard, ten teeken eener op verzoek der wethouders, aangerichte verlichting.

Het volk kropte de straten op. Op de Markt en Botermarkt, in de Prinsenstraat, aan het kasteel en in de warande, ontstak men negen en twintig pektonnen, en aan al de gevels der huizen werden brandende lantaarns uitgehangen.

Bij de voorname poorters hingen de lichten op alle verdiepingen, of liever uit alle vensters, en waren niet zelden in gekleurd glas, hetgeen roode, blauwe en purpere glansen op de straatsteen wierp, en dewijl vele dezer lantaarns aan stokken hingen, schenen soms die duizenden

lichtjes, heinde en ver verspreid, aan den donkeren horizon te dansen.

Hier en daar prijkte een transparant, met een gekleurd wapen en opschrift of een doorschijnend latijnsch chronicum; doch de lantaarn was het hoofdbestanddeel der feestviering; en had de illuminatie hierdoor niets van het oogverblindende eener verlichting in onze dagen, dan toch was zij oneindig dichterlijker, geheimzinniger, fantastischer, en schiep zij zooveel wonderlijke figuren op huizen en boomen en in de halve duisternis, dat de stad, voor den inwoner zelve, onbekend geworden was.

Helderder was het op de Markt, aan het kasteel, in de warande, waar de pektongloed en de vergulde, zwartgrauwe rook, nu eens eene zonderlinge schemering, dan weêr een scherprood daglicht schiep.

Inderdaad, nu eens stond de hooge toren in een helrooden gloed, dan weêr in, met vuur doortintelde, grauwe wolken gehuld. In de warande golfde de zware rook tusschen de boomtoppen en in de dreven, en door den gloed der pektonnen, kon men zich een onmetelijken brand voorstellen, voor welken gewis al het wild, schuw geworden, dieper in het bosch gevlucht was.

Vierkant, blokkerig zwaar, lag het kasteel in een rood licht, en door de weêrspiegeling van den gloed in het water der grachten, was het als door een breeden lijst van vuur omvat.

Eensklaps schoot er uit de warande eene vurige slang op, en verhief zich hoog aan den donkeren hemel; een tweede, een derde volgde, en nadat zij gebersten waren, vielen miljoenen sterren, nu eens vurig, dan eens gekleurd, op bosch en kasteel neêr, en schiepen de heerlijkste, doch snel voorbijgaande, tinten en kleuren.

Uit het volk steeg een buitengewoon gejubel op; vele der poorters hadden nooit het tooverachtig uitwerksel van den vuurpijl gezien, die als een onmeetlijk lange,

slangachtige arm zich verhief, om hoog aan den hemel de hand te openen, en sterren, juweelen van alle kleuren op de Vrijheid te strooien.

De prinses stond aan het venster van het huis, waar zij haren intrek genomen had, en toen zij zich omwendde om den schoutet, doelende op het vuurwerk ‘voor eene zoo lieve attentie’ te bedanken, antwoordde de eerste:

‘Eene gansch partikuliere verrassing, mevrouw.’

‘Hoe zoo?’ liet er de prinses verwonderd op volgen.

‘En mag ik den naam van dien vereerder niet kennen, heer schoutet?’

‘Ik meen wel ja, Hoogheid.’

‘Welnu?’

‘Mijnheer Midletown.’

‘Lief, zeer lief!’ zeide Amalia van Solms, en keerde zich andermaal naar het venster, om de prachtige vuurpijlen te zien. ‘Een galant hoveling,’ dacht zij; ‘Raleigh spreidde zijnen mantel op den weg van koningin Elisabeth; Midletown bezaait mijn pad met sterren en juweelen - zij mogen dan ook slechts ingebeeld zijn.’

Wat eene nietigheid het leven toch zonnig maken kan! Voor Amalia was nu deze avond schitterender, dan welkdanige ook.

De feestviering, opgeluisterd door het gelui der klokken, het rammelen van den beiaard, het gedommel van het kanon, het gejubel van het krielende volk in de straten, gaf aan de Vrijheid, op den avond van dien gedenkwaardigen dag, een nooit te vergeten aanzien.

Nu was echter al het volk naar het binnenwaarts gelegen en door eenen muur afgesloten huis, in de Prinsenstraat, het huis namelijk waar de prinses en de stadhouder hun intrek hadden genomen. De *Jonggesellen* voerden er hunne schoonste muziekstukken uit; de Rhetorica zong er liederen, en onder anderen het Wilhelmuslied, ter eere der vorstelijke personen.

Amalia van Solms was overgelukkig, en nadat zij zich voor het open venster vertoond en al den wierook der populariteit ingeademd had, scheen zij hiervan nog niet verzadigd. Zij stelde den stadhouder eene wandeling te voet voor. De jonge gemalin van Willem verzocht verontschuldigd te worden; doch de zoon zou zijne moeder vergezellen.

De graaf van Brederode met Amalia's zuster, vrouwe Dona, een aantal edellieden, onder welke Laurens Buisero, heer van Dussen-Muilkerk, voegde zich, evenals de schoutet, bij den stoet en de wandeling door het dichtgepakte volk, dat juichend plaats maakte, ving aan.

‘Wat verschil, Willem,’ had Amalia tot den stadhouder gezegd, aan wiens arm zij voorttrad, ‘wat verschil tusschen dit volk en het Hollandsche! Hoe gulhartig het hier zich tot geestdrift stemt!’

‘Ja, een goed volk,’ antwoordde de jonge stadhouder; ‘waarlijk! Doch misschien wel wat beweeglijk....’

‘Onstandvastig, meent ge? Neen, geloof, dat volk is houw en trouw, zoolang men het niet in zijne godsdienstige vrijheid stoort. Alles ademt hier, dunkt u niet, een geest van Roomschegezindheid?’

‘Gewis! Het beste is dan ook, aan dit kiesche punt niet te raken, en het “Oranje boven”, voor geloofszaken, niet in “onder” te veranderen!’

Dat alles was slechts verstaanbaar geweest voor de twee personen, die den stoet openden en nu weêr rechts en links groetten.

Op een punt, waar de vorstelijke wandelaars de warande zouden inslaan, op eene recht veilige plaats, door een stuk houten hek beschut, stond Eric Ralph met zijne twee dochters, niet minder nieuwsgierig dan de menigte, om de prinses te zien, ofschoon zij deze ontelbaar dikwijls hadden gezien.

Het drietal had daar post gevat, na op een gunstiger

punt de heerlijke vuurpijlen te hebben zien ontploffen, die, zij wisten het wel, Midletown, tegen zwaar geld uit Antwerpen had ontboden.

Retha had een mantel omgeslagen, want sedert eenige dagen kuchte zij en de avondlucht, meende Elie, kon niet anders dan haar nadeelig zijn. Vader had haar willen doen thuis blijven; doch dat kon niet zijn! Neen, zij ook wilde de Vrijvrouwe begroeten.

Als deze nu daar voorbij kwam, moest zij de twee meisjes wel zien, te meer daar deze in het helder licht van eene aan de overzij, brandende, pekton stonden en de wind den rook naar den tegenovergestelden kant dreef.

‘En waren Hunne Hoogheden tevreden u te zien?’ vroeg Elie.

‘O, bijzonder!’ was het antwoord. ‘Zijne Hoogheid riep mij reeds van verre toe, op de wijde heivlakte wijzende: “Een prachtig jachtveld, Eric! - Alles in orde? - Opperbest! - Binnen een paar dagen, Eric, trekken wij er op los!” “Ik ben gereed, Hoogheid!” antwoordde ik, en toen kwamen graaf Dona, graaf van Brederode en anderen, mij nieuwe vragen over de zoo beroemde jacht der Vrijheid toerichten.’

‘En Hare Hoogheid?’ vroeg Retha, moeielijk een kuchje bedwingende.

De vader lette niet op de vraag, maar wel op het laatste en zeide op bezorgden toon:

‘Kind-lief, hindert u de avondlucht niet? Zou het niet beter zijn dat wij stilletjes naar huis gingen?’

‘Toch niet, vader! Wees niet ongerust. Wat heeft er aan het huis van mevrouw Midletown plaats gehad, op het oogenblik dat de stoet zich daar bevond, vader?’

‘En wat zou er plaats gehad hebben, kind?’ liet er de vader op volgen. ‘Trouwens, waart ge niet daar?’

‘Neen, we waren heen gegaan, vóór dat de stoet aan-

kwam en hadden een heerlijk plaatsje gevonden aan het Vrijheidshuis.’

‘En wat was er dan aan het huis van die oude dame?’

‘Men sprak onder het volk over een papier, dat zij aan de prinses overhandigd had?’

‘En Hare Hoogheid?’

‘Heeft hare koets een oogenblik doen stil houden, het papier aangenomen en daarna zich nog uit den wagen gebogen om de dame bemoedigend te groeten. Wat zou dat papier te beduiden hebben, vader?’

‘Dat weet ik niet,’ mompelde Ralph en werd nadenkend.

‘Misschien vraagt zij voor haar zoon de plaats van rentmeester of iets dergelijks,’ onderbrak Elie. ‘Mijnheer Pauwels schijnt sinds lang genegen dat ambt neêr te leggen.’

‘Misschien...’ herhaalde Eric somber en de goede stemming, welke hij zoo even deed blijken, was verdwenen.

Retha kuchte weêr scherp, en de vader vond daarin andermaal eene reden, om er op aan te dringen zich niet langer aan de avondkoelte bloot te stellen.

‘Maar, vadertje,’ zeide Retha, ‘hoe kan men hier van koelte spreken, wij staan als omringd door eene hel van vuur. Kom, laat me nu dat haarklein pleiziertje van ons prinsje dezen avond nog eens te zien.

De vader zweeg; de volksmenigte naderde en weldra zag het drietal de vorstelijke personen.

Ook deze bemerkten de familie des valkeniers; doch het was de jonge stadhouder die de aandacht zijner moeder, op vader en dochters, inriep.

‘Goeden avond, Ralph, goeden avond, lieve jofferkens!’ zeide de prinses en de zoo vriendelijk toegesproken neigden, en Eric ontblootte daarenboven het hoofd. ‘Gij ontvangt ons, Eric, aan den ingang van uw terrein?’ voegde zij er lachend bij. ‘Ik kom u eens dezer dagen, u, op het

oogenblik de wezenlijke kastelein van het kasteel, bezoeken om het huis in oogenschouw te nemen. Hoe ziet het er daar binnen uit?’

‘Niet zeer vorstelijk, Hoogheid.’

‘Beter is het met de jacht gelegen, niet waar Eric?’ viel de stadhouder in.

‘De edicten zijn zeer rekkelijk geworden, Hoogheid, en ik geloof dat wij de artikelen eens duchtig aan het legioen stroopers zullen moeten voorlezen.’

‘Kom, kom, laat ons op zoo'n vroolijken dag niet al te streng worden, Eric!’ zeide de prins lachend. ‘Wij hopen dezer dagen eens na te gaan, of er in de heide iets op te sporen is.’

‘Tot uwen dienst, Hoogheid.’

‘En hoe schikken het zich de kleine kasteleinessen!’ vroeg Amalia van Solms, zich tot de meisjes wendende.

De meisjes neigden, en terwijl Retha een voldoende antwoord wilde geven, overviel haar een hevige en scherpe kuch.

‘De avondlucht is te scherp, voor u, joffer Retha!’ zeide de prins.

‘Mijnheer Midletown, u zoudt wel doen, uwe.... Ja, ik weet nog niet welk woord hier te moeten bezigen....’

De prinses, welke deze zinsneê begon, had juist Hendrik Midletown achter de beide meisjes zien staan; deze laatsten wendden zich verschrikkend om en Hare Hoogheid glimlachte. Zij volledigde echter de woorden niet, omdat zij eensklaps begreep, dat zij de aanwezigen bepaald in verlegenheid bracht.

‘Jofferkens, stelt u niet veel bloot aan de avondkoelte,’ hervatte zij welwillend.

‘Daar zijn te veel personen, die belangstellen in uw welvaren. Adieu. Mijnheer Midletown, ik dank u voor uwe lieve attentie!’ en Amalia glimlachte recht bekoorlijk.

‘Die zonder de minste bijbedoeling is toegebracht,

Uwe Hoogheid gelieve het mij te gelooven!’ antwoordde Hendrik.

‘Daarom juist is zij mij lief: ik dank u,’ herhaalde zij.

De prinses zette den weg voort; het volk volgde op afstand.

Hendrik Midletown was nog gansch bedwelmd over die ontmoeting, toen hem een lange kerel, met een driekleurigen bandelier over de borst en een oranje-lint om den hoed, op den schouder tikte. 't Moest een der talrijke gildebreders zijn, die den stoet hadden uitgemaakt.

‘Mijnheer Midletown,’ zeide hij, ‘men weet niet hoe men ten uwen opzichte, een dier twee meisjes noemen moet! Dat komt er van als gij, in plaats van zelf te komen, een verrader naar de kapel van het galgenveld zendt.’

De lange vreemdeling had den jongeling scherp aangekeken, en deze was zoo onthutst over die plotselinge verschijning, dat hij als aan den grond genageld stond.

‘Wat wil die man?’ vroeg Elie, en klemde zich vast aan Hendrik's arm.

‘Die man?... Die man?... dat moet weêr die gevloekte Darvis zijn.’

De meisjes kenden sedert eenigen tijd dien naam en schrikten; Eric Ralph werd doodsbleek en wendde zich om, en toen de jonge Midletown naar den vreemdeling rondzag, was hij verdwenen.

Er kruisten daar zooveel gildebreders, met driekleurige bandeliers en oranje-strikken, dat, was het de procureur of ossenkooper geweest, hij in volle vrijheid, en dit zelfs onder de hooge bescherming van hoofdschoutet, president-schepene en vorster, in de straten kon rondwandelen.

Eric Ralph sprak geen woord, zelfs niet toen Hendrik Midletown hem goedhartig zeide:

‘Vergeef me, mijnheer Ralph, die ongelukkige zaak kwam ditmaal, onwillens mij, weêr ten berde.’

De valkenier zag naar den kant der warande, nog altijd

als door een onmeetlijken boschbrand geteisterd. In de verte juichte het volk en de echo herhaalde het gedruisch; het was alsof gansch de warande op dat oogenblik door levende wezens bevolkt was.

‘Kom,’ zeide Eric stil, ‘willen wij nog even door de warande loopen?....’

‘Och, ik denk dat het beter voor Retha is, dat wij naar huis gaan,’ onderbrak Elie; maar 't was meer gezegd, omdat zij wel zag dat het genot van den avond voor haren vader gebroken was.

Welk geheim verborg vader haar dan toch? Of werd hij enkel geplaagd door het denkbeeld, dat die oude dame, door een ongegrond recht op te werpen, hem in een doolhof van moeielijkheden bracht?

Men wenschte Hendrik Midletown goeden avond en deze, na het drietal een oogenblik nagestaard te hebben, liep de warande in en verdween weldra in de dichte menigte, die de prinses op hare avondwandeling vergezelde.

Neen, voor Eric Ralph was het geen feestdag zonder onweêrswolken geweest.

IX. Lichtstraal in de Duisternis.

Amalia van Solms zat in eene sierlijk gemeubeleerde kamer, die uitzicht gaf op den tuin van het huis, waar zij haren intrek had genomen.

Het breede venster was geopend, zoo heerlijk was de

Septemberdag. Nabij het venster stond de jonge stadhouder; hij staarde gedachteloos naar beneden, en zag daar zoo min het donkere najaarsgroen en de bloemen, als hij de stem hoorde van ridder de Knuyt, die juist gekomen was om aan zijne moeder een aantal stukken, opzichtens den Lande en de Heerlijkheid Turnhout te overhandigen.

De prinses zat in een gebeeldhouwden stoel met hooge leuning. Zij droeg een witten kraag over een zwartzijden keurslijf, een rok van dezelfde stof en boven deze den donkerkleurigen tabbaard of opperkleed, die, om het middel gesloten, langs voren open bleef en langs achter een langen sleep vormde; de knoopjes aan het keurslijf waren edelgesteenten, evenals de oorbaggen en de ringen aan de vingers.

De donkere haren der prinses daalden in twee breede krullen langs de licht gepurperde wangen, en waren op het hoofd door een zwart kanten voilette bedekt, dat evenals de krullen langs beide zijden van het gelaat, tot schier op de schouder neêrviel.

Schoon was zij nog, ofschoon de veertig reeds lang voorbij. De fijne, zwarte wenkbrauwen teekenden zich scherp op het blanke voorhoofd af. De lippen waren nog frisch en rooskleurig, en oog en neus deden eenigszins aan Oostersche type denken.⁽¹⁾

Hare Hoogheid had zonder twijfel een voortreffelijken nacht doorgebracht; want er was geen spoor van vermoeyenis op haar gelaat te ontdekken, en met veel nauwgezetheid las zij de verschillende acten en riep soms, doch niet zeer dikwijls, het oordeel van haren zoon over dezes inhoud in.

Al die zaken schenen den prins echter niet erg te boeien; nu eens staarde hij in het wijde blauwe luchtruim en

(1) Op het stadhuis van Turnhout wordt nog een portret van Amalia van Solms, door die prinses zelve geschonken, bewaard.

volgde de vlucht der blauwe en witte duiven, die een oogenblik nadien op den duiventoren, voor in den tuin, neêrsloegen; want de eigenaar der woning had door ‘immemoriale possessie, recht verkregen van een duif-cot te stellen,’ al had hij dan ook rondom zijn huis de door het edict voorgeschreven ‘dry bunderen winnende landt’ niet; ofwel de stadhouder knipte de vlieg weg, die zich op den vensterdorpel kwam neêrzetten; of hij ontbladerde eene der bloemen, die in eene prachtige porceleinen vaas op eene tafel naast hem stonden; - Willem verveelde zich doodelijk.

Toen ook de escuyer aanklopte en Hare Hoogheid berichtte, dat mevrouw Midletown gekomen was, maakte de prins er gebruik van om zich te verwijderen: hij hield niet, zeide hij, van al die ‘narigheid’.

Ook ridder de Knuyt kreeg zijn afscheid, en weldra trad de oude dame, in splend rouwgewaad, binnen; de prinses was haar te gemoet getreden en had haar de woorden toegericht:

‘Het verheugt mij u te zien, mevrouw.’

‘Ik dank Uwe Hoogheid voor de eer, welke zij mij wel heeft willen verleen....’

‘Gelief neêr te zitten, mevrouw,’ hervatte de prinses en wees op een met rood fluweel bekleeden stoel, die naast de tafel stond.

De oude dame, die wel toonde dat zij eene voorname opvoeding genoten had, bleef staan totdat Hare Hoogheid zelve had plaats genomen. Gansch het uiterlijk van mevrouw Midletown boezemde eerbied en genegenheid in.

‘Uw naam duidt een Engelschen oorsprong aan, mevrouw?’ hervatte de prinses.

‘Mijn vader, de heer Huston, werd tijdens de geloofsvervolging, onder de regeering van koningin Elisabeth, uit Engeland verbannen, nadat zijne goederen verbeurd

verklaard waren geworden. Hij heeft hier te Turnhout, om het brood voor zijn eenig kind te verdienen, plaats aan het weefgetouw moeten nemen.’

Die weinige woorden waren eene gansche geschiedenis van vervolging, marteling en lijden.

Begreep haar de prinses? Was zij daarom ontroerd? Trof het haar, een dier edele slachtoffers voor zich te zien, welke de zoo ten onrecht vergode Elisabeth, vervolgd, uitgeplunderd en hulpeloos buiten hun geboorteland geworpen had? Was zij op dit oogenblik overtuigd, dat het protestantismus juist zwaar gezondigd had, door te plegen wat het aan zijne tegenpartij altijd had verweten?

Amalia van Solms behield het stilzwijgen, doch geschokt was zij wel.

‘Ook mijn echtgenoot, de heer Midletown, was een banneling,’ ging de oude dame voort, ‘doch gelukkiger dan mijn vader had hij een deel zijner fortuin weten te redden. Edelmoedig kwam hij de hand bieden aan de dochter van den armen Huston, in wiens rijk huis te Londen hij vertrouwelijk had verkeerd.’

Die herinnering maakte de oogen der oude dame vochtig, en Hare Hoogheid sloeg de hare neêr, nam een der zijden floschjes van haar keurslijf tusschen de vingers en liet het door deze heenglijden.

‘De huwelijksliefde heeft veel leeds vergoed,’ sprak de dame voort, ‘en wij hebben in ons tweede vaderland eene betrekkelijke rust gevonden....’

‘Hoeveel kinderen hebt ge, mevrouw?’ vroeg de prinses.

‘Ik heb er twee, Hoogheid: mijn Harry en mijne Maria....’

Bij het uitspreken van dien laatsten naam gutsten de tranen over de matbleeke wangen der oude vrouw.

‘Uwe Hoogheid moet mij vergeven,’ zeide zij snik-

kend, ‘dat ik mijne tranen niet weêrhouden kan. Na vier-en-twintig jaren, beweent ik nog mijn kind.’

‘Ik eerbiedig uwe smart, mevrouw; ik neem er zelfs innig deel in. Maar is uw kind tijdens de verwoestende ziekte niet omgekomen? De heer hoofdschoutet meent het zoo. Van waar die overtuiging, dat uwe dochter nog onder de levenden verkeert?’

‘Eene stem in het hart eener moeder laat zich niet verklaren; maar ook niet weêrstreven. De wereld kan ontmoedigend “Neen” roepen, zij blijft fluisterend “Ja” zeggen. Als alle aangewende pogingen, om mijn kind terug te vinden, vruchteloos waren in de oogen der menschen, dan nog zeide mij die stem: “Uw kind leeft.” Zonder die stem, ware ik lang onder mijn lijden bezweken, en echter wat marteling is het leven voor mij geweest!’

Mevrouw Midletown sloeg de met dikke tranen overwolkte oogen ten hemel, terwijl zij de handen op de knieën samen vouwde.

‘Gewis die uitspraak van het hart is niet te verwerpen; zij is heilig en ik geloof dat ze ons van Hooger gegeven wordt,’ voerde de prinses aan. ‘Dus stoffelijke bewijzen zijn er niet...’

‘Tenzij de verklaring van dien kramer...’

‘Die wel, laat mij toe dit in het midden te brengen, een misleider kan geweest zijn, evenals zijn handlanger.’

‘De houding van mijnheer Ralph was echter, toen ik hem over die zaak onderhield, recht wonderlijk en het was hem hinderlijk, Hoogheid, dat wij dit teêre punt aanraakten.’

‘Eric Ralph is toch wel een eerlijk man....’

‘Uwe Hoogheid zal gewis niet denken, dat ik daaraan twijfel!’ viel mevrouw in.

‘Geenzins; maar zou Eric Ralph wellicht die twijfelachtige houding niet aannemen, om u niet plotseling te ontgoochelen? Vergeef mij, mevrouw, dat ik, ofschoon

zelve moeder zijnde en wetende wat smart is, meer tot uw hoofd dan tot uw hart spreek; doch ik, richtende in uwe zaak, moet meer het eerste dan het laatste te rade gaan.'

'Ik dank Uwe Hoogheid voor die edele bezorgdheid; ontgoochelen kan mijnheer Ralph mij echter niet. Een van die kinderen is het mijne....'

'En herkent de moeder dan haar eigen kind niet, mevrouw?'

'Helaas, neen!' en de dame sloeg de beide handen voor de oogen. 'Neen, evenmin als mijn kind mij erkent.'

'En welke der twee dochters heeft dan min of meer uwe of uws mans wezenstrekken?'

'Nu deze, dan gene.'

Hare Hoogheid meende op te werpen, dat haar dit onmogelijk voorkwam, doch zij wilde de oude vrouw niet gansch of liever niet plotseling ontgoochelen; want het leed geen twijfel, die arme moeder schiep zich een tooverbeeld.

Sedert lang had zich een bepaald, een vast denkbeeld in het afgebeeld hoofd gevestigd, en wie weet of die onverzettelijke gedachte niet tot krankzinnigheid oversloeg - eene meening, die den schoutet reeds den vorigen avond losweg had opgeworpen.

Nog een lichtstraaltje schoot door de duisternis!

'Heeft uw kind niet eenig teeken, dat door een der uwen werd opgemerkt?' zeide de prinses.

De oude dame schudde diep bedrukt het hoofd.

'In dat geval....' liet Amalia met een zucht er op volgen, en stond op om als om het teeken te geven, dat zij voor het oogenblik verlangde het onderhoud af te breken.

Mevrouw Midletown begreep alles; zij vreesde dat ook hier haar de zwakke stroohalm ontsnappen zou, en deed een laatste, een krachtig beroep op het goede hart der prinses.

De ongelukkige moeder zakte zelfs op de knieën, en snikkend stamelde zij:

‘Op Uwe Hoogheid heb ik naast God betrouwd! Stoot mij niet weg, mevrouw, nu ik eindelijk, na vier-en-twintig lange jaren van zielefoltering, het geluk meen te bemachtigen, Uwe Hoogheid dankbaar zijn.’

De prinses had de oude vrouw opgericht en zeide zeer ontroerd:

‘Zeg mij, wat moet ik voor u doen?’

‘Mijnheer Ralph is in dienst van Uwer Hoogheid's zoon....’

‘U verlangt dat de valkenier gehoord worde? Dat zal vandaag zelf gebeuren. Er zal u daarna een ronde en rechtzinnige uitlegging worden gegeven. Geloof mij, mevrouw, uwe zaak heeft mij belang ingeboezemd, en indien ik balsem op de wonden des harten eener moeder en echtgenootte leggen kan, zal ik dit met innig geluk doen.’

De oude vrouw greep de hand der prinses-douairière, drukte haar vurig aan de lippen en verliet langzaam het vertrek.

Toen zij was heengegaan, bleef Amalia van Solms een oogenblik als in gedachten verzonken staan. Zonder twijfel had zij hier met eene moederlijke begoocheling te doen, en echter wie zou die mysterieuse stem, dat onverzettelijk gevoel hetwelk zich in het hart dier vrouw openbaarde, onaangemerkt durven verwerpen?

De prinses trok aan de schel, en toen de escuyer in de deur verscheen, vroeg zij:

‘Is de heer ridder de Knuyt in de voorkamer?’

‘Neen, Uwe Hoogheid, niemand dan de jonkvrouw van Wassenaer en de heer van Buisero.’

De prinses vestigde denkend het oog op het vloertapijt; in den aanvang wilde zij een tweeden persoon met de ondervraging van Eric Ralph belasten; doch nu scheen zij van dit denkbeeld teruggekomen - en zij had gelijk.

‘Gij kent den valkenier van Zijne Hoogheid?’

‘Mijnheer Eric Ralph?’

‘Juist zoo; dat hij zich onmiddellijk herwaarts begeve. Zeg aan den heer Buisero dat ik hem wacht. Verzoek de jonkvrouw van Wassenaer mij, binnen een uur, ter wandeling te willen vergezellen.’

De escuyer ging heen en de secretaris van den stadhouder trad binnen; doch de prinses was verstrooid, luisterde schier niet naar zijne opmerkingen, teekende onachtzaam een paar brieven, en de hoveling verdween zoo spoedig mogelijk, overtuigd dat Amalia van Solms, op dat oogenblik, niet zoo goed geluimd was als wel den vorigen dag.

Dat was echter niet zoo; de verschijning van die oude, eerbiedwaardige vrouw, welke sedert eene halve eeuw ongenadig door familierampen werd vervolgd, had haar diep getroffen. Er was iets grootsch in dat wezen, hetwelk, alleen gesterkt door haar godsdienstig gevoel, gansch haar leven geworsteld had en, op den rand van het graf staande, den strijd niet opgaf.

Hoe gaarne had de prinses die moedige martelares, in den avond van haar leven, den troost gegeven, naar welken zij zoo lang en zoo vurig gesnakt had; doch zij vreesde wel dat ook ditmaal de ontgoocheling het deel der arme moeder wezen zou. Immers de bewijzen van het beweerde lagen niet voorhanden?

Amalia van Solms wilde, na een oogenblik peinzens, de bezorgdheid van die moeilijke zaak ter zijde schuiven. Zij was toch niet naar de Vrijheid gekomen, om zich met dergelijke zaken in te laten; doch het beeld van de oude mevrouw drong zich telkens vooruit, en zou haar geen rust laten....

Een zacht tikken op de deur wekte hare aandacht op; de escuyer kondigde de komst des valkeniers Zijner Hoogheid aan.

Eric Ralph bleef aan de deur staan.

‘Nader, Ralph,’ zeide de prinses op goedwilligen toon. De Vrijvrouwe stond nabij het venster. De valkenier deed een paar stappen vooruit, doch bleef op eerbiedigen afstand.

‘Mijn beste Ralph, ik heb dezen morgen een onderhoud gehad met mevrouw Midletown...’ en bij deze laatste woorden zag de prinses den valkenier scherp aan. ‘U begrijpt wat dit bezoek beduidde, Ralph...’

Eric boog het hoofd, sloeg de oogen neêr en een doodelijk bleek overtoog nu zijn wezen.

‘Ik geloof dat die oude dame zich aan begoocheling overgeeft,’ sprak de prinses, voor den valkenier bemoedigend, voort; ‘doch wij moeten haar zoo min al te barsch deze illusiën ontnemen, als wij haar in een onwezenlijken kring mogen laten voortleven.’

‘Veroorloof mij, Uwe Hoogheid...’

De stem van Eric was diep bewogen.

De aandacht der prinses werd sterker opgewekt.

‘Spreek,’ zeide zij.

‘Ik ben een eerlijk kristen mensch en wil Uwer Hoogheid, zoo waar als er een God is die ons hoort, de waarheid zeggen. Neen, ik geloof dat het niet enkel begoocheling is bij die oude dame.’

‘Gij zegt?...’ viel Amalia verwonderd in.

‘Ik verklaar voor Uwe Hoogheid, dat ik maar één dochtertje heb en het tweede inderdaad een aangenomen kind is.’

Amalia omklemde met de eene hand krampachtig de gebeeldhouwde leuning van den stoel. Er tintelde vuur in haar donker oog en men zou gezegd hebben, dat al hare gramschap op den ongelukkige dreigde neêr te storten.

‘Is een dier kinderen het dochtertje van mevrouw Midletown?’ ging Eric voort. ‘Ik weet het niet, doch de omstandigheden pleiten ten gunste van dit denkbeeld.’

Dit echter vermoed ik slechts, sinds ik in de Vrijheid ben teruggekeerd.’

De valkenier boog het hoofd en sloeg de hand voor de oogen, om zijne tranen te verbergen.

‘En waarom,’ zeide de prinses streng, ‘geeft gij dan aan die ongelukkige moeder haar kind niet terug?’

‘O, Uwe Hoogheid moge het mij gelooven, ik wenschte zulks uit den grond mijns harten te kunnen doen; doch eene verschrikkelijke omstandigheid belet mij dit.’

‘En welke is die omstandigheid?’

‘Zoo min als mevrouw Midletown haar kind herkent, zoo min weet ik welk kind het mijne is - en is zij moeder, ik ben vader.’

‘Onmogelijk.’

‘Ik zweer het Uwe Hoogheid bij al wat heilig is, bij mijne zaligheid. Meer dan eens heb ik aan die dame willen zeggen: Neem uw kind, maar neem het mijne niet! Hoe lief beiden mij zijn, toch is er eene stem in mij die mij zegt: Maar uw bloed dan?’

Er lag in die woorden een toon van diepe smart, van innige overtuiging, van heilige wanhoop zullen wij zeggen.

De Vrijvrouw zette zich in den leuningstoel.

‘En die strijd is nog heviger geworden, sedert ik weet dat mijnheer Midletown, mij de eer deed naar de hand van een der meisjes te dingen....’

‘Maar ik begrijp niet hoe die verwarring mogelijk is; dat zulks van de zijde van mevrouw Midletown het geval zij, laat zich bevatten; zij toch heeft haar kind in eene lange reeks van jaren niet gezien; doch met u is dit niet zoo?’

‘Veroorloof, Uwe Hoogheid, mij eene kleine uitweiding?’

‘Volgaarne, spreek.’

‘Ik woonde in 1625 hier in de Vrijheid. Mijne arme vrouw, God hebbe hare lieve ziel, had mij een lief dochttertje geschonken. De ijselijke pestilente ziekte heerschte

in stad en omtrek. Om voor de mijnen het brood te verdienen, was ik soms dagen afwezig. Eens, toen ik met valken naar de baronnie geweest was, vond ik mijne arme vrouw dood en begraven - alles ging zoo vlug in dien ijselijken tijd van verwarring - en in de wieg naast mijn dochttertje lag een kind van denzelfden ouderdom als dit. Wie had het in mijne afgelegene woning, aan gene zij der warande, gebracht? Door welk toeval was het daar? Had men het voor de besmetting willen vrijwaren? Mijne vrouw was niet meer daar om mij te antwoorden.

Ik richtte mij tot het magistraat, doch men had wel belangrijker zaken af te doen, dan naar mijne woorden te luisteren. De schepene, die nota nam van mijne gezegden, was den dag nadien aan de ziekte bezweken, en ten einde geduld zette ik de twee kinderen op den kruiwagen, spande mijn hond er voor en ik verliet de Kempen, die als door de hand Gods getroffen was. Ik vertoefde eenigen tijd in de baronnie van Breda, eindelijk landde ik met mijne kinderen in den Haag aan. Ik beschouwde ze als de mijne, en noemde ze Elie en Retha. In 1627, toen Zijne Hoogheid de prins van Oranje, Frederik Hendrik....'

Hare Hoogheid sloeg de oogen neêr; het was die prins, welke onder alle vrouwen, haar uitkoos om zijne gemalin te zijn en over wiens dood zij, korten tijd geleden, den rouw nog droeg.

'Toen de prins van Oranje achtduizend waardgelders lichtte ter bezetting der grenssteden, en met zijne vendelen en kornetten Grol zou belegeren, volgde ik Zijne Hoogheid....'

Eric Ralph hield op met spreken. De prinses was zichtbaar ontroerd.

Hoevele herinneringen verdrongen zich op dat oogenblik in haar!

Het was in 1627, op het tijdstip dat de prins den gevaarlijken tocht van den Grol ondernam, dat hij uit de

handen van den Engelschen gezant Carleton, namens koning Karel I, de ridderorde van den Kousenband ontving, dien zijn broeder Maurits ook gedragen had! Zij herinnerde zich hoe hem dit hooge eereteken, in de Vergadering der Algemeene Staten, werd omgehangen, ‘ten overstaen van den koning van Boheeme, ridder der zelfde Orde’ en in wiens gevolg de jonge gravin van Solms in Holland gekomen was, om tot den hoogsten rang in de machtige republiek verheven te worden! De plechtigheid van de Kousenbandorde, in tegenwoordigheid van gezanten van Frankrijk, Engeland en Venetië, daagde in al haren luister voor haar op; zij vergat voor een oogenblik het tegenwoordige.

Uit den droom als wakker schietende, lichtte zij vinnig het hoofd op en zeide:

‘Gij volgdet dus Zijne Hoogheid naar Grol?....’

‘Nadat ik de beide kinderen in den Haag aan eene soldatenvrouw had toevertrouwd. De afwezigheid werd gedurig verlengd. Tijdingen over de kinderen bleven uit, en toen ik, vrij lang nadien, in den Haag terugkeerde, was de vrouw spoorloos verdwenen. Zij had, zoo vernam ik ten slotte, die kinderen in de weezen-kamer bezorgd. De kinderen kenden mij niet meer, en men had hen, onbewust met den waren naam, nieuwe namen gegeven. Het was niet mogelijk de lievelingen weêr te krijgen, en jaren bleef ik van hen gescheiden. Eindelijk, door bemiddeling van invloedhebbende personen, werden zij mij teruggegeven, beiden schoon en lief, beiden, wonderlijk voorzeker! met een onmiskenbaren zustertrek in het wezen. Ik gaf haar de namen van voorheen terug, zonder in overtuiging te kunnen zeggen, welk kind het aangenomene, welk het mijne was, welk kind vroeger Elisabeth, welk vroeger Margaretha heette.’

‘Wonderlijke geschiedenis!’ zeide de prinses mijmerend. ‘Denkt gij dat die kramer iets weet?’

‘Die kramer, Hoogheid, is slechts het werktuig in de handen van een ander, van iemand die zich Darvis noemt, doch op wien men de hand niet leggen kan.’

‘Ik weet het.’

‘En echter waagt hij zich onbeschaamd tot in de Vrijheid zelve. Gisteren, indien Uwe Hoogheid mij toelaat....’

‘Spreek.’

‘Gisteren avond was hij hier, als gildebroeder gekleed, met den driekleurigen bandelier over den schouder en bewoog zich rustig tusschen de menigte; vóór eenige dagen verscheen hij er als procureur, of als ossenkooper gekleed.’

‘De onbeschaamde!.... Ik zal er den heer schoutet over spreken. Die zaak moet opgehelderd worden, zelfs vóór dat wij de Vrijheid verlaten. Gij kunt heengaan, Ralph, en geloof mij, ik heb nog meer achting voor u dan vroeger; gij zijt een eerlijk en braaf man.’

De laatste woorden gaven aan den valkenier zijne volle gerustheid weêr; hij stamelde eenige woorden van dank en verliet de kamer.

‘Indien,’ dacht de prinses-douairière, ‘indien men eens genade en zelfs eene belooning aan dien Darvis beloofde.... Ik zal er bepaald den hoofdschoutet over spreken....’

Een aangroeiend gedruisch deed zich in de Prinsenstraat, thans de Begijnenstraat, op; de trompetten schalden, de trommels roffelden en het gejuich des volks liet zich hooren. Amalia van Solms trad aan het venster en zag andermaal de gilden van den vorigen dag; zij kwamen afscheid nemen van de Vrijvrouwe, om daarna met vliegende wimpels en vaandels, naar hare respektieve dorpen terug te keeren.

De vorstelijke familie verscheen aan de opene vensters en bracht haren groet aan de juichende schaar, terwijl een

oogenblik daarna, beneden op den dorpel der woning, de hoofdliê, de dekens en koningen der gilden, allen nog met driekleurige bandelieren, met oranjestrikken om en hanenveêren op den hoed, de Vrijvrouwe naderden.

De schelle tonen der trompet weêrklonken, de trommel werd geroerd, het vaandel werd kunstig om hoofd, middel en voeten gedraaid, ten teeken van hoog eerbewijs.

Eric Ralph was in de neêrhuizing van het kasteel, die hem tot woning diende, teruggekeerd. Niettegenstaande de bemoedigende woorden, door de prinses-douairière uitgesproken, was de man diep neêrslchtig gestemd.

Retha zat voor het venster in den leuningstoel, en tegenover haar zat Elie, die, al pratende, een zijden nachtegaals-net breide. Retha was niet wel - in 't geheel niet wel, had hare zuster gezegd, en men bemerkte dit ook zeer gemakkelijk aan haar bleek wezen.

‘Welnu, vadertje,’ zeide zij, ‘wat belangrijks had Hare Hoogheid u wel meê te deelen? Moet er inderdaad met den valk gejaagd worden?’

‘Och 't was niets...’ antwoordde Eric op bedroefden toon, terwijl hij den rug naar zijne dochters keerde, en toen Elie opstond en hem zachtjes deed omkeeren, waren de oogen des valkeniers door dikke tranen gevuld.

‘Wat is er, vader?’ riepen Retha en Elie gelijktijdig.

Ralph zette zich neêr en wischte tranen uit zijn zoo mannelijk oog.

‘'t Is eigenlijk toch geen ongeluk, kinderen,’ zeide hij; ‘'t moest er toch eens van komen.... 't Is nogmaals die zaak van mevrouw Midletown.’

‘En heeft Hare Hoogheid u van die dwaasheid gesproken?’ vroeg Retha eenigszins driftig.

‘Dwaasheid? Goed kind, ik heb aan de prinses van Oranje bekend, wat ik nog niet noodig geacht heb aan u te bekennen....’

‘En wat was er dan te bekennen, vader?’ vroeg Elie.

‘Och, 't is zoo hard het u te zeggen, maar 't moet toch zijn!’

De meisjes waren ontsteld; geen van beiden durfden nog bij den vader aandringen om het geheim te ontsluiëren, uit vrees dat zij iets allernoodlottigst zouden vernemen.

‘Ik heb haar bekend,’ zeide Eric, ‘dat ik inderdaad slechts ééne dochter heb, en een van u beiden wel de dochter van mevrouw Midletown wezen kan.’

‘En wie van ons beiden, vader, zou uw bloedeigen kind niet zijn?’ viel Elie heftig in en de bange spanning stond op het gelaat der meisjes te lezen.

‘Kinderen, lieve kinderen!’ en Eric nam in elke hand de hand van een der meisjes, en trok deze laatsten dichter bij zich, ‘de goede God heeft gewis niet gewild, dat ik deze meer liefhad dan gene. Hij heeft mij, vele jaren geleden, in twijfel gebracht en eindelijk dien twijfel doen vergeten, om u beiden als mijn eigen bloed te beschouwen.’

‘En wie denkt ge?’ vroeg Elie.

‘Elie, Elie!’ riep Retha, ‘laat in 's Heeren naam dien twijfel rusten! Een naam opwerpen, dat is ons geluk voor altijd breken. Neen, neen, wat die oude dame denkt is niet zoo; wat vader zegt is niet waar. Wij zijn en blijven, niet waar? de kinderen van Eric Ralph, aan wien wij beiden alles, ja, alles naast God, verschuldigd zijn.’

‘Gij hebt gelijk, Retha,’ liet Elie er op volgen. ‘Ja, laat dat raadsel onopgelost blijven.’

Ralph drukte zijne kinderen innig aan het hart.

‘En wat is er nu te doen, vader?’ vroeg Retha.

De valkenier trok de schouders op, en staarde starlings voor zich op den rooden steenen vloer, dien Elie met wit zand bestrooid en waarin zij daarna, met den bezem, zeer kunstig figuren geteekend had, een werk dat haar vader altijd in goeden luim bracht, doch waarop hij nu geen acht sloeg.

Na eenige oogenblikken peinzens, zeide Eric:

‘Ik weet wat er moet gedaan worden. Wij hebben, lieve kinderen, in welke gevaren dan ook, nooit den goeden God vergeten, en Hij ook is ons altijd gedachtig geweest; laat ons nu alles ook aan God overlaten. Hij heeft al die wonderlijke toevallen gewild; Hij ook zal ons uitkomst geven.’

Ja, dat was een voortreffelijk besluit, meenden de meisjes; maar het bedaarde toch zoo onmiddellijk de zoo gejaagd kloppende hartjes niet.

Wat Ralph betreft, die bedaarde inderdaad voor het oogenblik. 't Was immers tijd genoeg eene ramp te beweenen, als de ramp onherroepelijk voor hen zou staan?

Wel hadden Retha en Elie nog over het zoo aantrekkelijk geheim willen spreken en zelfs blijven spreken, en dit niettegenstaande de verklaring dat men het raadsel niet moest trachten te ontsluiëren; wel was de nieuwsgierigheid in beide sterk opgewekt, omdat zich, bovenal voor Elie, zooveel hartsbelangen aan het teêre vraagpunt verbonden; maar de vader was zeker niet geneigd het gesprek voort te zetten, en terwijl Eric onoplettend de prenten van zijn oud manoeuvreboek voor arquebusiers, door prins Maurits reeds uitgegeven, omsloeg, zag Retha mijmerend naar buiten en hield Elie het oog op haar werk geslagen; doch ieder volgde den stroom zijner gedachten.

Wat al wonderlijke denkbeelden woelden er nu door die twee kopjes!

Allengs vorderde de namiddag, en des te vroeger werd het vertrek donker, door dat de wijngaard zoo weelderig boven langs het venster groeide.

Toen Eric de prenten niet meer zag, sloeg hij het boek toe en met den elleboog op de leuning van den stoel rustend, liet hij de kin in de palm der hand zakken. Elie breide niet meer en staarde nu, even als Retha, naar buiten.

De zon ging onder, en het scheen een oogenblik dat het diep der groote beukendreef, in een vuurgloed herschapen

was; eindelijk viel de schemering, en het licht der maan glimde op het dak van het kasteel en in het water der grachten. Alles was rustig, doodsch zelfs, en men zou op dat oogenblik niet gezegd hebben, dat er iets buitengewoons in de Vrijheid plaats had.

Nabij de gracht van het kasteel stond een zwarte gestalte, die zich weinig of niet bewoog; een oogenblik verscheen die gestalte echter in het maanlicht en Elie, wier oog haar reeds eenige stonden volgde, zeide aan Retha, half fluisterend:

‘Ginds staat mijnheer Midletown.’

‘Inderdaad, hij is 't,’ zeide Retha.

‘Wat mag hem herwaarts voeren?’

‘Och, dat is licht te raden. Hij is ook door dezelfde denkbeelden gefolterd als wij.’

De vader had de gefluisterde woorden verstaan.

‘Wat belet hem binnen te komen!’ zeide Eric. ‘Doch neen,’ ging hij voort, ‘laat die pijnlijke tooneelen niet herbeginnen. Ga liever hooren wat hij verlangt, Elie. Echter, als mijnheer Midletown zou willen binnen komen....’

Elie stond met kloppend hart op en trad buiten. Ook de jongeling naderde de deur, toen hij het meisje bemerkte. Hij nam Elie's hand in de zijne, en schudde het hoofd, toen zij hem vroeg of hij niet verlangde binnen te komen.

‘Neen,’ zeide hij, ‘elke samenkomst met mij moet uwen vader op dit oogenblik pijnlijk zijn, en echter, Elie, word ik altijd naar deze zijde heengedreven. Ik weet alles wat uw vader aan Hare Hoogheid gezegd heeft, en gij begrijpt hoe gejaagd ik ben, om het raadsel opgelost te zien.’

‘Ik begrijp dit, Harry; doch mijn vader kan het. ongelukkig genoeg, zelf niet oplossen.’

‘Des te erger; doch welke ook de uitslag zij, Elie, innig zult gij immer toch aan mij verbonden zijn, 't zij dat gij mijne zuster zijt, of mijne... bruid worden zult.’

Het meisje sloeg de oogen neêr en hare handen beefden in die des jongelings. Deze hervatte:

‘Vergeef mij, Elie, dat laatste woord. Gij hebt mij nog nooit gezegd, dat gij mij lief hadt en ik ben wellicht niet in rechte zoo iets te denken....’

Elie antwoordde niet, maar bracht de hand voor de oogen; zij weende.

‘Laat ons daarover niet spreken, Harry,’ zeide het meisje na een poos. ‘God zal uitkomst geven en welk die uitkomst ook zijn moge, lief hebben zal ik u immer.’

‘Ook als bruid?’ vroeg de jongeling bedeesd.

‘Ja, ook als bruid,’ fluisterde zij. ‘Zijt gij tevreden?’

‘Ik dank u, Elie, ik dank u!’ en hij bracht hare hand aan zijne lippen.

‘Ik herhaal echter, laat ons nu daarover niet meer spreken; elk ander dan een zusterlijk gevoel zou misdadig zijn voor God. Laat ons hopen, Harry, dat men de hand kunne leggen op dien Darvis; hij alleen weet het geheim te ontsluiere.’

‘En indien dit eens niet ontsluierd werd?’

Andermaal stond men weêr voor dat verschrikkelijk raadsel, in hetwelk vijf personen betrokken waren. Ja, Elie gevoelde op dat oogenblik hoe folterend dit denkbeeld voor Midletown en zijne moeder wezen moest. 't Was als een eeuwige cirkel, waarin men meent een rustpunt te ontmoeten, doch dat nooit bereikt wordt.

Loopen tot dat men bezwijkt, weêr opstaan en denzelfden vermoeienden loop hervatten, zonder te kunnen grijpen wat men nevelachtig, twijfelachtig voor zich ziet! Arme moeder, die misschien in het graf zal dalen, zonder te bereiken wat ze een kwaart eeuw gedroomd heeft!

‘En als het nooit ontsluierd wordt?’ herhaalde Elie. ‘Waarom de werkelijkheid nu reeds zoo diep ingezien? Waarom niet tevreden zijn met het weinige dat wij weten? Harry, zijn wij niet ondankbaar jegens God met zooveel

ongeduld te toonen? Hij gaf ons het begin, Hij zal ons ook het einde geven.'

'Gij hebt gelijk, Elie.'

'Kom nu een oogenblik binnen. Vader houdt veel van u en hij heeft mij, reeds lang geleden, gezegd, dat ik u mocht liefhebben. Breng hem een goeden avond, doch spreek weinig of liever niet over de bewuste zaak.'

Schoorvoetend volgde Midletown het meisje, dat het hoofdje binnenstekend, zeide:

'Vader, Harry zou u zoo gaarne eens goeden avond zeggen?'

'Dat hij binnen kome,' zeide Eric.

Er was een oogenblik dat die vier wezens, door een mysterieusen band aan elkander verbonden, stilzwijgend de handen in elkaar geklemd hielden; zij gevoelden allen dat die band onverbreekbaar zijn zou.

Ralph was ook, toen Midletown binnentrad, kalm gestemd. Had Rheta hem een goed en hartelijk woord toegesproken? Zonder twijfel, en zij was er blijkbaar in geslaagd, de wonde zijns harten te balsemen.

Midletown bleef slechts een oogenblik. Zijne moeder, zeide hij, was ten gevolge der ontroeringen, onwel en hij wenschte haar niet alleen te laten. Morgen, indien Eric het toeliet, kwam hij dezen, over eenige te nemen maatregels, spreken.

Ralph stemde daarin volgaarne toe, en verzocht den jongeling zijne groeten, even als die der meisjes, aan zijne moeder over te brengen.

X. De Jonkvrouw van Wassenaer.

De Vrijheid was sedert eenige dagen vol leven en beweging, niet alleen Stoffel's *Vryheyt*, niet alleen aan de huizen waar de voornamen gasten logeerden, aan den *Moriaan*, de *Spaenkarre*, den *Ossenkop*, het *Heybloemke* en andere herbergen, waar paarden, koetsen en gegalonneerde knechten te vinden waren, maar ook op het plein voor het Vrijheidshuis en langs den daarop gebouwd kerkhofmuur.

De kramers, goochelaars, kunstmakers, hansworsten, kwakzalvers en ander Bohemer volkje, dat wij reeds vroeger, op een avond, de stad zagen binnentrekken, had de toelating bekomen om zijne uitstallingen te doen en zijne vertooningen te geven.

Langs den muur waren de met grauw linnen overdekte kramen en tenten opgeslagen, en niet zelden waaide boven dit of dat kraam het *Oranje-blanje-bleu*, om des te beter de aandacht te trekken.

Zelfs het geschilderde doek waarop, in verschillende compartimenten, eene verschrikkelijke moordgeschiedenis was afgebeeld, ontbrak destijds op de zoogezegde 'foore' of kermis zoo min als nu. Even als nu bommelde er de trommel, schalde er de trompet van den hansworst, den tandentrekker en den kwetszalver of kwakzalver; even als nu vond men er kramers met kaneelkoek, moppen, wafels, olieballen en andere lekkernijen; kramen met kinderspeelgoed, met allerhande snuisterijen voor sieraad in kamers en op toilette-tafels, houten kammen, poeierdoozen, naalden,

handschoenen, terwijl daar naast de paternoster, het gebedenboek en het bidprentje waren uitgestald.

Wij bevinden ons aan den kerkmuur, die, vóór het Vrijheidshuis, de groote kerk omlijst.

Eene talrijke volksmenigte verdringt zich op het plein, want men verwacht Hare Hoogheid met gansch haren stoet. Op het oogenblik dat wij wachten, is Amalia van Solms in de kerk, waar men zich voorstelt een aantal muziekstukken uit te voeren, 't geen echter, zoo staat er geschreven, door den grooten volksdrang onmogelijk werd, ofschoon het orgelspel dat destijds in de kerken na de diensten gebruikelijk was, wel zal geslaagd zijn.

Daken en vensters, die op het marktplein uitzicht hadden, waren andermaal opgekropt met menschen; op de straat, en alwie geene hoogte bereiken kon, gingen de poorters op de teenen staan en de stevig gebouwde vaders droegen de kleine jongens op de schouders.

Gelukkig zij die te paard gekomen waren en tusschen het volk plaats hadden gevonden. Men had de prinses nu reeds herhaalde malen gezien, doch zij was bepaald het middenpunt eener vereering geworden, die zelfs niet zou ophouden wanneer zij eens zou vertrokken zijn.

Na het bezoek in de kerk, zou Hare Hoogheid bij den schoutet ontbijten, welk ontbijt, volgens den nauwgezetten rekenmeester van dien tijd, 150 gulden kostte.

Een lange stoet van prinsessen, edelen en eerejoffers, volgde Hare Hoogheid naar het huis van den overheidspersoon.

De vrouwen waren in zijde van verschillende kleur uitgedoscht. Allen droegen den tabbaart of hongerlijn, deze in bleek groen, die in lichtblauw, gene in appelbloesemkleurige satijn, en schier allen met gouden en zilveren boordsels omzet. De hoedjes met pluimen, de de groote kragen niet zelden met kant omzet, de peerlen om den hals en de braceletten, de geparfumeerde hand-

schoenen, de prachtige vederwaaiers zijn, in vorm, en eenige dezer voorwerpen ook in kleur, verschillend.

Laat ons de ‘moesjes’, die nieuwigheid, welke in de hooge wereld begint op te dagen, en het kleine masker, dat naast de krullende en tot op de borst neêrdalende haarvlecht, afhangt, niet onopgemerkt voorbijgaan.

Vele heeren dragen pruiken of lang haar, den breedgeranden hoed en een platten of geplooiden kraag, wambuizen van fluweel in verschillende kleur, en veelal met gouden knoopjes op de borst; witte handboorden, breede broeken tot aan de knieën, hosen van fluweel of laken, breede en mollige laarzen, prachtig gestikte degenbandelieren - kortom, mannen en vrouwen stellen eene pracht ten toon, welke gansch de Vrijheid, en zelfs de bevolking van uren in den omtrek, in rep en roer brengt.

Onze Kempische bevolking was, ter goeder trouw, nieuwsgierig; doch deze niet zeer berispelijke neiging werd, door sommige personen van het gevolg, niet altijd vriendschappelijk opgenomen. Al waren de Hollandsche heeren prachtig gekleed, trotsch op rijkdom en macht, roemend op hunne beschaafde manieren en hunne beleefdheid, toch kwam de oude, stugge Hollander, ‘een mensch van de oude wet’, zegt Roemer Visscher, meer dan eens te voorschijn, dat is, volgens den dichter, ‘onbeleefd’, vrij en stout.

Wij laten het ontbijt met allerhande room- en andere taarten, fruit, visch, wildbraad, rijnwijn, Chably, *vin d'Ay* rustig afloopen, en wachten de gasten in den wijden tuin, die zich achter de woning van den schoutet uitstreckte, en voor die dagen een wezenlijken lusthof mocht genoemd worden, waarin het tuinbeeld, het arduinen waterbekken, het vierkante bloembed, de zonnewijzer, zoo min ontbraken als het stijf geschoren prieel en de rechtopgaande haag.

Amalia van Boekhorst, wier oom Heer van Wimmenam was, en Helena van Wassenaer, de eerste eene ietwat

statige blondine en de tweede eene vroolijke, vlugge brunette, beide jong en schoon, werden vergezeld door mijnheer Buisero, nadat de griffier Musch - die in 1636 te Turnhout te vergeefs over het bestand met Frankrijk onderhandeld had en al de staatkundige bijzonderheden aan de joffers opdischte - beiden had verlaten, om zich een oogenblik bij ridder de Knuyt te voegen.

Wat gaven die jonge, levenslustige joffertjes om al die oude, bestoven en door de gezanten moeilijk aaneen geknutselde resolutiën en acten; er was iets dat haar veel nauwer aan het hart lag, namelijk de vrijaadje van den flinken Midletown, de wonderlijke geschiedenis zijner zuster en vooral de hooge gunst, waarin hij bij Hare Hoogheid bleek te staan.

Niemand dan mijnheer Buisero kon haar ten dezen opzichte inlichtingen geven.

‘*Monsieur le secrétaire,*’ had Helena van Wassenaer in de ‘francoysche’ taal gezegd, ‘zonder uwe komst had de greffier Musch ons al de perkamenten, tusschen hem en den Franschen gezant *monsieur* Charmassé, nu ruim een dozijn jaren geleden, gewisseld, voorgelezen, *ouf! nous l'avons échappé belle.*’

‘O, als de greffier op dat stokpaardje komt...’ zeide de sekretaris.

‘*Dieu nous garde!*’ liet er de jonkvrouw Amalia op volgen.

‘U begrijpt, mijn waarde Buisero,’ hervatte Helena, ‘dat wij liever iets hooren uit het tegenwoordige, dan wel uit het verledene....’ en de toon waarop die woorden gezegd werden, liet wel blijken dat er iets meer onder schuilde, dan de oppervlakkige toehoorder zou veronderstellen.

‘En dat tegenwoordige?’ zeide de sekretaris, en zag schelmsch lachend naar de brunette, die hem niet minder schelmsch uit den hoek van het oog, en het gelaat deels achter den waaier verborgen, aankeek.

‘Wel, alwetende secretaris,’ liet er de jonkvrouw op volgen, ‘met wat acten en resolutiën houden jonge meisjeshartjes zich vooral bezig?’

‘Ik heb u begrepen, *mesdemoiselles!*’ antwoordde mijnheer Buisero lachend, ‘de geschiedenis van mijnheer Midletown werpt voor u meer verscheidenheid in het leven te Turnhout, dan al de feesten, welke de heer schoutet en schepenen ons voorbereiden.’

‘O, toch niet!’ liet er de fiere Amalia van Boekhorst op volgen.

‘*Au contraire!*’ antwoordde de levendige brunette, die meer het hart op de tong had. ‘Ik beken volgaarne dat ik nieuwsgierig, recht nieuwsgierig ben. Amalia is het evenzeer.’

‘In 't geheel niet,’ onderbrak deze.

‘Heer secretaris,’ fluisterde Helena, en met de blijkbare bedoeling dezen te plagen, ‘zijt gij niet bang dat mijnheer Midletown, ik zal niet zeggen, u het gras onder de voeten zal wegscheren, maar de veder uit de hand zal wegkapen?’

Mijnheer Buisero maakte eene beweging met het hoofd, die moest doen veronderstellen dat de zaak hem zeer bedenkelijk voorkwam; vroolijk gemaakt door den plaaggeest van het ‘Wassenaertje’, zooals hij de brunette wel eens vertrouwelijk noemde, antwoordde hij even fluisterend als zij:

‘Ja, mijnheer Midletown klimt dagelijks hooger in de achting van Hare Hoogheid, en als hij eens secretaris zou geworden zijn, zou *mademoiselle* van Wassenaer....’

‘Ondeugend!’ viel Helena in. ‘Ik zou er mij trouwens wel voor wachten. De valkeniersdochter is daar, en het spreekwoord zegt immers: Al wat van katten komt, dat is gewoon te muizen; met eene variante zou men kunnen zeggen: Al wat van valken komt, dat is gewoon te klampen!’

‘Och, ik weet niet hoe men zooveel belang in die valkeniersdochter stellen kan!’ zeide de jonkvrouw van Boekhorst, met een onverholen misprijzen.

‘*Mais, ma chère*, het schijnt dat Hare Hoogheid zich bijzonder druk met die meisjes bezig houdt,’ viel jonkvrouw van Wassenaer in. ‘Men zegt zelfs dat die nuffjes voortreffelijk zingen, gedichten lezen, muziek maken en wie weet, Amalia, of wij niet spoedig voor deze twee opgaande sterren in het donker zullen verdwijnen!’

‘Men schuift den adel zoo gemakkelijk niet ter zijde,’ zeide de fiere Amalia.

‘En gewis niet als hij zoo'n bevallige exemplaren levert, als die welke *mademoiselle* Helena denkt bedreigd te zien,’ zeide mijnheer Buisero, die overigens aan de blondine duidelijk maakte, dat dit alles slechts kortswijl was. Maar donker zag de jonkvrouw echter voor zich uit, toen Hare Hoogheid zich op eene der tuinbanken neêrzette en Midletown, naderbij geroepen, de eer had zich geruimen tijd met de prinses te onderhouden.

Als volleerde hoveling, ging Amalia van Boekhorst elke beweging, elke uitdrukking der wezenstrekken bij de verschillende personen na, en ofschoon zij geen woord van het gesprek verstond, kwam zij innerlijk tot de slotsom, dat mijnheer Midletown de aandacht der prinses boeide en een gevaarlijk mededinger worden kon.

Dat denkbeeld uitte zij echter niet; maar de jonkvrouw van Wassenaer bekende zulks rondweg, ‘indien’, voegde zij er bij, ‘Hare Hoogheid zoo wispelturig was als tijdgenootenbeweren.’

‘Heeft Hare Hoogheid, bij haar bezoek in het verlaten kasteel, ook een bezoek gebracht aan de dochters van Eric Ralph?’ vroeg de jonkvrouw van Wassenaer aan den welwillenden secretaris.

‘Voorzeker,’ luidde het antwoord; ‘de prinsesdouairière heeft een der meisjes gevaarlijk ziek bevonden

en haar escuyer is den doctor Harer Hoogheid, die zijnen intrek bij den hoofdman der *Jonggesellen* genomen heeft, onmiddellijk gaan ontbieden.’

‘t Schaap zal ziek zijn van ontroering,’ zeide Amalia spottend.

De jonkvrouw van Boekhorst werd juist door den graaf van Brederode aangesproken, en dit was voor haar eene voortreffelijke afleiding, want, hoe nieuwsgierig ook, had zij de macht op zich zelve dit te onderdrukken.

Wat de jonkvrouw van Wassenaer betreft, deze vernam nu nog van mijnheer Buisero, dat Hare Hoogheid vooral het raadsel, opzichtsens een der dochtertjes van den valkenier, wilde opgelost zien, en des morgens op de pui van het Vrijheidshuis, onder trompetgeschal, had doen afkondigen, dat men aan den genaamden Darvis volkomen vrijheid zou verleen, indien hij zich voor den presidentschepene wilde aanbieden, om eene verlangde inlichting te geven.

‘De knaap stond wellicht onder het volk zelf naar de afkondiging te luisteren,’ zeide de jonkvrouw.

‘Wie weet!’ liet er de secretaris op volgen.

Darvis was, sedert de komst der hooge bezoekers in de Vrijheid, niet minder dan Midletown, een der hoofdpersonadjes in de gesprekken der adellijke vrouwen en heeren geweest. Hij was van lieverlede een fantastisch, en door zijn verblijf op het galgenveld, zelfs een duivelsch wezen geworden, eene soort van wilden jager of bokrijder, en de zoo verlichte, gereformeerde dames uit den Haag, waren ten zijnen opzichte zoo superstitieus, dat de domme, katholieke Kempische vrouwen er hartelijk meê lachten.

De jonkvrouw van Wassenaer verloor dan ook, toen het gesprek eenige oogenblikken op dit punt verwijlde, eene goede dosis van hare vroolijkheid en plaagziekte; zij bekende zelfs aan den secretaris van den stadhouder, dat zij niet ontevreden zou zijn, als Hare Hoogheid het

teeken tot opbreken geven zou, en men eindelijk dat akelige land met zijne eentonige heiden, donkere bosschen, ongebaande wegen, stinkende moerassen en verarmde dorpen verlaten zou.

Inderdaad, Holland met zijne sierlijke steden, opkomenden bloei, ontluikend gezellig verkeer, vooral den Haag met zijn prachtig bosch, lusthuizen en zee, was wel te verkiezen boven de verwaarloosde en door den langdurigen oorlog uitgemergelde Kempen, ofschoon ginder, te dien tijde, de Darvissen zoo min vreemd waren als in den Lande van Turnhout en de 'gielers' of dieven, er zelfs zoo degelijk gevestigd waren, dat zij hunne eigenaardige taal hadden.

Het gesprek dreigde recht akelig te worden, toen juist ridder de Knuyt, vergezeld door een paar heeren, eenige afleiding kwam geven.

'De overheden van den Lande,' zeide de langneuzige staatsman, 'zijn inderdaad mild met geschenken.'

'Nog altijd?' liet er het Wassenaertje op volgen.

'Aan prinses Albertina schonken zij een stuk allerprachtigst linnen: twee en vijftig ellen aan 2 gulden 18 stuivers de el.'

De jonkvrouw dacht: 'Ik heb altijd gezegd, dat die Knuyt uitmuntend veel aanleg had, om eene zuinige Hollandsche huisvrouw te worden,' en het Wassenaertje dacht wellicht zeer juist, want de achtbare heer van Oud- en Nieuw- Vosmaer was algemeen bekend om zijne vastheid in de beurs, hetgeen hem door den adel nog meer euvel genomen werd, omdat hij van burgerlijke afkomst was.

'Aan mevrouw de gravin van Brederode en mevrouw de douairière Dona,' sprak de raadsheer van Zijne Hoogheid vóort, 'elk eene fijne tijk 1¼ dobbel zegels, ter waarde van 66 gulden.'

De jonkvrouw deed een gebaar van bewondering; maar

dacht andermaal: ‘Bepaald, die Knuyt heeft den burgerman nooit kunnen uitschudden.’

‘Aan de kamerbedienden der prinses gaf men niet minder dan 33 gulden, aan den hofmeester van graaf van Brederode, 31 gulden; aan de hellebardiers der prinses, 6 gulden 13 stuivers en aan den secretaris...’

‘Verontschuldig mij, heer ridder,’ onderbrak mijnheer Buisero ongeduldig den nauwgezetten rekenmeester, ‘Zijne Hoogheid schijnt mij te wenken!’ en voordat de ridder het vervolg zijner mededeeling kon doen, was de secretaris, altijd vergezeld door de jonkvrouw van Wassenaer, de groep genaderd waar de vorstelijke personen zich bevonden.

‘Die vrekkige Knuyt,’ zeide de jonkvrouw tot haren geleider, ‘is boos omdat men hem niet eenige carolussen in de hand heeft gestopt.’

‘Fy, jonkvrouw,’ liet er mijnheer Buisero met een fijnen glimlach op volgen.

Het paar wandelde te samen langs het waterbekken en de bloembedden, want de prins had zijn secretaris niet gewenkt; maar mijnheer Buisero vreesde dat, toen mijnheer de Knuyt aan het kapittel der ‘secretarissen’ kwam, hij ook hem zou hebben genoemd. ‘t Was echter aan den geheimschrijver van graaf Willem-Frederik, gouverneur van Friesland, dat de magistraten 10 gulden 8 stuivers hadden toegestaan.

Toen jonkvrouw Amalia, al koutende, de groep vorstelijke personen, rond of nabij de bank geplaatst, genaderd was, hoorde zij Hare Hoogheid tot den jongen Midletown zeggen:

‘Mijnheer Midletown, wil ons morgen vergezellen bij het bezoek, dat wij in het Grootenhoutsbosch willen afleggen, en bepaald verwacht ik u in het gezelschap, als wij in de Arendonksche heide ter jacht gaan met den valk.’

Al die onderscheiding, den zoon van den banneling bewezen, suste de smart der oude moeder niet.

Dag en nacht plaagde haar het denkbeeld, dat haar kind op eenige voetstappen van haar verwijderd leefde, en zij het niet herkennen mocht. Innig overtuigd was zij, dat Eric Ralph rechtzinnig handelde en hij, even vurig als de moeder, het geheimnisvolle raadsel wenschte opgelost te zien.

Alle ondervragingen, alle inlichtingen, alle herinneringen leidden tot niets. Na eenige oogenblikken in gissingen gedwaald te hebben, stond men weêr voor de bronzen deur, op welke, even als in Dante's dichtstuk, geschreven stond: 'Doe afstand van alle hoop.'

't Ging Eric evenzoo, en men hoopte nog enkel op Darvis.

In dien zin had Hendrik Midletown, toen de prinses een oogenblik op dat kapittel neêrkwam, gesproken.

Na het ontbijt gingen de vorstelijke bezoekers, met hunnen stoet buiten de stad, de volksfeesten, het ringsteken en het ganstrekken zien, welke ditmaal vroolijk gestemd afliepen, doch anders, in de Kempen zoo wel als elders, wel eens met eene beksnijderij, een messengevecht en later met een dubbeltjesgevecht eindigden.

De hooge bezoekers namen plaats op eene heerlijke weide, terzijde de warande, achter het oude gasthuis gelegen en de ringstekers joegen hunne paarden met vernieuwden moed onder den ring, en de ganstrekken de boerenkarren, in dolle vaart, onder de aan de lijn gebonden gans door. Afzichtelijk vermaak en dat slechts met moeite, eeuwen daarna werd uitgeroeid!

Ook vonden de joffertjes en de prinsesjes dat spel zeer akelig, en op het voorbeeld Harer Hoogheid, ging men dieper de warande in, waar Midletown eene recht dichterlijke plek beloofde aan te wijzen.

Dichterlijk was inderdaad de weide waar men landde,

aan deze zijde beschaduwd door de breedgetakte boomen der warande en voor zich uit een heerlijk vergezicht opleverend, waar de zon achter een paar landhoeven, een wenkenden windmolen en het geboomte, in een wijd uitgespreiden gloed, onderging.

't Werd daar inderdaad een geïmproviseerd feest; iedereen bewonderde den prachtigen zonneondergang, men vleidde zich in groepen op het gras neêr; de hoofdschoutet deed weldra den roomer verfrisschenden wijn rondgaan, en toen men eensklaps achter het geboomte de tonen eener muziek hoorde, zeker niet zeer keurig, maar toch voortreffelijk, de omstandigheden in aanmerking genomen, sprongen de jongste dames en heeren recht en riepen: 'Eene sarabande, een menuët.'

Hare Hoogheid knikte toestemmend, en glimlachte tevens tevreden om de kiesche oplettendheid van Midletown die met toestemming van den schoutet, in den omtrek der ringstekers en ganzentrekkers, een drietal muzikanten had weten aan te werven.

De prinsesjes en staatsjoffers waren recht vroolijk gestemd. Amalia van Boekhorst ging statig, Helena van Wassenaer, vroolijk en prettig als zij was, aan de hand van haren kavalier, ten dans en die kavalier was Hendrik Midletown, hetgeen vooral door mijnheer Buisero werd opgemerkt, die, in het voorbijgaan, aan het Wassenaertje vroolijk toefluisterde:

'Reeds op weg naar mijne voorzegging, jonkvrouw?'

'Dat herinnert mij het morgenfeest van den 1ⁿ Meidag, in Engeland,' zeide de gemalin van den stadhouder. 'Ge weet, Willem, 't is in Oud-Engeland eene nationale gewoonte, de eerste Meizon te zien oprijzen.'

'Een flauw aandenken, liefste,' antwoordde de stadhouder.

'O ja, zonder vergelijking gewis; maar ik zeg ook enkel dat deze vereeniging, die vroolijke groep, de rond-

gaande bekers, de dans, de muziek en eindelijk de zon, mij den Meimorgen in het bosch van Lewisham, op een paar mijlen van Greenwich, te binnen brachten.’

‘Zonderling,’ zeide de prinses-douairère, ik dacht aan dezelfde plechtigheid. Het hof echter volgt die gewoonte maar schaars meer, niet zoo, Mary?’

‘Schaars, inderdaad.’

‘Was het niet onder koningin Elisabeth, Mary, dat men voor het laatst op eene gedenkwaardige wijze den Meimorgen van 1602, toen de koningin zeventig jaar oud was, en zij twee dagen te voren te Richmond met den hertog van Nevers nog het bal opende, is gedenkwaardig gebleven?’

Gedenkwaardig, zeide de dochter van Karel I, en voorzeker dat is die Meidag wel, want eeuwen nadien glimlacht men nog om die oude harpij, welke, zich eeuwig jong wanend - omdat zij zich sedert jaren niet meer in een spiegel had durven bekijken, en zich enkel beoordeelde naar de laffe vleitaal harer hovelingen en aanbidders - in haren krakenden ouderdom zich nog aan dans overgaf, en gaarne naar de dubbelzinnige taal der minnarij luisterde!

Toen die bloedige Beth niets meer was dan een met juweelen en kant opgetooid geraamte, wierp zij zich - gewis om de wroeging van haar geweten te versmoren - in den stroom der genietingen: bals, muziekfeesten, optochten in prachtige koetsen, spelevaren in vergulde jachten, dansen op het gras, feestmalen, jachtpartijen, en ook dat optrekken, met gansch haar hof, naar het bosch van Lewisham, om de opgaande Meizon te begroeten.

Doch de Meizon deed dat geraamte niet meer herleven, zooals de blaêren der boomen, de bloemen op de hellingen, evenmin als de wijn en de gekruide spijzen nieuwe levenssappen aan hetzelfde gaven.

In de oogen harer hovelingen was zij, in het midden van al de bloemen en juweelen, het onverbiddelijk ver-

schijnsel der dood, die spot met alle aardsche macht en grootheid.

Zelfs hare aanbidders van voorheen onderdrukten zorgvuldig elken spotlach, als zij dat geblankette geraamte, stijf staande van edelgesteenten, zagen handelen gelijk de maagd van twintig jaren, in plaats van eene aan den ouderdom passende voorbehouding aan te nemen.

Wij zeggen, zij onderdrukten zorgvuldig elken spotlach, want dezen laatste zou de gekroonde duivelin met den dood hebben betaald.

En om die reden was die Meimorgen van 1602 gedenkwaardig gebleven! De prinses-douairière wist het wel, en zij was te verstandig om zich, ofschoon nog in den bloei der jaren, in dergelijke strikken te verwarren. Niettemin zou hare kleine hofhouding hiervoor weldra alle elementen hebben opgeleverd, indien zij zelve slechts eenige neiging daartoe aan den dag hadde gelegd. Mochten sommigen dus aan de oplettendheid jegens Hendrik Midletown, een gansch bijzonder karakter hebben toegekend, zij bedrogen zich, en 't was alsof de fijngevoelige vrouw hen eene openbare logenstraffing wilde geven, toen zij met welgevallen de jonkvrouw van Wassenaer en mijnheer Midletown toejuichte.

‘Een flink paartje,’ zeide Hare Hoogheid glimlachend, en zij klapte in de handen, hetgeen door gansch den stoet van toeschouwers werd nagevolgd.

En dat was het inderdaad; want al was Midletown soms nog wat naïef en zelfs eenigszins verlegen, toch deed hij zich zeer goed voor en was zelfs meer ‘bereisd’ dan men dit, voor zijne jaren en de afgelegenheid der Vrijheid, aanvankelijk denken zou. Niet lang zou hij in den hofkring verkeerd hebben, of de daar in voege zijnde manieren zouden hem ten eenemale eigen zijn geweest.

Dat de jonkvrouw van Wassenaer de oplettendheid gaande maakte, was geen wonder; dat levendig, lief en

tevens goedgehartig meisje vond voortdurend bewonderaars, en 't was misschien wel deels omdat Midletown zijne bewondering elders scheen geplaatst te hebben, dat zij hem op hare beurt heimelijk bewonderde.

Midletown had voor Helena van Wassenaer eenige oplettendheden gehad, die haar niet waren ontgaan en eer de hooge wandelaars andermaal de Vrijheid hadden bereikt, ging het Wassenaertje, schier niet meer luisterend naar hetgeen de kavalieren haar vertelden, mijmerend en ingetogen voort, van tijd tot tijd, achter den waaier, naar den kant loerende, waar de zoon van den banneling zich bevond.

Op dat oogenblik sloop er een boos gevoel in haar hartje, namelijk dat der jaloezie; boos, zeggen wij, want het denkbeeld kwam in het meisje op, om aan de valkeniersdochter de prooi te ontnemen, zonder nog te denken wat toekomst er voor haar uit de toenadering tot Midletown ontstaan zou. 't Was meer het hoofd dan het hart, dat op dit oogenblik sprak; doch ook dit laatste zou op zijne beurt beginnen te spreken.

Hoe diep, hoe peilloos diep Helena van Wassenaer dat gevoel in de geheimste plooien van haar hart verborgen hield, toch scheen een oog iets van dat alles bemerkt te hebben; want toen mijnheer Buisero haar voorbijtrad, zag hij schelmsch ter zijde, lichte bestraffend den vinger op en fluisterde lachend:

‘Wassenaertje, Wassenaertje!’

De jonkvrouw trachtte te glimlachen, doch zij hield plotseling den vederwaaier voor het aangezicht, want zij gevoelde dat zij ietwat kleurde. Dan, zich geweld aandoende, hernam zij hare vroolijke luim en scheen het gebeurde als een kinderspel te vergeten; doch in den loop des avonds dacht zij meer dan eens aan den zoon des ballings.

Sedert eeuwen was de jacht eene eigenaardigheid der Kempen: de wijde heidevlakte, de bosschen, de vennen

en moergronden waren als zoovele verblijven van allerlei gevogelte, en zelfs vertoefde er in de bosschen viervoetig wild, dat nu sedert lang verdwenen is: immers, de wolf en het wild zwijn waren niet zeldzaam in de bosschen van Taxandria.

Reeds in 1410 werd in de Vrijheid het Consistorie van den Horen, een gerechtshof voor alles wat de jacht betrof, opgericht.

Twee eeuwen later bestond een groot deel der bewoners van het kwartier der Kempen en verdere Noordbrabandsche dorpen, eene landstreek zeer ‘steriel en onversien van andere coopmanschappen’, uit valkeniers, ‘hun generende met valken en andere dyergelycke vogels te trynen, om deselve daernaer te presenteeren ten dienste van dezen en andere princen’ - zoo luidt een vertoogschrift van het Turnhoutsche magistraat, in antwoord op het ten advieze gezonden plan, om, na het traktaat van Munster, het Valkenhof op te heffen en naar elders over te brengen.

Geen wonder dus, dat die oude en als ingeboren zucht naar jachtfeesten, oud en jong ten huize uitdreef, toen men vernam dat de prinses douairière den volgenden dag in de Arendonksche heide ter jacht zou gaan, ten minste de prinsessen en eenige edelen zouden in koets den weg naar Arendonk volgen, aldus zooveel mogelijk de jacht bijwonen, en daarna een bezoek aan dit dorp, ook eene Vrijheid, brengen.

Mevrouw Albertina, gemalin van den gouverneur van Friesland, en eene van Amalia's dochters, en de twee jonkvrouwen, welke wij reeds vroeger hebben ontmoet, hadden het verlangen uitgedrukt, de jagers te paard te vergezellen en, toevallig, Midletown's flink en mak paard werd door Helena van Wassenaer bereden, terwijl hij zelf, in het gevolg van den prins, het paard van een zijner vrienden besteeg, na de jonkvrouw met al de hoedanig-

heden en kleine gebreken van haar rijbeest te hebben bekend gemaakt.

Overigens, de jongeling bleef tamelijk trouw aan de zijde der jonge jageres, en moest zijn paard zich soms een paar stappen verwijderen, of bracht het toeval haar een ander kavalier op zijde, dan toch wist het Wassenaertje het zóó te schikken, dat zij andermaal naast Midletown te recht kwam.

De bonte stoet verliet de Vrijheid.

Het was eene mengeling van jageressen, kavalieren, ruiters, leden van het Consistorie, weigezellen, valkeniers, knechten met rustige hazewinden en blaffende brakken.

De prins, zooals de meeste edelen, was in het zwart gekleed; hij droeg een kleinen hoed met witte veêr, en had hooge rijlaarzen aan. Naast hem reden Albertina, zijn oom de graaf van Brederode en zijn schoonbroeder Willem-Frederik.

't Was een heerlijke September-middag, en meer dan eens had de prins, als hij gelegenheid vond, tot Eric gezegd: 'Goed weêrtje, Ralph; ik hoop op eene goede vangst.'

Op de heide gekomen, ving de jacht aan. Wij volgen echter den prins, in wiens tegenwoordigheid wij de personen ontmoeten in welke wij het meeste belang stellen.

Wat de karossen betreft, deze volgden, op eenigen afstand van de jacht, de baan; de prinses-douairière had de roode gordijntjes ter zijde geschoven, om een vrijen oogslag op het wijde heiveld te kunnen geven, hetwelk er op dat oogenblik met zijne purpere bloemen, zijne blauwe waterplassen en zijn dichterlijk vergezicht, recht schilderachtig uitzag.

Te vergeefs wachtte Hare Hoogheid op een reiger, ooievaar of zwaan in de lucht; het was alsof die vogels den jager een slechten dunk van het jachtveld wilden geven en voor het toekomende ontmoedigen.

Eindelijk wierp de prins zijnen valk; doch het was de moeite niet waard hem de gepluimde kap van den kop te nemen en de veters los te maken; uit verveling had Willem den valk op een pluvier geworpen, die ook met een enkelen stoot neêrplofte.

Om de waarheid te zeggen, moeten wij aanmerken, dat het wild, te dien tijde, juist niet zeer overvloedig voorhanden was.

't Was inderdaad zooals Eric Ralph gezegd had: de edicten waren rekkelijk geworden, en ofschoon er geschreven stond, 'alsoo wij verstaan datter eenighe van famelooze ende seer onachtbaer conditie, gelyck vilders van peerden, ende diergelycke, hun dagelyks vervorderen te jaghen', en de bedreiging van zware straf op die woorden volgde, gingen de 'fameloozen', dag in dag uit op strooptocht, zonder zelfs te letten op de woorden van het edict: 'soo dat het sy hayr met hayr ende pluym met pluym.' -

Geweren, bussen, pistolen, netten, stroppen, buidels - alles was den strooper wel.

De prins was wel eenigszins te leur gesteld; Eric Ralph integendeel diep ontmoedigd. Het werd bepaald eene mislukte jacht. Toch hield men een paar uren met jagen aan.

Toen men eindelijk, onder een paar breedgetakte beuken, die aan het karrespoor stonden, afsteeg om zich te verfrischen en de koetsen der prinses, die van Arendonk moesten terugkeeren, in te wachten, telde men slechts vijf hazen, eenige sneppen en pluvieren.

Honden, paarden, weigezellen, valkeniers, jagers en jageressen zochten een oogenblik het lommer. Men spreidde een wit 'ammelaeck' uit en de hooge gasten zetten zich op den met heide begroeiden grond neêr.

Brood, vleesch, kaas, fruit en een goede dronk Rijsche wijn lieten zich heerlijk smaken. De knechten goten, op

eenigen afstand van de groep, in de schaduw van het kreupelhout gezeten, lustig den kroes vol bier en verzorgden de honden. De valkeniers en weigezellen vormden een andere groep.

‘Mijn beste Eric,’ zeide de prins tot den valkenier Ralph, die inmiddels de hoofdgroep genaderd was om kap en veters van den onrustigen valk wat nader te onderzoeken, ‘mijn beste Eric, onze jachten in de Vrijheid zetten zich juist niet veelbelovend in. Geduld echter.’

‘Het spijt mij, dat Uwe Hoogheid eene eerste teleurstelling moet ondervinden,’ antwoordde Ralph.

‘Ta, ta, ta,’ liet er Willem op volgen. ‘Wij moeten voordeel en tegenslag immers voor lief aannemen,’ en zich nu tot de dames wendende, ging hij voort: ‘Ik hoop toch dat mijne zuster en hare lieve gezellinnen, zich niet al te erg verveeld hebben.’

‘O neen,’ zeide de jonge prinses, ‘en gewis de jonkvrouw van Wassenaer niet,’ voegde zij er schalks bij; maar niet zoo luid dat deze de woorden verstond; echter merkte deze wel, aan de gebaren en aan de uitdrukking der wezenstrekken, dat men zich met haar bezig hield.

Toen de prinses de hooger gemelde woorden sprak, was Helena van Wassenaer pas opgestaan en toefde, op eenige stappen van de groep, naast Mijnheer Midletown, om - zoo het scheen - het landschap in oogenschouw te nemen; want de jongeling hield den rechterarm uitgestrekt en wees en noemde de dorpstorens, die, aan gene zij der heide, boven een gordel bosschen, opstaken.

Het denkbeeld dat men haar bespiedde, deed Helena den jongen Hendrik verlaten en, ietwat rood gekleurd, 't was wellicht tengevolge der Septemberwarmte, voegde zij zich andermaal bij Amalia van Boekhorst.

‘Wij spraken van u, jonkvrouw,’ zeide de prins tot Helena.

‘Zeer vereerend, Hoogheid, voor mij,’ luidde het antwoord.

‘Wij vroegen aan onze zuster, of de jonkvrouw van Wassenaer zich ter jacht vermeid had?’

‘Hoe zou het anders kunnen wezen in dergelijk gezelschap, Hoogheid?’

Dat was een tweeledig antwoord: het liet immers raden in welk gezelschap de jonkvrouw zich vermeid had, en gewis had zij, bij verder aandringen, de courtoisy ten gunste van den stadhouder doen uitvallen.

Mijnheer Buisero leunde tegen den beukenstam, de armen op de borst gekruist en volgde, met een schalksch oog, elke der bewegingen van de jonkvrouw; trouwens, hij was er zeker van, deze zou zich zoo gemakkelijk door den prins niet in het net laten vangen.

Als hoogst behendig en bedreven in de schermkunst, pareerde zij in dien woordenstrijd iederen stoot en hield de zwakke zijde zoo voortreffelijk bedekt, dat de stadhouder weldra van den aanval afzag en mijnheer Buisero, misschien alleen, in het vaste denkbeeld bleef verkeeren, dat er diep, zeer diep in Helena's hart, iets anders lag dan de coquetterie van een grillig meisje.

Wij bedriegen ons: nog iemand van den stoet had, dien dag, de hoffelijkheid tusschen de beide jongelieden niet met een lustig, neen, met een onrustig oog, gaê geslagen, namelijk Eric Ralph.

De vader dacht aan zijne dochter.

Een oogenblik nadat de groep onder de beukenboomen, rechts en links uiteen gegaan en den heiweg genaderd was, langs welchen de koetsen eindelijk langzaam naderden, stond het Wassenaertje voor den heer van Dussen-Muilkerke.

‘Vindt mijne lieve vriendin het land van Turnhout vandaag wat aantrekkelijker dan gisteren?’ vroeg mijnheer Buisero.

‘Wat genot voor dien wijzen diplomaat,’ riep Helena, ‘indien hij een onnoozel meisje in eene strikvraag vangen mocht!’

‘Hoe zoo?’ zeide de sekretaris op gemaakt naïeven toon,

‘Of zou *monsieur le secrétaire* reeds vergeten zijn, wat Helena van Wassenaer gisteren zeide over de donkere bosschen, eentonige heide en verarmde dorpen der Kempen? Mijnheer Buisero, wie bracht zeker Spaansch spreekwoord in het Hollandsch over:

Ghij soekt vijf voeten aen een' Katt
Die er noyt meer als vier en had?’

‘En wie was het, *mademoiselle* van Wassenaer,’ liet er Buisero snel op volgen, ‘die een ander Spaansch spreekwoord overbracht:

Elck haertje bruyn of blond
Syn' schaduw op den grond.’

‘Mijnheer Buisero heeft wel scherpe oogen, om de schaduw van zoo'n haertje te zien.’

‘Hé dan! niet alleen door mij is 't gezien; doch, lieve jonkvrouw, wat wij daar zoo even een haertje noemen, wierp reeds eene schaduw als een scheepsmast van zich af. Wie toch zou dezen niet bemerken!’

Helena van Wassenaer's voorhoofd betrok; zij staarde strak naar den grond, en kletste met de rijzweep nu eens eene heibloem, dan een grashalm neêr.

‘Trouwens, mag de vriend der van Wassenaers niet een enkel plaagwoord hebben?...’ hervatte hij.

‘O gewis,’ viel Helena snel in en zij lichtte het hoofdje op en mijnheer Buisero zag weêr haar vroolijk en schalksch wezen.

‘De keus doet u eer aan,’ zeide de secretaris nog altijd glimlachend en half fluisterend, ‘doch mag ik u eens eene kleine opmerking maken?’

‘En waarom niet, mijnheer de zedenpreêker?’

‘En wat zal de adel en... wat zal de dominé zeggen? Zonder wapen en... beroemd?....’

De jonkvrouw staarde andermaal naar den grond; doch zij zweeg.

‘Laat mij u, jonkvrouw, een raad geven: begraaf dit avontuur in de eenzame heide en vergeet het, zooals wij allen, bij ons vertrek, het Brabandsche zand van onze schoenzolen zullen schudden.’

Helena van Wassenaer antwoordde niet, wendde zich om, en mijnheer Buisero zag dat zij een traan uit het oog wischte.

Dit trof hem; hij had den moed niet meer om nog te plagen en te spotten.

De secretaris schudde nadenkend het hoofd, en hij was een oogenblik zoo verstrooid, dat hij vergat dat de koetsen der prinsessen, op eenige stappen van hem, stil stonden.

Dien avond hield de prinses-douairière, in het door haar betrokken huis, eene plechtige receptie.

In schier alle straten gingen prinsessen, edelvrouwen en heeren derwaarts, voorafgegaan door flambouwdragers, en niet zelden waren de vrouwen gemaskerd, volgens de mode dier dagen.

De woning der prinses was in alle vertrekken verlicht; aan de deur stonden de hellebardiers, en hier en daar verschenen terloops de gegaloneerde knechten.

In de vertrekken, waar de prinsessen en edelheeren eene schitterende pracht in kleeding en juweelen ten toon spreidden, heerschte eene wezenlijke drukte; elk der gasten mocht gewis, na de reeks buigingen en strijkaadjes, met den Antwerpschen dichter Willem Ogier zeggen:

Hetgeen ick haer oock wel hebbe gedeclareert
 Met variatie, met salutatie en sulcken gratie van woorden
 Datter geen spatie, noch simulatie en was voor die 't hoorden.

Helena van Wassenaer was verrukkelijk schoon, zoo schoon dat zij aller aandacht tot zich trok. Het meisje was echter onrustig, verstrooid naarmate het uur vorderde.

Noch de pracht der vrouwen, noch de gesprekken, noch de zang, noch de tooverkracht der muziek boeiden haar; haar oog dwaalde door de menigte en bleef soms geruimen tijd op den ingang gevestigd....

Midletown was niet aanwezig, Midletown verscheen niet.

XI. Het Schuttersfeest.

De 14de September zou er in den hof der St. Jorisgilde eene prijschiëting, met den kruisboog, plaats hebben; de prinses-douairière had drie prijzen ter beschikking der gilde gesteld, een vergulden beker en twee zilveren bekers met vergulden randen, alle drie versierd met het wapen der prinses van Oranje, hetwelk er met veel kunst op gegraveerd was.

Hare Hoogheid had echter als voorwaarde bepaald, dat de edellieden van haar gevolg aan de schiëting zouden mogen deel nemen, en dat juist maakte in de *Oude Vryheyt* van Quinten Stoffel aller tongen los, te meer daar een aantal gildebroeders, met den kruisboog op den schouder, de taveerne binnen traden.

Men beproefde de bogen, men onderzocht de pezen en de pijlen; ieder schutter beweerde den eersten vogel te zullen neêrblazen.

‘Gekheid,’ zeide het potbakkerken, ‘de groote heeren schieten meê, en die zullen wel met de zilveren koppen gaan strijken.’

‘Ja, daar heb je wel kans voor,’ liet er Simon de knecht op volgen, die altijd een trouw bezoeker der taveerne bleef en zich den gerstenwijn van Stoffel goed smaken liet; ‘de graven Willem van Nassau en van Dona nemen deel aan de schieting, en waarachtig Zijne Excellentie graaf Willem is een puike schutter.’

‘Bah! wij ook hebben eene vaste hand en een scherp oog!’ antwoordde de smid. ‘Wij zullen wel zorgen, niet waar, brouwer, dat die zilveren bekers in de Vrijheid en in onze gilde blijven?’

‘Het zou ook een schande voor de St. Jorisgilde zijn,’ riep Quinten Stoffel, ‘indien dit niet ware.’

‘Dat vind ik juist niet,’ zeide de smid. ‘Er is altijd meester boven meester en eere wien eere toekomt.’

‘Doe je best maar, jongens!’ spotte Simon. ‘De heeren uit den Haag zullen je den dans wel leeren.’

Zonder twijfel zouden die uitdagende woorden van den kamerknecht van ridder de Knuyt de hoofden andermaal op hol hebben gebracht, doch gelukkig werd buiten de trommel geroerd, en moesten de gildebroeders zich voor het Vrijheidshuis in het gelid scharen.

De drie bekers, door de prinses geschonken, werden door sierlijk uitgedoste knaapjes, op roode kussens voor den stoet uit gedragen; de *Jonggesellen* deden hunne horens schallen, de trommels werden geroerd, en met wuivende veêren en wapperende vaandels, trok de gilde naar den schuttershof.

In dezen laatste was alles tot een feestelijk onthaal gereed; nabij den schutsboom was eene estrade opgericht,

met blauwe en witte kleuren, met Oranje-wimpels en driekleurvlaggen versierd. Onder een tijken-tent waren zetels, met de wapens der prinses en der Vrijheid in de leuning, geplaatst, van waar de hooge gasten de behendigheid der schutters konden nagaan.

Dit gedeelte van den hof waar de pijlen niet zouden neêrvallen, was door een talrijke menigte burgers en hunne, in het best gewaad gestoken vrouwen en dochters, opgevuld en toen de prinses-douairière met haren stoet den hof binnenkwam en de estrade betrad, terwijl de *Jonggesellen* het Wilhelmuslied speelden, steeg er een lang en daverend hoezee uit het volk op.

Nabij de prinses bevond zich de jonkvrouw van Wassenaer, schoon en schitterend; doch altijd, ten minste, sedert den avond te voren, met iets onrustig in het oog. De staatsjoffer liet haar oog over de menigte weiden, en ofschoon zij dit zonder eene bepaalde nieuwsgierigheid scheen te doen, zocht zij echter wel iets bepaald tusschen de groepen.

Wat zij echter zocht, scheen niet op te dagen; eindelijk wendde zij hare aandacht, even als elkeen, op de pijlen die sissend de kruisbogen ontsnorden.

Graaf Willem van Nassau schoot een stuk van den zijvogel; de pijl van graaf Dona ketste op de ijzeren spil af. Die ten minste toonden dat zij den boog konden hanteeren!

Telkenmale dat het schot wel gemikt was, ging er eene beweging van goedkeuring uit het publiek op, terwijl, integendeel, als de pijl op zekeren afstand van de spil in de wijde lucht geschoten werd, de menigte slechts moeielijk of in het geheel niet eenen lach onderdrukte.

De prinses klapte alleenlijk in de handen als een der gildebroeders een goed schot loste, gewis om deze laatsten, tegenover de edelen, niet te ontmoedigen.

De strijd duurde reeds meer dan een kwartier uurs.

Alles wordt eindelijk eentonig, en bovenal voor de

jonkvrouw van Wassenaer, die juist niet enkel voor het schuttersfeest gekomen was - voorzeker niet.

Eensklaps vestigt zich haar oog op een bepaald punt: een doodelijk bleek strekt zich over haar wezen uit, en zij klampt hare kleine hand om de leuning van eenen stoel, blijkbaar om zich kracht te geven.

De jonkvrouw van Boekhorst had de kleurverandering bemerkt en schoot plotseling toe; doch hare vriendin weerde haar zachtjes, en met een stillen glimlach af, zeggende: 't Is niets, Amalia; ik dank u voor uwe goede zorg,' en eene poos nadien hernam haar gelaat dezelfde, de gewone plooi.

Wat had de jonkvrouw van Wassenaer zoo plotseling doen ontstellen? Zij had Hendrik Midletown tusschen eene groep personen bemerkt, en aan zijn arm - Elie Ralph, schoon in haren eenvoud en misschien alzo de schoonste van allen.

Arme Helena! Het droombeeld, dat haar een oogenblik gewiegd had, was gebroken, was verzwonden! Die Midletown had dus geen enkele harer coquetterieën begrepen! Noch hare gebaren, noch hare oogentaal, noch zelfs de woorden, die zij, de verfijnde hoveling, zoo behendig wist te plaatsen, zonder dat zij haar echter juist in verlegenheid konden brengen, had hij dus, naar waarde en verlangen, opgevat!

Zoo ongevoelig was Midletown echter niet, en hij was gisteren het gevaar zeer nabij, dat hij in de verlokkende strikken ging vallen, toen onverwacht eene groote gebeurtenis hem van die glibberige baan terug riep, en hem tot de maagd deed terugkomen aan welke hij eens zijn hart verpandde.

Helena van Wassenaer gevoelde zich, in hare eigen oogen, vernederd.

Hoe, die kleine valkeniersdochter erlangde de voorkeur, terwijl zij, de invloedrijke dochter der van Wassenaer's,

voor den uitverkorene eene schitterende loopbaan droomde?

Geen enkel woord kwam over de lippen van het meisje; maar diep, diep in het hart bloedde de wonde.

Welhaast naderde mijnheer Midletown onvergezeld de estrade, en zocht blijkbaar de gelegenheid om Hare Hoogheid te spreken; dit was overigens niet zeer moeielijk voor den trouwen vereerder der prinses.

Toen de jongeling de toelating bekomen had en de estrade opgetreden was, ontmoette zijn blik dien van de jonkvrouw en zoo koel was de uitdrukking van hare anders zoo geestige 'kijkertjes', dat de jongeling onthutste.

Wat uitlegging kon hij echter met haar hebben, dewijl zij iedere verontschuldiging van zijne zijde, bespottelijk gevonden en hem als eene op niets steunende verwaandheid, zou aangerekend hebben!

De personen, die het dichtst bij Hare Hoogheid stonden, deden een paar stappen achterwaarts en de prinses ving het gesprek met de volgende woorden aan:

'Wij hebben gisteren avond het genoeg niet gehad u te zien, mijnheer Midletown?'

'Uwe Hoogheid zal mij wel gelieven te verontschuldigen; mijne moeder bevond zich onwel.'

'Onwel? en dit na eene zoo goede uitkomst?'

'Uwe Hoogheid is dan reeds van het gebeurde onderricht?' zeide Midletown verwonderd.

'Mijn dokter heeft mij te dien opzichte voortreffelijk ingelicht.'

Het gejuich des volks deed de prinses, op dat oogenblik, naar de spil des schutbooms zien; de pijl van graaf Dona had den oppervogel doen waggelen.

Laat ons van dit oogenblik gebruik maken, om den lezer, wien de groote gebeurtenis, waarvan hier gesproken wordt gewis belang moet inboezemen, op de hoogte der zaak te brengen.

Wat voor eenige dagen nog als een onoplosbaar raadsel

voor allen was; wat noch door mevrouw Midletown, noch door Ralph, noch wie ook kon ontcijferd worden, kwam als door een toeval aan het licht.

Retha Ralph was, zooals men weet, erg ziek; de ziekte had zelfs, in weinige dagen, een onrustwekkenden vooruitgang gemaakt. Retha had al hare bekoorlijkheid verloren, en wie haar zag, vervallen en afgeteerd, kon niet anders denken of zij had den voet reeds in het graf.

De oude dame had haar den vorigen dag een bezoek willen brengen, meer uit hoffelijkheid, dan wel uit moederlijke belangstelling; want het was Retha niet die zij voor haar bloed-eigen kind beschouwde, maar wel Elie, ofschoon die voorkeur door geen enkel beduidend teeken gewettigd werd.

Toen echter mevrouw Midletown het ziekenvertrek binnen trad, bleef zij plotseling als aan den grond genageld staan. Retha zat overeind in het bed, en het helder daglicht viel op haar mager en beenderig wezen. Een scherpe gil ontsnapte aan de borst der oude dame, en bevend en diep ontroerd viel zij het meisje om den hals: - zij had nu wel vast en zeker haar kind herkend!

Zooals Retha zich op dat oogenblik voordeed, ontdaan van die bloeiende volheid des aangezichts, was zij letterlijk het evenbeeld van mevrouw's echtgenoot!

Eric Ralph was even diep ontsteld als de oude dame, en hij erkende nu dat hij, in den twijfel, immer er toe overhelde om Elie als zijne dochter te beschouwen. Rheta had die toevallige ontdekking met zooveel geestdrift niet aangehoord als mevrouw Midletown; zij omhelsde wel is waar de oude dame; maar de vermagerde hand aan Eric Ralph toestekende, zeide het goede kind:

‘Maar u blijf ik liefhebben als mijn vader.’

Mevrouw nam nu voortdurend aan het ziekbed plaats en met ieder uur werd zij meer en meer in het denkbeeld bevestigd, dat Retha de verlorene Maria Midletown was.

Hendrik had die tijding vernomen, toen hij van de valkenjacht terugkeerde. Elie was dus zijne zuster niet; hij mocht haar dus onvoorwaardelijk liefhebben! Het was slechts in de veronderstelling dat er tusschen haar en hem banden des bloeds bestonden, dat er eene verwijdering was ontstaan en het beeld der verleidelijke jonkvrouw van Wassenaer een oogenblik naar de plaats kon dingen, die de dochter des valkeniers vroeger bezette.

Had Midletown deze nieuweling, zonder weêrstand, tot de plaats toegelaten? Neen, meer dan eens had hij het denkbeeld afgeweerd, doch sedert den vorigen dag, den dag der jacht, was hij schier in den tegenstand bezwaken.

De vroolijke amazone met de rijzweep, trad meer en meer op den voorgrond; de eenvoudige Elie week meer en meer in de nevelen. De gunst, waarmeê de prinses-douairière Helena van Wassenaer blijkbaar overlaadde, werkte in niet geringe mate meê, om haar in Hendrik's geest de voorkeur te doen geven.

Doch nu trad Elie met hare schoone blauwe oogen, door tranen van geluk overwolkt, andermaal vooruit; zij beriep zich op de vroegere blijken van genegenheid, op afgelegde beloften en tot haar snelde nu ook weêr Hendrik Midletown, en omhelsde Elie als zijne bruid nog inniger, dan hij Retha als zijne zuster kuste.

Daarbij Elie was schooner dan ooit; zij was eenvoudig, argeloos, rein van harte; zij was een kind uit de burgerij, waarin hij, de jongeling was opgevoed; er was nog een andere band die hem aan haar verbond: het was de godsdienst, en nog wel die, voor welke zijne moeder, zijn vader en grootvader hadden geleden, waren gebannen en de laatste en de eerste uitgeplunderd.

Met het hart kloppend van geluk, was de jongeling den valkenier genaderd en had hem de hand zijner dochter gevraagd, en om nu te toonen hoe fier hij was op de

schoone Elie, nam hij haar, op den dag van het schuttersfeest aan den arm, en toonde openlijk aan allen dat zij, Eric's dochter, de toekomstige gade van Midletown wezen zou.

Wij zeiden hooger, dat de pijl van graaf Dona's boog den oppervogel had doen waggelen; het voorbeeld was besmettelijk en aller aandacht was en bleef op den schutsboom gericht.

Cornelis Dieltjes deed den oppervogel vallen; Peeter Dergent schoot den tweeden, Peeter De Kinder den derden neêr, 'alle tot behoef van deser gulde' zoo luidt het proces-verbaal der schieting.

Aan die knappe schutters wilde de gilde dan ook eene 'courtosie' doen en vereerde aan den eersten prijswinner een 'silveren beker weert thien gulden', aan den tweede een dergelijken beker van acht en aan den derden een van zes gulden.

De prinses-douairière ging de schutters met een vleierend woord geluk wenschen over de behaalde zegepraal, zonder dat zij vergat er bij te voegen, dat de triomf des te schooner was, dewijl bekwame schutters, als graaf Willem en graaf van Dona, aan den wedstrijd hadden deelgenomen.

Hoeden en mutsen werden gewuifd of de bogen in de hoogte gestoken; de *santés* werden gedronken, de horens der *Jonggesellen* schalden en het veldkanon, achter in den hof geplant, donderde de behaalde eer luidruchtig uit.

Op hare wandeling door den hof, ontmoette de prinses-douairière andermaal Midletown, en als wilde zij het straks afgebroken gesprek hervatten, zeide zij:

'Breng onze gelukwenschingen aan mevrouw uwe moeder over. Kan ik verder nog iets voor u doen?'

'Ik had nog een verlangen van Uwe Hoogheid?'

'Spreek.'

'Ik wenschte de eer en het geluk te hebben aan Uwe

Hoogheid, onze hoogvereerde Vrijvrouw, mijne verloofde te mogen voorstellen.’

‘En die is?’

‘De pleegzuster mijner zuster, Elie Ralph.’

Het oog der prinses ontmoette juist dat van de jonkvrouw van Wassenaer; doch op dezer gelaat was niets, niet de minste ontroering, zichtbaar.

‘Ook hierin wensch ik u geluk,’ zeide de prinses. ‘De familie Ralph is te innig aan de uwe verbonden, om beide nog te scheiden.... En ge hebt dus geen lust om ons naar het vorstelijk 's Gravenhage te vergezellen?’

‘Uwe Hoogheid zal mij vergeven, als ik den wensch uitdruk hier, in onze nederige Vrijheid, te blijven wonen, en de laatste dagen van het leven mijner moeder alzo te veraangenamen. Ik heb geen andere zucht in mijn leven dan deze, en ik hoop dat Uwe Hoogheid deze zal billijken.’

‘Volledig!’ doch, of Amalia van Solms juist op dat oogenblik waarheid sprak, is moeilijk na te gaan; want zij had voor dien Midletown eene schoone, of ten minste eene schitterende toekomst gedroomd.

De voorstelling van Elie Ralph had plaats; de jonkvrouw van Wassenaer woonde haar uiterlijk koel en onverschillig bij en de woorden der prinses, tot het jonge paar uitgesproken, maakten schijnbaar geen indruk op haar.

Toen Helena van Wassenaer, bij het vallen des avonds, zich in hare kamer bevond en haar kamermeisje bezig was met haar van hare sieraden te ontdoen, klonk in de verte een regelmatige bellenslag in de straat; allengs naderde die klank en de jonkvrouw ging bij het venster, om te weten wat er gaande was.

Helena zag een priester in wit koorkleed, voorafgegaan door een knaap die de bel roerde, vergezeld door een paar oude menschen, die elke eene brandende flambouw droegen.

De burgers op de straat bogen de knieën; de deuren

der huizen werden geopend en op den dorpel knielden de bewoners. Er was iets zoo plechtig, zoo godsdienstig, zoo roerend in die eenvoudige groep, dat het hart van het gereformeerde meisje sneller tokte. Neen, zoo diep had nooit eene godsdienstige plechtigheid haar getroffen!

Dit was echter de plechtigheid, waarvan de dikwijls hatelijke Huygens, in zekere gemeene Antwerpsche klucht, durfde zeggen:

..... Daar komt een dingh by tye
Met bellen langs de straet; dat moet je machtig mye.
Daer loopen kaersen om by klaere sonneschyn
En 't volkje knielter voor; dat moet je laeten Tryn.

Helena van Wassenaer knielde niet - neen! maar zij zag de katholieke Berechting met een jagend hart, met een onverholen eerbied na, en toen zij van haar kamermeisje vernomen had, dat deze voor Retha Midletown bestemd was, boog zij het hoofd en zeide in zichzelf:

‘Ik wil niet haten; dat zij leven en gelukkig zijn!’

Een oogenblik volgde haar oog den godsdienstigen stoet; de bellenklank verzwakte en stierf weg, het licht der flambouwen verdween. Alles verviel weêr tot eene doodsche stilte.

‘Laat mij alleen,’ zeide de jonkvrouw tot het kamermeisje.

Toen Helena van Wassenaer alleen was, liet zij haar brandend voorhoofdje tegen de koude glasruiten rusten en mompelde: ‘Heengaan...’ en zij deed met de rechterhand een gebaar, alsof zij eenen traan uit het oog wischte....

Een paar dagen na het schuttersfeest, verliet de prinses-douairière de Kempen, om zich over Merxplas, naar de baronnie van Zevenbergen te begeven. De gilden vergezelden Hare Hoogheid andermaal tot op de grenzen der Vrijheid; doch Midletown maakte geen deel van den stoet.

Had Hare Hoogheid aan de jonkvrouw van Wassenaer, eene laatste tortuur willen sparen? Wilde zij zelf dat avontuur, dat wellicht niet aan hare verwachting beantwoord had, vergeten?

Dat is en blijft een geheim.

Weinige weken daarna, toen Retha van den rand des grafs teruggekeerd was, en deel aan de vreugde nemen kon, had het huwelijk tusschen Elie en Hendrik plaats, en de familie des valkeniers vestigde zich in het huis der oude dame, daargelaten Eric, die de oude en trouwe valkenier bleef, zelfs nog toen de dood den stadhouder wegrukte, maar Amalia van Solms echter schier ieder jaar, in den herfst, op het kasteel vertoeven kwam.

Helena van Wassenaer kwam nooit meer met Hare Hoogheid in de Vrijheid terug, en de prinses, hoe dikwijls zij de Midletown's ook ontmoette, noemde nimmer haren naam. Alles was vergeten... Misschien....

Denzelfden dag dat Amalia van Solms in 1649 de Vrijheid verlaten had, werd ook de gevangenis voor Mozes de sjacheraar, geopend, omdat de zaak, voor welke hij aangehouden was, nu toch was opgelost en zijn handlangers niet opdagende, niettegenstaande alle schoone beloften, het niet duidelijk kon bewezen worden, dat de jood met het inzicht van aftruggelarij had gehandeld.

Mozes kreeg echter aanzegging, dat hij verbannen werd uit den Lande van Turnhout.

‘Nah,’ morde de jood, ‘as ik je de eer niet meer doen zal van nog hier te komen!’

Toen hij buiten het bereik van den dienaar des gerechts was, wierp hij hem een stroom vermaledijdingen en de liefelijke woorden toe van: ‘lampoot, caronie, fielt, halfgehangene!’ hetgeen deze echter met een schaterend lachen beantwoordde.

Op den hoek der Prinsenstraat stond echter iemand, die hem genadig wilde behandelen: het was Midletown.

Deze ten minste stopte den armen kramer eenige carolussen in de hand, omdat hij toch zijne moeder, met welk doel dan ook, op het spoor der ontdekking van het geheim had gebracht; omdat hij zelf aan die ontdekking zijn levensgeluk verschuldigd was.

‘Nah, God zegen je!’ riep de jood, en hij zou dien uitroep tot het oneindige gerekt hebben, indien Hendrik Midletown zich niet snel uit de voeten had gemaakt.

De jood zette zijnen weg voort; hij ging in de richting van Antwerpen; daar toch zou hij 't met een beurtschipper wel op een accoordje kunnen slaan, om hem naar Holland terug te brengen. De man had, daargelaten de verbanning, geen lust meer om in die armoedige Kempen te blijven rondsleffen.

Mozes bereikte het galgeveld; hij ging onder de galg door en zag eens even op, misschien of er niet een goede kennis, een vriend aan bengelde; doch de galg was ledig en Mozes groette haar spottend, mompelend: ‘dat ze toch voor hem niet gemaakt was.’

Op eenigen afstand van die akelige plaats, lag een oud vervallen huis, met witten gevel en dat blijkbaar onbewoond was; het was het zoogezegde Wit Huis, waarvan wij in den loop van ons verhaal reeds gesproken hebben. 't Moest vroeger een heerenhuis, of iets dergelijks, zijn geweest. De verwaarloosde hof, de haag en deels gevulde gracht toonden dit aan.

Dewijl, sedert een uur, een fijne en vervelende stofregen viel en Mozes in dat huis eene voortreffelijke schuilplaats meende te vinden, trad hij door eene afgebrokkelde opening binnen, die vroeger eene deur scheen geweest te zijn. Hij zette zich op eenen steenhoop neêr en zeker zijnde van alléén te zijn, haalde hij nogmaals zijne carolussen te voorschijn, telde en hertelde ze, toen eensklaps een onheilspellend gedruisch zich in den bouwval opdeed.

De guldens bergen, opstaan en behoedzaam op ver-

kenning uitgaan, was het werk van een oogenblik; maar Mozes bonsde verschrikt achteruit, toen hij plotseling de roode, graatmagere hond van Darvis ‘menheer Nero’, met borstelig haar, brandend oog en gapenden muil voor zich zag.

Mozes wilde onmiddellijk de vlucht nemen, want hij dacht aan zijnen schat en het geweld, in de warande gepleegd, was nooit te vergeten; doch hij vreesde te recht dat, mocht hij den rug tot ‘menheer den hond’ keeren, deze hem langs achter zou hebben vastgegrepen. En echter sidderde de jood bij de gedachte dat, op ieder oogenblik, Darvis zelf te voorschijn komen kon!

Langzaam, met sussende woorden trad de kramer achteruit; de hond volgde niet; deze bepaalde zich bij het verdedigen van den ingang der kamer, en dat wekte juist de achterdocht van den jood op. Darvis was gewis niet daar, zoo wel, dan ware hij reeds verschenen; die roode ‘menheer’ bewaakte misschien den schat van den ossenkooper. De lieve hemel weet wat al rijkdommen daar verborgen zaten! Zonder twijfel wel de guldens, die aan Mozes ontstolen waren!

Het denkbeeld kwam dan ook bij den kramer op, dien rooden ‘menheer’ eenvoudig dood te slaan, en mée te nemen wat hij van zijn eigendom - en het overige als bijzaak - vinden mocht. Doch hoe binnen geraken, terwijl Darvis ieder oogenblik kon terugkeeren!

Het oog van Mozes viel op een venster, ter zijde in den gevel. Eenige steenen, op elkander gestapeld, zouden hem toelaten langs de opening de plaats te verkennen. Zoo gezegd, zoo gedaan! Het gedruisch dat de jood maakte, deed den hond binnen steeds onrustiger worden; zijn geblaf weêrklonk akelig in het ledige huis. Toch liet Mozes zich niet meer afschrikken. Hij maakte spoed, omdat hij vreesde dat die ellendige roode blaffer zijn meester zou doen opdagen.

Toen de steenen hoog genoeg opgestapeld waren, klouterde de sjacheraar op deze en, de handen aan den vensterdorpel geklemd, lichtte hij zich eenigszins op. De hond brulde en blafte, als ware hij van den duivel bezeten. Eindelijk kon Mozes binnen zien en met een ‘God van Abraham!’ liet hij zich weêr zakken. Wat had hij gezien? Aan eene ijzeren kram in de muur, had hij het lijk van den ossenkooper zien hangen; - de man had zich zelven recht gedaan en de roode ‘menheer’ verdedigde nog slechts zijn romp.

Die enkele oogslag daar binnen had den jood reeds overtuigd, dat er geen ‘negocie’ meer te doen was; niets duidde aan dat de schurk nog voor een duit achterliet. 't Was overigens geraden de plaats te ontwijken; want eens ter plaatse en in tegenwoordigheid van dat lijk ontdekt, konden de heeren van het gerecht, Mozes wel eens terug brengen naar de traliën van waar hij zoo even gekomen was. Ook maakte de jood zich snel uit te voeten; nog geruimen tijd hoorde hij het geblaf en gebrul van den hond.

‘Opgevreten worden door dien rooden menheer!’ mompelde spottend de jood; ‘nah, Darvis, 't is je gegund!’

Toen hij het Wit Huis reeds verre achter zich had en hij juist, bij eene beweging die hij maakte, zijne lieve carolussen hoorde klingelen, zeide de kramer met al het cynism dat hem kenmerkte, opzichtens die oorstreelende muziek:

‘Nah, Mozes, je hoort het, de deugd wordt toch altijd beloond!....’

1873.